

Hatvani Tankerületi Központ 3000 Hatvan, Radnóti tér 2.	
Érkeztetés sorszáma:	E-KK/12/408/2024
Érkeztetés kelte:	2024-04-11
Ügyintéző:	ducsy T
Iktatószám:	KK/12/408/1365-2/2024
Melléklet/db:	—

Hagyománytisztelet és megújulás – egy 390 éves gimnázium jövőképe

(vezetői program)

Készítette: dr. Czinder Péter
2024

Bevezetés

Ha valaki arra vállalkozik, hogy hosszabb időn keresztül vezessen egy fontos és rendkívül összetett tevékenységet, és ezzel sok ember életére gyakoroljon közvetlen és tartós hatást, úgy a legkevesebb, amivel az érintetteknek tartozik az az, hogy bemutassa, milyen jövőt is kínál a számukra. Azért, hogy az érintettek megítélhessék, jó-e ez a jövő nekik vagy nem, de azért is, hogy az önjelölt vezető a reakciók birtokában módosíthassa az elképzeléseit, mindenki érdekében.

Erről szól ez a dolgozat is.

Az igazgatói beosztás ellátására kiírt pályázatban pontosan fel vannak sorolva „a pályázat részeként benyújtandó iratok, igazolások”. Ezek közül kétségtelenül a legfontosabb „az intézmény vezetésére vonatkozó program, amely tartalmazza a szakmai helyzetelemzésre épülő fejlesztési elképzeléseket”.

Ez lenne az a program.

A helyzetelemzés a mi intézményünk esetében két sajátosság adottsághoz illeszkedik.

Egyrészt egy patinás múltú, lassan négyszáz éve folyamatosan működő iskoláról van szó, amelynek kialakult és megkerülhetetlen értékrendje van. Ha valaki 2024-ben felül a bakra, nem kezdheti el kénye-kedve szerint rángatni a gyeplőt, mert ezt az iskola nem tűri. Aki erre vetemedne, hamar a földön találná magát. Hogy pontosan rávilágíthassak arra, hogy mit és miként kell a múltból meríteni, vagyis, hogy milyen módon vezeti a kezünket 2024-ben is az intézmény mélyen a múltban gyökerező szellemisége, szükségesnek tartottam a helyzetelemzést szellemi muníciónk feltárásával kezdeni. Forrásul egy kollégám könyvét¹ használtam, azonban a történéseket bevallottan szubjektíven gyűjtöttem csokorba. A kivonatolt történelmi áttekintés után bátorkodtam megfogalmazni egynémely tanulságokat, rámutatva arra, hogy azok miként hasznosultak az iskola alapértékeinek a rögzítésekor és hasznosulnak ma is.

A másik sajátosság abból fakad, hogy jómagam is hosszabb ideje, lassan huszonöt éve töltöm be ezt a beosztást. Abból, hogy két és fél évtizede igyekszem működésben tartani és közben a lehetőségekhez mérve optimalizálni a rendszert, logikusan következik, hogy ettől az írománytól nem várható földcsuszamlásszerű reform, hiszen az esetleges folytatás nem lehet egy hosszú idő alatt testet öltött stílus, hitvallás antitézise. Mindez nem jelenti azt, hogy a programom kimerülne a „Folytatjuk!” szlogenben²: számos ponton megjelennek majd azok a javaslatok, amelyek a jelenlegi gyakorlat kiigazítására irányulnak az adott területen – ha szükségét látom annak. *Ezeket a könnyebb felismerhetőség végett dőlt betűvel szedem.* A figyelmes olvasó 40 ilyen elképzelést, illetve javaslatot talál. Ha nem teszek módosításra

¹ A gyöngyösi Berze Nagy János Gimnázium és Szakiskola 365 éve. Centenárium évkönyv. Szerkesztette: Hajagos József. Gyöngyös, 1999-2000.

² Orbán Viktor így foglalta össze egy szóban a kormányprogramot 2014 márciusában (elnézést a szerénytelen összehasonlításért)

javaslatot, úgy annak az az üzenete, hogy a jelen gyakorlat fenntartását javaslom változtatás nélkül. (Ez esetenként legalább akkora kihívás, mint bevezetni valamely újdonságot, gondoljunk csak a nemzeti ünnepeinkre készítendő műsorokra.) Ugyanennek a helyzetnek a következménye, hogy helyenként „önplágiumot” követek el, vagyis olyan szövegrészekkel is találkozhat az olvasó, amelyeket már a 2009-es, 2014-es, 2019-es pályázatba is beépítettem.

A helyzetelemzésnek elmaradhatatlan része a munkakörnyezetünk bemutatása. Ezen a ponton kell bevallanom, hogy e dolgozat mindvégig keresetlenül szókimondó, esetenként nyersen őszinte. Ez azért van, mert e pályázat benyújtásának apropóját szeretném arra is kihasználni, hogy bemutassam a 2024-es Berze, az „én Berzém”, sőt „a mi Berzénk” életét, örömét és bánatát, dicső és nehezebben vállalható pillanatait. Sajnos infrastruktúránk bemutatásánál keserű szavak tolulnak az ember ajkára, ám ennek nem konkrét személyek a címzettjei. A kritikus hang máshol sem embereket kíván pellengérré állítani, hanem jelenségeket ostoroz – iskolaközösségünk kebelében mindannyiunknak van helye, aki azonosul értékrendjével és oda tartozónak érzi magát.

A pályázat egyik csomópontja a személyi feltételeket feltáró fejezet. Ezen a ponton sejlenek ugyanis fel előttünk az ösvények. A lényeg tehát a *Létünk és mibenlétünk – jövőkép és stratégia* alfejezetben áll: az azt megelőző gondolatok a döntési helyzet okáról és peremfeltételeiről, míg az azt követők a megvalósítás módjáról szólnak. Előbbieket illetően igyekeztem a fellelhető statisztikai adatokra támasztani. Egy dolog azonban, hogy a körülmények objektívek – a döntés lehetőségét mi tartjuk a kezünkben. Én, mint látjuk majd, egyértelműen leteszem a garast a *hogyan tovább* kérdésében. Működésünk minden további elemét, mozzanatát ezen a szemüvegen keresztül szemlélem. Hangsúlyos a fejezetet záró *Egy csapatban játszunk, vagy nem?* rész, amely kendőzetlen őszinteséggel igyekszik szembenézni a csapatunkat gyengítő visszasságokkal. Be kell vallanom, hogy ezeknek az érzéseimnek nem volt könnyű ehelyütt hangot adnom. Nem a leírásuktól féltém, hiszen a papír mindent elbír, hanem a megvalósításuktól, mivel ez a pályázat egyben program is, a programokat pedig azért írják, hogy végrehajtsák őket.

Eltökélt vagyok.

A 2. fejezet a szakmai munka legfontosabb színtereit mutatja be. Itt három gondolatot szeretnék aláhúzni. Az egyik, hogy véleményem szerint a gyerekek nálunk kritikusan túl-, vagy még inkább le vannak terhelve. A finom különbségtétel mögött a következő megfontolás áll: az irdatlan, a délutánba nagyot harapó óraterhelés meggyőződésem szerint kontraproduktív, a gyereket inkább feltartja, mintsem szellemileg igénybe venné, képtelenségnek tartom ugyanis, hogy 7-8 órán keresztül képes lenne összpontosítani. Más kérdés, hogy ennek folyamánként kilátástalan azt várunk, hogy a maradék esti óráiban a másnapi, szintén 7-8 órájára érdemben és maradéktalanul felkészüljön. A tapasztalat azt mutatja, hogy az óraszámok csökkentésére önmagunktól nem leszünk képesek. Emiatt nagyon várom az új tantervet. A másik gondolat saját magunkra irányul: újra kell gondolni a munkateljesítmények szabályzatát. Végül: a BerzeLab és MTM programokon keresztül szeretnék példákat mutatni arra, hogy az intézményünk igenis képes csatlakozni és csatlakozik is értelmes kezdeményezésekhez. E ponton azonban fontosnak tartok megjegyezni valamit. Ha alaplóműködésünk színvonalával minőséget vagyunk képesek felmutatni, azaz *jól neveljük, jól oktatjuk és jól szeretjük* a gyerekeinket, már megszolgáltuk a vacsoránkat. Nem kell eközben még cirkuszi buzogányokkal

is zsonglőrködnünk. Úgy vegyünk részt projektekben, hogy az a részt vevők számára szakmai kiteljesedést és sikerélményt, ne pedig kényszert, konfliktusokat és csalódást okozzon.

A 3. fejezetben a tantestületnek a végbement, illetve küszöbön álló változásokhoz való viszonyulásáról írok.

A 4. fejezet azt kívánja bizonyítani, hogy *jók vagyunk*. Eredményeink a kemény mutatók tükrében is kimagaslóak. *Megérdemljük*, hogy jó kedvvel, büszkén és vidáman dolgozzunk.

Végül az utolsó, 5. fejezetben ölt testet a Berze szelleme. Ez a szellem azonban nem riogatja közösségünk tagjait, hanem, ha jóban vagyunk vele, képes csodálatossá varázsolni mindennapjainkat.

Nekem barátom ez a szellem. Ezért pályázom.

Dolgozatomban nem törekszem alkalmazni a manapság oly divatos kategóriákat és varázsszavakat, mint például stratégiai vezetés és operatív irányítás, reflektivitás, asszertivitás és altruizmus³. Nem jelennek meg explicite az intézményvezetés dimenziói⁴. Egyszerű, bár idegen szavakkal a szükségesnél jobban *megspékelt*⁵ magyar nyelvet használlok. Szeretettel ajánlom minden, a törekvéseinkkel rokonszenvező érdeklődő figyelmébe.

Gyöngyös, 2024. március 24.

Dr. Czinder Péter

³ E szavakra az én helyesírás-ellenőrzőm még mindig bejelez pirossal, mert nem egészítettem ki velük a szótáramat.

⁴ A dimenzió szóról nekem a Star Trek filmek jutnak az eszembe.

⁵ „Direkt” írtam.

Munkatársaimhoz

Előző pályázásom idején élénk és megtermékenyítő vita bontakozott ki arról, mit lehetne máshogy, hatékonyabban csinálni. 2019-ben igyekeztem összegyűjteni és kielemezni az akkori pályázattal, illetve a fennállt intézményi gyakorlattal összefüggő kritikákat⁶. A legfontosabb tanulságnak az együtt gondolkodásra, illetve a folyamatos ellenőrzésre irányuló igényt találtam – ebből ered az elmúlt öt év két legmarkánsabb változása: a folyamatos óra- és rendezvénylátogatások rendszere, illetve a csütörtöki tanácskozások füzére.

Utóbbiak jóvoltából, remélem, szép lassan a legtöbb dolog a helyére került. Immáron napnál világosabb mindenki számára, hogy ebben az iskolában lélegzetelállítóan változatos, izgalmas, sokrétű tevékenység zajlik. Ezt a kavalkádot kiváló, elkötelezett szakembereknek köszönhetjük – csütörtökönként azt is megtudtuk, pontosan mivel foglalkoznak, mik okoznak nekik nehézséget, mire a legbüszkébbek. Hitem szerint ez a folyamat mára egységre forrasztotta testületünket.

Az a tény, hogy a félévzáró értekezleten a 44 (titkosan szavazó) kolléga közül 40 szólított fel újbóli pályázásra, számomra ezt üzeni.

Nem az én személyem, hanem a közösen kialakított gyakorlat, a mi közös Berzénk szorul tehát támogatásra. 25 év alatt annyi élményt nyújtott nekem ez a pozíció, ami több igazgatónak is elég lenne. Voltak benne dicső és szomorú pillanatok, elértem sikereket és műveltem olyasmiket, amikre nem vagyok büszke. Ez a pályázat, illetve annak elbírálása nem engem tart meg a trónomon vagy taszít a mélybe. A szerepem annyi, hogy az elmúlt két évtized irányát megtartva, minden, a munkáját becsülettel ellátó munkatársam kiszámítható körülmények között, az egyéni ambíciói számára teret kapva dolgozhasson, mindenekelőtt a gyerekek érdekében – emitt-amott némi fejlődést kieszközölve.

⁶ 64 ilyen észrevételt különítettem el; a „A tartalom és a nyelvezet nem felel meg a pályázat követelményeinek, illetve a hivatalos stílus kívánalmainak, hangneme időnként túl személyes, olykor pedig kioktató.” mondatot négynek számolva.

1. Adottságaink

Szellemi muníciónk

390 év öröksége

A gyöngyösi gimnázium az ország legrégebbi alapítású középiskolái közé tartozik. Regényes története 1634-ben indul, amikor Gyöngyös város hatóságának (a vidék akkori urának, a török vezérnek a beleegyezésével előterjesztett) kérésére Forró György jezsuita provinciális Sztankovics János és Magdalenicz Tamás jezsuita pátereket Gyöngyösre rendelte, hogy szeptemberben megindítsák a gimnázium első osztályának működését. (Ha intézményünk meg-megújuló tantestületét egy 390 éve folyamatosan működő entitásnak tekintjük, úgy e jeles páterekben jelenlegi munkatársaimmal együtt „hajdani munkatársainkat” tisztelhetjük...) Az alapítók szándéka ambiciózus és egyértelmű:

Főtisztelendő és becsületes Bíró Uraim az egész várossal és környékével együtt. Kívánok Istentől kelmeteknek hazánk békessége után minden üdvösséges áldást Istentől és egészséget. A Kelmetek kegyes kívánságát gyakorta forgatván szemem előtt és magam indulatjából is viseltetvén szerzetünk főfeladata szerint azon, a kelmetek földjén föltermett ifjaknak Isten szerint való nevelésére és tanítására egy tudós mestert rendeltem kelmetek kezeibe, a mi magunk szerzetéből, ki Páter Magdaleniczcel együtt Gyöngyösön ez idén elkezdje az iskolában a tanítást.⁷

Nevelni és tanítani – ebben a sorrendben. Nincs új a nap alatt.

Iskolánk közel négy évszázados története tehát a jezsuitáknak köszönhetően vette kezdetét és – mai szóhasználattal – e rend vállalta magára a fenntartói feladatokat egészen a rend feloszlásáig, 1773-ig. E korszakot feszes, maximalista oktatás jellemezte, melynek színvonaláról sokat elárul református Bethlen Gábor vallomása: *ha az gyermeket [a katolicizmustól] nem félténém, jezsuitával taníttatnám.* A 17. század végén felekezeti villongások tépázták meg az alig félévszázada működő iskolánkat. A külföldön képzett, felvilágosult protestáns tanárok átmeneti térnyerésének Széchenyi György vetett véget, aki meglehetősen egyértelmű ultimátumot hirdetett, a következőképpen: *Gyöngyösiek megint ím írok [...] a kálvinista prédikátort, szint úgy a lutheristát, ha volna, mindgyárt úzzétek ki a városbul, együtt az oskola mesterrel [...] Ha nem, bizonyosan megsanyargattok.* Így tehát továbbra is a jezsuitáknak jutott a feladat, akik azt alighanem derekasan meg is oldhatták, hiszen az iskola folyamatosan erősödött, gyarapodott. Kinőtte az első, majd második iskolaépületet (ezeknek már nincsenek látható nyomaik). 1752-ben új épületbe költözött. Az eredetileg egyszintes barokk épület, amely ma is Gyöngyös egyik ékessége, 147 esztendőn keresztül a gyöngyösi gimnáziumnak adott otthont. Jelenleg a zeneiskola üzemel a falai között.

1776-tól – a város felkérésére – a Szent Ferenc-rend vállalta az oktatást. Ez az időszak 122 évig tartott.

⁷ Részlet a gyöngyösi gimnázium alapítóleveléből

A ferencesek a rendjükre jellemző nyitottsággal és nemzeti elkötelezettséggel végezték a feladatukat, bizonyára közmegelegedésre, hiszen a tanulók száma ugrásszerűen megnőtt. 1783-ban készül el az iskolaépület második szintje. A gyönyörű barokk épület karbantartásában a város komoly szerepet vállalt. A munka egészen a század végéig folyhatott békében, amikor is az iskola tantestülete szembeszállt II. József erőszakos németesítési törekvéseivel. Válaszul a hatalom Potsuch János igazgatót nyugdíjba kényszerítette, az iskola működését pedig pár évig szüneteltette.

A 19. század elejére tehető újrakezdés évében az iskolának már 538 tanulója van, ami a város akkori lakosságához mérten igen jelentős. Szerintem az akkori Gyöngyöst akár iskolavárosnak is tekinthetjük. Jeles személyiségek sora nevelkedett iskolánkban: Bajza József, a Vachott testvérek, Bugát Pál, Hám János, sőt rövid ideig maga Török Ignác is. (Milyen jó lett volna, ha az éppen egy évtizede alapított Nagykönyv már a reformkor éveiben is meglett volna: nemzeti történelmünk előbb említett óriásai ugyanabba a könyvbe jegyezték volna be a nevüket, mint később Berze-Nagy János, jelenlegi és jövőbeni diákjaink, szüleim és fiaim, vagy akár én is, aki szintén ennek az iskolának koptattam a padjait...)

A szabadságharc éveiben az akkori iskolaközösség (!) a nemzeti gondolat mellett tett hitet. A tantestület tagjai – osztrák megszállás közepette! – egységesen a szabadságharc ügye mellé álltak. A felsőbb osztályok tagjai a tanárok vezetésével beléptek a nemzetőrségbe, sőt maga Vágó Ferenc igazgató is végigharcolja a szabadságharcot, emiatt később bujdosni kényszerül. (A történelem igazságos hozzá: 1876-ban ismét igazgató, és 1897-ben – matuzsálemi kort megérve – az iskolai önképzőkör ülésén kap szélütést.⁸) Pap Melkizedek pedig, aki később szintén igazgató, tábori lelkeszként teljesít szolgálatot.

A szabadságharc bukása utáni a testületnek sikerült „kibekkelnie” az Entwurfnak nevezett (erőtlen németesítési szellemmel átítatott) oktatás- és kultúrpolitikai kurzust. Közben a menet közben nyolcosztályossá alakuló gimnázium kinövi addigi épületét. 1898-ban sor kerül az iskola államosítására. Igen elgondolkodtató, hogy a város és az állam között kelt megállapodás szerint *a város kötelezi magát arra, hogy az iskolának új épületet emel, azt állandóan jó karban tartja, bebútoroztatja, és a gimnázium fenntartásához hozzájárul*⁹.

A gimnázium új épületét alig több mint egy esztendő alatt felépítették és 1899 szeptemberében megkezdődhetett benne az oktatás. Az 1908-ban Londonban megrendezett tanügyi vilákiállításán a tervezőt – a termék célszerű kialakításáért és berendezéséért – díszoklevéllel és aranyéremmel tüntették ki. Wlassics Gyula akkori vallás- és közoktatásügyi miniszter a következő szavakkal értékelt a gyöngyösi polgárok teljesítményét: *„Gyöngyös áldozatkészségében, amellyel a nagyarányú építkezéshez szükséges hatalmas kölcsön törlesztésének terhét magára vállalta, elment a végső határig, s a közművelődés emelésére irányuló páratlan lelkeségének tetőzése volt: az állami főgimnázium kétemeletes palotájának felépítése.”* Az akkori városvezetés nagyságát idézi a főbejárat felett olvasható felirat: Gyöngyös a közoktatásért.¹⁰

⁸ Ezzel nem önképzőköreink vezetőinek üzenek.

⁹ Vajon hatályos még ez a megállapodás?

¹⁰ Némi fanyar humort vélek felfedezni abban, hogy e felirat egyes betűi már csalén állnak és hamarosan lehullanak.

Az új épületben jól képzett, haladó gondolkodású tanári testület látott munkához. Az iskola a gyöngyösi szellemi élet központjává vált. A város lakóit elődeink nyitott előadásokkal csábították az iskola falai közé. A szellemi építkezést az első világháború törte meg, amikor az épületben hadikórház üzemelt. Alighanem ekkor kelt lába a még II. József korából származó természetrajzi szertár maradványának. Több diákunkat behívták katonának, akik közül sajnos nem mindenki térhetett haza – a főlépcsőházban márványtábla állít nekik emléket.

A gimnázium 1923-ban vette fel a kiváló törökverő tábornok, országbíró és barokk költő gróf Koháry István nevét, aki 1723-ban jelentős összegű alapítványt hozott létre a gimnázium javára. 1934-ben a jubileumi ünnepségek nemzeti szellemben telnek. Egészen a második világháborúig egymást érik a szakmai sikerek.

1944-től az épületben ismét hadikórház üzemel. Az emberpróbáló éveknek is voltak katartikus pillanatai: a gimnázium akkori igazgatójának, dr. Csengő Nándornak a bátorságáról és emberiségéről tanúskodik, hogy 1944-ben az érettségi vizsgára hivatkozva hozta ki a nyilasok gyűjtőtáborából a lefogott zsidó tanulókat.

1945 után a *fényes szelek* elfújták a korábbi tradíciókat is és a hagyományos iskolaszervezetet is. Már négyosztályos gimnáziumként üzemeltünk. Ismét jelentősen megemelkedett a diákság létszáma. A Magyarországon kiépülő kommunizmus talán a mi iskolánkban szedte első áldozatait: 1946-ban a Páter Kiss Szaléz-ügyként elhíresült koncepció eljárás következtében több tizenéves diákunkat hurcoltak el az iskolapadból – sokuk sorsa mindmáig ismeretlen.

1955-ben az iskolát Vak Bottyán János kuruc generálisról nevezték el, akit egyébként a gyöngyösi ferences templomban temették el.

Az, hogy az 56-os forradalom Gyöngyösön békésen, véráldozat nélkül ment végbe, nem kis részben Egyed Antalnak, gimnáziumunk egykori tanárának volt köszönhető, aki a Nemzetőrség parancsnokaként kulcsszerepet kapott a forradalmi események irányításában.

Az iskola mai nevét 1971-ben kapta Berze Nagy János néprajzkutatóról, aki maga is a gimnázium tanítványa volt 1889 és 1896 között.

A hetvenes-nyolcvanas években iskolánk a természettudományos oktatás megújításával került az érdeklődés homlokterébe, jórészt Kiss Lajos tanár úrnak köszönhetően, aki ezzel beírta a nevét az iskola történetébe.

A rendszerváltást követően iskolánk az elsők között indította újjá a nyolcosztályos gimnáziumi oktatást. Az ezzel járó szellemi konjunktúra részeként kollégáim számos kiváló tankönyvet írtak e tagozat számára. Mérföldkő életünkben, hogy 1991-ben felvettük a kapcsolatot a kézdívsárhelyi Nagy Mózes Elméleti Líceummal, amelyet 2023-ban főgimnáziumi rangra emeltek. Az ezredfordulót követően mind fizikai, mind szellemi értelemben gőzerővel folyt az építkezés és folyik ma is.

Tanulságok

Az alapítás óta eltelt közel négyszáz esztendő bőségesen elegendő ahhoz, hogy kibontakozzanak a tendenciák és levonjunk néhány tanulságot.

(1) Az iskola török megszállás közepette (!) bontott zászlót. Működése során folyamatosan konfrontálódott a nemzeti érdekeket sárba tiporni igyekvő hatalommal. Többször a megszüntetés veszélye fenyegette, olykor átmenetileg be is zárták. Túlélte.

(2) Sorsfordító események közepette a tantestület tagjai képesek voltak egyéni érdekeiken felülemelkedni és a nemzeti gondolat jegyében karakán módon élére állni az iskolaközösségnek, nemritkán közvetlen életveszéllyel dacolva.

(3) Bár ezek a korszakok átmenetileg megtörték a gimnázium fejlődését, az iskola csillaga folyamatosan emelkedett.

(4) A békés építkezés ritka évtizedeiben a gimnázium tanáira és tanulóifjúságára mindig jellemző volt a nyitottság és az új kezdeményezések iránti fogékonyság.

(5) A tanárok jelentős szerepet játszottak a város szellemi és kulturális életének szervezésében, a gimnázium pedig a város szellemi életének központja volt. (Megjegyzendő, hogy viszonzásképpen a város is erején felül támogatta a gimnáziumát.)

(6) Az iskola alapértékei között mindvégig markánsan jelen volt a humánus, a nemzeti gondolat és a tudás becsülete.

Miért ne tudnánk mindezt 2024-ben is felmutatni?

Értékeink

A gyöngyösi gimnázium 390 éves története szerénységre és alázatra int. A nagy elődök helytállása példát mutat, a gyakori nehézségekből történő kilábalás ténye pedig derűlátásra tanít. Az iskola túlélte törököt, labancot, németet és szovjetet, fenyegették, sanyargatták, olykor be is zárták – hogyan is lehetne mindezzel egy lapon említeni 2024 nehézségeit? Aki értő módon tekinti át az elmúlt majd négy évszázad krónikáját, az a problémákban nem sorscsapást, hanem feladatot lát, amelynek megoldódását nem szabad ölbe tett kézzel várni, hanem tenni kell érte.

Az ódon falak közt élve szinte fizikailag érezhető az ősi iskola szellemisége. Élesen kirajzolódnak azok az értékek, amelyek napjainkban is iránytűként szolgálnak pedagógiai arculatunk megtervezéséhez. Talán a legszembeötlőbb, hogy mindvégig működött a karakán kiállás a nemzeti gondolat és a humánus mellett – nem öncélú ribillió formájában, hanem a legnemesebb hazaszeretet és emberség megnyilvánulásaként. Az iskola fenntartotta a jogot az autonóm, kritikus gondolkodásra és élt is azzal. A nevelőtestület soha nem törekedett a regnáló hatalom szolgálékú, eminens kiszolgálására. Rendületlenül kereste az igazságot, felkarolta a

kiszolgáltatottat, a bajba jutottat, emberré nevelt, közösséget formált, de közben az egyetemes tudást is szolgálta.

Kéne ma bármit is máshogy tennünk? – Aligha. Át kell nyújtanunk mindazt a tudást, ami az élet mély és értő megéléséhez szükséges (ennek részeként és nem elsősorban azt is, ami alkalmassá tesz a felsőfokú képzésbe való bekapcsolódásra). Diákjainkat a közösségért és önmagáért is felelős emberré kell nevelnünk, akiknek a kezébe nyugodt lelkiismerettel átadható majd a stafétabot – és nem utolsó sorban csodálatos iskolaévekkel kell megajándékoznunk a gyerekeket, akik azzal tiszteltek meg bennünket, hogy ránk bízák magukat. És ezzel meg is alkottuk a pedagógiai programot.

Tárgyi feltételek

Főépület

Hadd ismételjem meg az iskolatörténeti áttekintésben írtakat:

A gimnázium [új épületében] 1899 szeptemberében megkezdődhetett az oktatás. Az 1908-ban Londonban megrendezett tanügyi világkiállításon a tervezőt – a termék célszerű kialakításáért és berendezéséért – díszoklevéllel és aranyéremmel tüntették ki. Wlassics Gyula akkori vallás- és közoktatásügyi miniszter a következő szavakkal értékelte a gyöngyösi polgárok teljesítményét: „Gyöngyös áldozatkészségében [...], elment a végső határig [...]” Az akkori városvezetés nagyságát idézi a főbejárat felett olvasható felirat: Gyöngyös a közoktatásért.

E rövid bekezdésben három olyan momentum is fellelhető, amelyek fölött 2024-ben is érdemes elmélázni.

Először is: tudomásul kell vennünk, hogy iskolaépületünk idén ünnepli a százhuszonötödik születésnapját. Úgy tudom, ez a Tankerület legöregebb iskolaépülete. Az ilyen korú épületeket normális esetben időről időre felújítják – esetünkben ez még nem történt meg, legalábbis 1979 óta biztosan nem (akkor kerültem gimnazistaként a Berzébe, majd hat év kihagyás után, 1989-től a falai között dolgozom; biztosan észrevettem volna, ha valami nagyszabású történik). Összehasonlításként megjegyezném, hogy a Bajza Gimnáziumnak a Berzénél harminc évvel fiatalabb épülete teljes felújításon esett át. Meg az összes gyöngyösi általános iskola is. Meg óvoda.

Kisebb javítások azért történtek: a régi olajkazán és kiszolgáló szerelvényei helyén alagsori helyiségek nyíltak, illetve a vécéket is fel tudtuk újítani a 2000 körüli, özönvízszerű esőzés kárelhárításának, valamint az akadálymentesítési munkálatoknak az „oldalvizén”. Egyéb kisebb korrekciókat csőrepedéseknek, viharoknak köszönhetünk (sic!). A folyosók, tantermek átfogó felújítása, a nyílászárók cseréje, illetve a vállalhatatlan hátsó homlokzat rekonstrukciója hosszú ideje várat magára. Reméljük, a tetőnk képes lesz türelemmel kivárni, amíg a döntés megszületik a megmentésére.

Másodszor: a világkiállításon nem is elsősorban az épület külleme, hanem a célszerűsége hengerelte le a zsúrit. Hálás vagyok a hajdanvolt mérnököknek, akik olyan épületet adtak ki a kezük alól, amelyben a huszonegyedik század iskolája is pompásan boldogul. Különösen, miután némi ráncfelvarrássra biztosított lehetőséget az iskola szakképző korszakában beszedett szakképzési hozzájárulás. Például falakat helyezhettünk át, így valamennyi tantermünk külön bejáratot kapott. Irodákat modernizálhattunk, kisebb bővítéseket eszközölhettünk (tanári számítógépes kabinet, diáktanácskozó, tetőteraszok stb.). Ki merem jelenten: iskolaépületünk kialakítása eszményi, szerkezete, funkcionalitása tökéletesen megfelel céljainknak. Pont elférünk benne. Ami pedig az atmoszféráját illeti – az a mai napig lenyűgözi a belépőt, akár először jár nálunk, akár sokadjára, sőt jómagam is nap, mint nap a hatása alá kerülök. Európa-szerte jó pár modern iskolában volt alkalmam megfordulni, de egyikért sem adnám a mi épületünket, még ebben a szánni való, omladozó állapotában sem.

A harmadik tanulság megfogalmazása előtt hangsúlyoznom kell, hogy az egyre gyarapodó hibajegyzék nem a jelenlegi fenntartónk mulasztása miatt jött létre, hiszen mindössze néhány

éve tartozunk a Hatvani Tankerületi Központhoz. Tény viszont, hogy a mindenkori fenntartó – személyétől függetlenül – az elmúlt évtizedekben „áldozatkészségben *nem* ment el a végső határig”. Együttérzésben sosem volt hiány, még ígéretekben sem, ám Atlantisz módjára lassan alámerülő féltett kincsünkön, palotánkon nem segít, ha jó szándékú, aggódó emberek kísérik figyelemmel agóniáját.

Nem érzem túlzónak ezt a szót. Sokadjára írom le, vészkiáltásnak is tekinthető (lassan berekedek):

- *A tető hamarosan a fejünkre omlik.* Szomorú történet ez: 2021-2022-ben hajszal híján eljutottunk a tetőcseréig. Sokmilliós kiadás árán elkészült a tervdokumentáció, megkaptuk a szükséges engedélyeket, sőt megtörtént a födémre rakódott évszázados galambguánó eltávolítása. A diákok segítségével a reménybeli munkaterületet kitakarítottuk, a fél évszázad alatt felhalmozódott lomokat eltüntettük. Sajnos a projekt, mielőtt szárba szökkenhetett volna, vélelmezhetően anyagi okok miatt elhalt¹¹. 2024 telén némi ráncfelvarrás történt, ugyanis a legkritikusabb helyeken elvégezték a szükségesnek megítélt bádogosmunkát (sajnos nem az eredetileg eltervezett technológiával, az emelőkosaras jármű ugyanis nem tudta az épületet kellőképpen megközelíteni). A javítás eredményességét a következő nagy esőzések után lehet majd megítélni. *Nem kérdés, hogy a tetőt mielőbb le kell cserélni.*
- *A folyosón a mennyezeti vakolat már szó szerint megtette ezt* (a beépített lámpatesttel együtt; egy diákunkat akkor kórházba is vitték megfigyelésre, a szintén ott tartózkodott kolléga nem sérült meg).
- Az első szint északi szárnyának csapjaiig már nem nagyon érkezik meg a víz a csövek elvízkövesedése miatt – *új csöveket kell beépíteni.*
- Az alagsori helyiségek ismét használhatatlanná váltak a vizesedés miatt. *A szigetelést meg kell oldani.*
- Parkettáink lakkrétege elfogyott, a nedvességet beszívják, korhadnak, rohadnak, rossz szagúak és egészségtelenek. *Nagyszabású programot kell indítani a parketták újralakkozására.*
- A hátsó homlokzat külleme vállalhatatlan, a vakolat táblákban zuhan róla a parkoló autók közé. Ironikus, hogy napjainkban folyik a szomszédos épület – a Borpalota – újjáépítése. Elkészülte után fájó lesz a bor és a tudás palotája közötti kontraszt. *A homlokzatot fel kell újítani.*
- Nem szebb a belső udvar sem. *Rendbe kell tenni.*
- A nyugati tantermek ablakainak tokja és a fal között már nemcsak a szél sűvít be (nyugati szél esetén ez nemcsak érezhető, de hallható is), hanem beesik az eső. A belső udvarból nyíló ajtók állapota vállalhatatlan, cseréjüket kérelmeztem. *A nyílászárók állapotát alapvetően és teljeskörűen rendezni kell.*
- A belső udvar betonburkolatában keletkezett teknő alakú horpadás víznyelő gyanánt gyűjti az esővizet és vezeti azt az alagsorba. *A betonlajzatot ki kell javítani.*
- A fűtőtestek sarokszelepe beállt, a fűtés szabályozhatatlan. *A fűtési rendszert korszerűsíteni kell.*
- A kerítés dőlésszöge folyamatosan növekszik, miközben a kőfal álltában is omlik. *Le kell bontani, újra kell építeni.*

¹¹ A munkálatok leállításáról nem kaptam értesítést, elsőként a tervezőiroda súgta meg, hogy alighanem baj van.

Nem esztétikáról beszéltem, hanem funkcionalitásról és potenciális balesetveszélyről.

Mellékelhetnék képeket, de nem szükséges: képzeljünk magunk elé egy jobb napokat megélt, omladozó gyárépületet.

(Állítólag diákjaink facebookon fogalmaztak úgy, hogy a Berzében „méltatlan körülmények között folyik a tanítás”. Nem szándékom a méltatlankodást felkorbácsolni, ellenkezőleg: munkatársaimmal együtt iskolaépületük szeretetére, tiszteletére nevelem a gyerekeket. Szívbe markoló, hogy a romkocsmá hangulatú belső udvarban két kezük munkájával pihenőövezetet alakítottak ki. Hogy a körülmények mennyire méltóak, ítéljük meg magunk.)

Bizonyos pontokon vitathatatlanul előrelépés következett be:

- 2021-ben iskolai összefogással, a szülők és a kollégák kétkezi munkájával konditermet hoztunk létre az alagsorban. A munkálatok költségét az Alapítvány biztosította.
- A tető gyorsjavítása, mint fentebb írtam, tankerületi forrásból megtörtént.
- A tetőt szegélyező vakolatdísz stabilizálása a szülői munkaközösség jóvoltából megoldódott, az udvari színpad mellett korábban elkerített terület ismét látogatható.
- 2022 telén számos ablakunk hőszigetelésén tankerületi forrásból szigetelőcsíkokkal javítottunk, a szülők közreműködésével. Ez azonban nem oldotta meg az ajtók helyzetét, illetve a fal és a tok közötti nyílás problémáját.
- 2023-ban az iskola teljes audióhálózatát újra cseréltük. Az új hangfalaknak elképesztő a hangminőségük. A fejlesztést a Berze Iskolafejlesztési Alapítványnak köszönhetjük.
- A leglátványosabb előrelépést az irodasor 2023-ban történt átrendezése jelentette. A hajdani „kislabort” megszüntettük. Helyére az igazgatóhelyettesek irodája költözött. Az ő helyükre került át a gazdasági iroda, az így megüresedett helyiségben pedig kávézót és étkezőhelyiséget alakítottunk ki. Mindebből az igazgatóhelyettesek új irodájának volt a legmagasabb a költségigénye. A forrásokat a Tankerület, Gyöngyös Város Polgármestere, az alapítvány, a vállalkozói szféra és egyes szülők biztosították, de nagyon komoly kiadásokat takarítottunk meg a feladatok egy részének önerőből történt elvégzésével (ajtók befalazása, hangszigetelő fal kiépítése, laminált padló lerakása, festés, lambériázás). A munkálatok oldalvizen részben felújítottuk a kémiai szertár két helyiségét, lomtalanítottunk, visszahelyeztük a fizikai szertárba az oda való szekrényt, szekrényestől felkerültek a műemlékkönyveink a könyvtárba, ahonnan a felszabaduló szekrényeket az 5. terem előterébe telepítettük, tárolószekrényt biztosítottunk a takarítók számára, illetve korszerűsítettük a diáktanácskozó bútorzatát. Ezek a beavatkozások a diákok és a tanárok iskolai életminőségét, komfortérzetét javítják.

Felszereltség

2008-ban lezárult az iskola felszerelése a taneszközjegyzékben foglaltak szerint. Bár a kezdeti elképzeléseket forráshiány miatt nem sikerült teljesen valóra váltani¹², a

¹² Legnagyobb problémánk az egész iskolaközösséget befogadni képes közösségi tér hiánya.

felszereltségünk eleget tesz a jogszabályi elvárásoknak. Valamennyi tantárgy tanításához rendelkezésre állnak a megfelelő taneszközök.

Eszközparkunk kiegészítésére mostanában leginkább pályázati forrásból van módunk. A legkomolyabb volumenű ilyen fejlesztés a BerzeLab projekt égisze alatt történt: a biológia, fizika és kémia tanításához rengeteg gondosan kiválasztott, modern eszköz áramlott hozzánk. A kisebb költségvetésű pályázatok is lehetőséget kínálnak beszerzésekre. Ezeket úgy kell megszerveznünk, hogy az új kellékek a közvetlen pályázati célok megvalósításán kívül általános intézményi érdekeket is szolgáljanak.

Nem elhanyagolható a szülői-alapítványi támogatásban rejlő potenciál sem. A szülők által szervezett Berze Jótékonyági Bálók – amellett, hogy az egyre nagyobb számú résztvevő a jelek szerint pompásan érzi magát rajtuk – milliós nagyságrendben irányítanak felénk anyagi forrásokat. Ezek hasznosítása a Diákönkormányzat igényeinek megfelelően történik, például ebből a forrásból nyithattuk meg az alagsori diáklklubot, ebből szereltük fel az edzőtermet, tükörrel a mosdókat. Ugyancsak a bál bevétele, illetve az Alapítvány támogatása jóvoltából cseréltük le a teljes hangrendszerünket, aminek a nyelvi érettségi vizsgákon felbecsülhetetlen a jelentősége. Említést érdemel ehelyütt az egyre gyakoribb, sokszor inkognitóban történő jótékonykodás: hol egy csomag fénymásolópapírt, hol egy vödör festéket juttat el hozzánk egy-egy, személyét felfedni nem kívánó jóakarónk. A gyöngyösi vállalkozói szféra is jóindulattal figyeli erőfeszítéseinket és élvezük támogatását.

A digitális táblák használata egyre inkább beépül a mindennapok gyakorlatába. Ezeknek az eszközöknek a használata jól megfér a hagyományos, táblára-krétára alapozó rutinnal. A legtöbb termünkben már sikerült kialakítani ezeknek a technikáknak az egyidejű fizikai jelenlétét is: az okostábla védelme egy vízszintesen mozgatható táblafelülettel valósul meg, így a digitális tábla nem csökkenti a hagyományos munkafelület mértékét. Ennek a megoldásnak, mint sok minden másnak, ezúttal is a források szűkös volta az akadálya, hiszen a táblavédő szerelvény kialakításának az ára vetekszik az okostábláéval, és ennek fedezésére – a digitális tábla iskolánkba juttatásával ellentétben – nincsenek dedikált források. Mindazonáltal a digitális táblák növekvő népszerűsége miatt ezt az utat kell járjunk.

Növekvő gondot jelent az iskolabútorok egyre rosszabb állapota. Tanári asztalra és székre sürgősen szükség lenne, mert utóbbiak szó szerint összerogynak alattunk. Beadtuk a cseréjükre irányuló kérelmet.

Az informatikai infrastruktúra

Az épületben található informatikai eszközök három csoportra oszthatók, ezek közül az elsőt a három informatikateremben találjuk.

Az eredetileg zászlóshajóként működtetett első emeleti terem gépei lassan használhatatlanok, mivel elavult hardverrel vannak felszerelve, ami alkalmatlan a jelen operációs rendszereinek, illetve oktatási célú programjainak a futtatására. Itt már nem segít a ráncfelvarrás: *a gépterem eszközeinek teljes cseréjére van szükség.* Ez ügyben jeleztük igényünket a fenntartónak.

Valamivel jobb állapotban vannak a második emeleti terem számítógépei, mivel a közelmúltban le tudtuk cserélni az itt található asztali gépeket. Ez a gépterem viszont nagyon kicsi.

Sajátos az ősszel létrehozott földszinti terem esete. Azért hoztuk létre, mert a mérések miatt az informatika termék valamelyikéből hónapokra kiszorul a tanórai tevékenység. Ide azok a notebookok kerültek, amelyekre a diákok nem tartottak igényt. Ezek friss, gyors gépek, viszont külső perifériákkal (egér, billentyűzet) nincsenek ellátva, sőt az egyéb híján sebtében ide helyezett tantermi padokon ezek el sem férnek.

Összességében egyik terem sincs abban az állapotban, hogy az érettségipironkodás nélkül fogadhatnánk külsős vizsgázókat, bár érettségi központként ezt várják tőlünk.

A második csoportot a tantermekbe kihelyezett digitális eszközök (laptopok, kivetítők, okostáblák) képezik. Ezekkel alapvető problémáink nincsenek: egyelőre korszerűek, megbízhatóak; tantermi zárásukat meg tudtuk oldani. Gondot a karbantartás, szervizelés lassú átfutása jelent.

A harmadik csoportot a tanárok, illetve az adminisztratív munkát (is) végzők személyes használatára biztosított számítógépek és egyéb berendezések alkotják. Ezek alapvetően jól karbantartott, üzembiztos eszközök. Ezen a téren gondot okoz, hogy a Tankerület – a többi iskolához hasonlóan – mindössze két általános célú nyomtató fenntartását és karbantartását vállalja, így például már nem tudjuk a színes nyomtatást az iskolában megoldani, bár egyes szituációkban (például tanulmányi versennyel kapcsolatos portfólió nyomtatásakor) ezt elvárják tőlünk, vagy kénytelenek vagyunk okleveleinket külső szolgáltatóval előállíttatni (amit korábban olcsóbban megoldottunk önerőből).

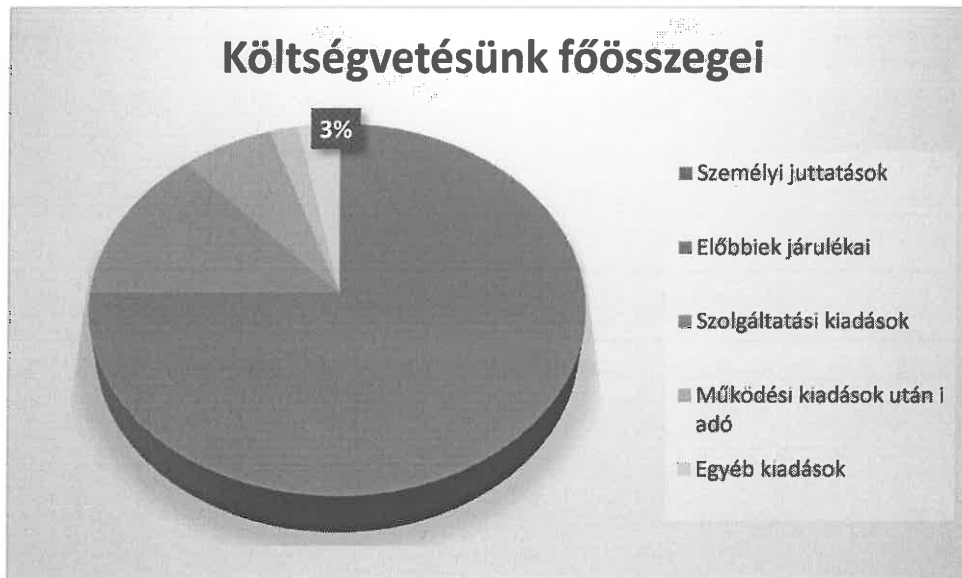
Pillanatnyilag a legnagyobb gondunkat az okozza, hogy az elmúlt évtizedekben egymást sűrűn váltó rendszergazdák egy olyan hálózati kátyvaszt alakítottak ki, amely miatt a hálózati elérés nagyon bizonytalanra vált. Ez a helyzet a számítógépes tevékenység bármely szegmensét súlyosan érinti. A megoldás az lenne, ha a teljes hálózatot újra lehetne terveztetni és építtetni.

Költségvetés

Költségvetésünk főösszegeit szerettem volna ebben a pályázatban bemutatni, de az adatokat nem bocsájtották rendelkezésemre.

2019-ben még igen, akkor ez a következőképpen nézett ki:

Személyi juttatások	281 386 738
Előbbieket járulékaik	50 591 034
Szolgáltatási kiadások	24 700 000
Működési kiadások utáni adó	7 628 900
Egyéb kiadások	11 170 000
Összesen	375 476 672

Tehát a 375.476.672 Ft-ot kitevő 2019. évi költségvetés mintegy 3 %-át, **11 170 000 Ft-ot** tett ki az a keret, amely fölött szabadon gazdálkodhattunk.

Alapítvány¹³

Az alapítványt 1994-ben létesítette a Mátrai Erőmű Részvénytársaság, a Gyöngyszöv Áfész, az Ecoplan Kft, a Megapex Kft és az Autóklub Kkt. a város gimnáziumának anyagi támogatására. A Berze Iskolafejlesztési Alapítvány célja a gimnáziumi képzés minőségének megtartása és színvonalának emelése. Az alapítók és a kurátorok a tanulói és tanári teljesítmények és kezdeményező készség ösztönzése mellett a legkorszerűbb ismeretek átadásához szükséges oktatástechnológiai fejlesztéseket igyekszik támogatni, különös tekintettel az informatika és az interaktív multimédia területére, illetve az anyanyelvi és idegen nyelvi kommunikáció fejlesztésére. Mindezt teszi annak tudatában, hogy a magas színvonalú gimnáziumi képzés feltételeinek biztosítása a mátraaljai régió esélyeinek növelését is jelenti a modernizációs versenyben.

Új fejlemény, hogy a Kuratórium összetétele lényegesen megváltozott. A titkári teendőket immáron egy olyan kolléganőm látja el, aki a maximalizmus és a precizitás szimbóluma, ugyanakkor jóérezsű, empátikus tanár és kolléga, aki akár viták árán is vállalja a jó ügy sikerre vitelét. Embert próbáló munkájáért nem lehetünk eléggé hálásak. Az is nagyszerű, hogy a könyvelői teendőket egy olyan szülő végzi, aki igényességében, hozzáállásában nagyszerűen illeszkedik a Kuratórium titkárához.

¹³ <https://www.berze.hu/gimnaziumrol/alapitvany/>

Az iskola kapcsolatrendszere

Szülők

A szülői közösséget a „belső kör” részének tekintem: a szülők az iskolaközösséghez tartoznak, érdekeik közösek az az iskolában tevékenykedőkével – diákokéval, alkalmazottakéval. Az iskola és a szülői ház egymásra utaltsága megkérdőjelezhetetlen, hiszen a gyermek, akinek felnevelése a szülő és az iskola közös feladata, a gyermekkorban gyökerező indíttatást alapvetően a szülői ház és az iskola hatásaiból ötvözi. Elemi érdek tehát, hogy ezek a hatások ne mondjanak egymásnak ellent, hanem erősítse egyik a másikat.

A szülőnek és az iskolának vannak viszont elvitathatatlan kompetenciái. Előfordulhat, hogy egy család nem a mi értékrendünket vallja, esetleg a két szülő között a harmónia már réges-rég megszűnt, nem is egy háztartásban élnek, nem egy esetben csendes vagy nyílt színi küzdelem folyik közöttük a gyermek befolyásolásáért, egy azonban elvitathatatlan: a szülőnek a gyermeke a legfontosabb, akinek az érdekeiért hajlandó síkra szállni és ha elutasításba ütközik, a szaktanárral, osztályfőnökkel is tengelyt képes akasztani. Nem is ítélnék el ezért, ez a dolga.

Előfordul, hogy ilyenkor a szülő észrevételei jogosak: a szaktanár módszerei, hatékonysága, stílusa kívánnivalót hagynak maguk után. Ezekben az esetekben a gyerek érdeke az első: szükség lehet az iskolai történések korrekciójára. Munkatársaimért mindig, minden helyzetben ki kívánok állni, de nem tekintem kollegialitásból fakadó kötelezettségemnek a gondok szőnyeg alá söprését vagy elmismásolását, pláne nem a szerecsenmosdatást (a valóban elkövetett hibák takargatását). Azt pedig kategorikusan ki kell jelentenem, hogy a panaszok, kritikák megfogalmazásának *megtorlását* fegyelmi vétségnek tekintem, ugyanis az homlokegyenest szembemegy közösségünk, de leginkább a diákok érdekeivel.

Ugyanakkor többször találkozom olyan élethelyzettel, amikor a szülő az iskoláról vagy egyes iskolai, tanórai történésekről csak részleges, esetenként torzított képnek van a birtokában. Ilyenkor jönnek a félreértések, amelyek minden résztvevőnek – szülőnek, tanárnak, igazgatónak, de leginkább a diáknak – rendkívül kínos pillanatokot képesek okozni. Fontos tehát, hogy a szülők az iskola viselt dolgairól, az iskolai elvárásokról, eseményekről első kézben értesüljenek.

A tájékoztatás lehetőségei változatosak. A korábbi csatornákat hatékonyan egészíti ki az ellenőrző, amelyben a napi hírek valós időben jelennek meg. Naprakészség, pontosság tekintetében kiemelkedő minőségű megújult honlapunk és facebook oldalunk. Egyes osztályok facebook csoportot működtetnek. Véleményem szerint azonban a személyes viszonyulások a legfontosabbak. Jómagam örömmel látogatok el a szülői munkaközösség rendezvényeire, valahányszor meghívást kapok.

Kifejezetten rokonszenvezem a szülői munkaközösség jelenlegi vezetésének a törekvéseivel, akik igyekeznek egy mindkét irányban működő iskolai információs láncot működtetni az iskola, illetve valamennyi szülő között. Üdvözlendő, hogy rendeződött a Berze Iskolafejlesztési Alapítvány kuratóriuma és a Szülői Munkaközösség vezetése között korábban tapasztalt feszült helyzet.

Általános iskolák

Az általános iskolákkal intézményünk leginkább versenyeken, szakkörökön kerül kapcsolatba. Együttműködésünk sarokpontja a Berze által végzett munka minősége: a hozzánk felvételt nyert tanulók beszámolóí nyomán alakulhat ki a leginkább hiteles kép rólunk, amelynek birtokában el tudják dönteni, javasolják-e iskolánkat a továbbtanulás lehetséges helyszínéeként.

Az elmúlt időszakban az iskolánk megítélése érezhetően pozitívabb lett. A korábbi, már-már tapintható, ellenpropagandába csapó ellenszenv megszűnt, egyes iskolák valamennyi diákjukat hozzánk irányítják, sokukat fel is vesszük. Köszönöm, hogy az általános iskolák a beiskolázási időszakban beengedik berzéssé vált volt diákjaikat, hogy a roadshow keretein belül a nyolcadikosok figyelmébe ajánlják gimnáziumunkat.

Én személy szerint hiszek az esti puszipan, vagyis abban, hogy egy 14 éves gyereknek esténként alkalmat kell adni arra, hogy a nap történéseit, örömeit és bánatait szüleivel átbeszélhesse. Ilyen megfontolásból nem szimpatizálok a 14 éves korban kezdődő kollégiumi lét gondolatával.

A továbbiakban a szakkörök, versenyek, szakmai napok révén kíséreljük meg szorosabbá tenni az általános iskolákkal kialakult munkakapcsolatot. Kifejezetten sikeres a környék általános iskoláit megszólító természettudományos szakkör, illetve verseny, amely az érdeklődés hiányában összezsugorodott többfordulós tehetségkutató matematika- és magyarverseny nyomdokába lépett.

Felsőoktatási intézmények

Az egyetemek úgy viszonyulnak hozzánk, mint mi az általános iskolákhoz: utánpótlási bázist látnak bennünk. Tény, hogy a gimnázium tehát egyfajta hidat képez az alap- és a felsőfok között. *Intenzívebb kapcsolat kiépítése szükséges az egyetemekkel, amely alatt nemcsak a MATE-t és az Eszterházyt értjük, hanem budapesti, illetve esetleg más vidéki egyetemeket is. Ezekkel bizonyosan részt tudnánk venni valamiféle kölcsönösen hasznos együttműködésben. (Előadások tartása a campuson, kutatásokban való részvétel, diáklátogatások ottani előadással egybekötve stb.)* Nem kizárt, hogy egykori diákjaink, akik az adott egyetemeken már oktatók vagy doktoranduszok, tudnának ebben segíteni.

A szülők felé is jól kommunikálható lenne ez a híd jelleg, egy picit azt is sugallva, hogy a mi iskolánk az a palló, amin átmenve a gyerekük a felsőoktatásba jut majd át. Különösen jól mutatnának ezek az együttműködésből adódó események a közösségi média felületein. *Ehhez viszont kapcsolatkiépítés szükséges mind az általános, mind a felsőoktatási intézmények felé.*

Fenntartó

Ebben a dolgozatban többször hangot adtam afölötti örömömnek, hogy a Hatvani Tankerületi Központ általi fenntartás üdítően új kapcsolat létrejöttéhez vezetett az iskolát

közvetlenül irányítók és az intézmény között. Ennek forrását az emberi viszonyulásban vélem megtalálni. Intézményünk nem lett gazdagabb, mi magunk sem dolgozunk kevesebbet és az élet változatlanul kitermel érdekütközéseket vagy visszás helyzeteket a fenntartó és az iskola között, ennek ellenére a stílus, a hangnem, a partneri együttműködés támogató légköre korábban ritkán tapasztalt élmény nekem is és azon munkatársaim többségének is, akik a fenntartóval szoros munkakapcsolatban állnak.

A fenntartóval kialakítható kapcsolat újraértelmezéséért a tavaly nyugállományba vonult Horváth Márta igazgató asszonynak vagyok hálás.

A település és önkormányzata

Az állami fenntartásba vétel óta érezhetően meggyengült az intézményt a város vezetéséhez kötő kapocs.

Gyöngyös azon kevés városok egyike volt, amelyek az állami nyilvántartásba vételtől működtetőként sem kívántak szerepet vállalni iskoláik üzemeltetésében. Ennek elsődlegesen finansziális okai voltak. Én azonban élek a gyanúperrel, hogy a döntéshozók közül többen érzelmileg viszonyultak a kérdéshez, mondván: ha már elvitte az állam, tartsa is fenn. Voltaképpen ebben a logikában sem találni kivetnivalót, csakhogy, mint bebizonyosodott, a pénz az állami csapokból is gyengén csordogál. Igyekszünk az intézményi érdekeket a városvezetés számára is láthatóvá tenni és képviselni, mert – fenntartó ide, fenntartó oda – gyöngyösi iskola vagyunk, a gyöngyösi középiskolások nagy hányada nálunk nevelkedik, továbbá része vagyunk a gyöngyösi köz- és szellemi életnek.

Ismételten megköszönöm a városi szerepvállalást a BerzeLab létrejöttékor, illetve az iskolában található rendelő felújítását, az igazgatóhelyettesi iroda kialakításához nyújtott segítséget. Hálás vagyok a város tombolaajándékáért, amelyet a jótékonysági bálókra küldött, illetve az igazgatóhelyettesi iroda felújításakor nyújtott segítségért. Köszönetet azonban igazából az iskola melletti erkölcsi kiállításért érdemel a város és annak vezetősége: a Gyöngyös Város Érdemes Pedagógusa címet nem egy esetben berzés kolléga nyerte el, valamint a Gyöngyösi Fiatalok... kitüntetés kedvezményezettje is sokszor berzés kötődésű. Azt is gesztusértékűnek tartom, hogy a városvezetők valamelyike időnként megtisztelti részvételével legfontosabb rendezvényeinket – jöjjenek bátran máskor is.

Köszönöm a város polgármesterének, illetve alpolgármestereinek, hogy a személyes keretüket több ízben rendezvényeink, így az erdélyi testvériskolával való kapcsolat támogatására áldozták.

Az iskola cserében igen tevékenyen közreműködik a város közéletében. A kulturális eseményeken állandóan jelen vagyunk, szerepünk több esetben túlmutat az egyszerű közreműködő szerepén.

Tanórán kívüli foglalkozások keretében egyre több kulturális lehetőséget kínálunk a művészetet kedvelő diákjaink számára (Muzsikus Céh Vegyeskar, Berzikék kórus, Művészeti Önképzőkör, Drámaszakkör, Diákszerkesztőség, Berze Könyvklub). A felsorolt tevékenységek diákjaink sokoldalú fejlesztését szolgálják. A művészeti alkotások megismerésében,

értelmezésében, reprodukálásában és megalkotásában kívánunk nekik segítséget nyújtani. Nem csupán értelmes szórakozással szolgálunk, hanem lehetőséget is kínálunk diákjainknak arra, hogy megismerkedjenek a klasszikus és a kortárs alkotókkal és művekkel, látóköriük és szemléletmódjuk bővüljön, véleményüket ennek tükrében alakítsák és fogalmazzák meg.

A programok szervezésében problémát okoz, hogy tanulóink egyre leterheltebbek, délutánjaik zsúfoltak, a fent felsorolt programok megvalósítása sokszor idő hiánya miatt akadályba ütközik. *Feladatunk, hogy a tantestülettel konszenzust alakítsunk ki, és a diákoknak szervezett délutáni programokat egy közösen összeállított rend alapján tervezhessük.*

Vállalkozói szféra

Még Tóth József úr¹⁴ idejéből származik az a gondolat, hogy a gimnáziumnak nyitnia kellene a helyi vállalkozói szféra felé. Az így kibontakozó együttműködés mindkét fél, sőt a város számára is gyümölcsöző lehetne: diákjaink lehetnek Gyöngyös leendő vállalkozói, akik ily módon helyben maradnának és az általuk termelt (anyagi és szellemi) érték a várost gyarapítaná, míg a város jelenlegi vállalkozói rétege felkarolhatná, mentorálhatná a berzés tanulókat, segítve őket közép- és felsőfokú tanulmányaik elvégzésében.

Jóskát korai halála megakadályozta ennek a kivitelezésben. Máté fia azonban, aki nemcsak édesapja örökébe lépett a cég vezetésében, de berzés öregdiák is, modellértékű gesztust gyakorolt felénk. Ösztöndíjat alapított, amely révén minden évben nagyvonalú támogatásban részesülhet egy arra érdemes diákunk.

A gyöngyösi vállalkozói szféra komoly támogatóbázist képvisel. Az iskola támogatása az Alapítvány vagyonának szignifikáns növekedésében testesül meg. A báli bevétel korábban nem látott méreteket ölt. Az is előfordul, hogy egyes iskolai vállalkozásainkra – mint például a Határtalanul! pályázat kiírásának megszakadása miatt forrás nélkül maradt testvériskolai kapcsolattartás – gyöngyösi vállalkozással sikerült támogatói (marketing-) szerződést kötni.

Személyi feltételek

Munkatársaim

Tantestület

Én a *tantestület* szót azon a munkatársaim körének megjelölésére használom, akik iskolánk állományába tartoznak, azaz munkahelyük a Gyöngyösi Berze Nagy János Gimnázium és több-kevesebb órában tanári feladatot látnak el. (A testület tiszteletbeli tagjaként tekintek védőnőkre, aki nemcsak azért tartozik közénk, mert tevékenysége ezer szállal kötődik a miénkhez, például osztályfőnöki órákat tart, hanem azért is, mert *berzés szív* dobog benne.)

¹⁴ A Szülői Munkaközösség elnöke volt, nekem jóbarátom. Fájdalmasan fiatalon ment el közülünk.

A tantestület létszáma 48 fő, akik közül 14 férfi.

Az iskolavezetőséget az igazgató és két helyettese alkotja.

Különleges helyzetben van egy kolléganő, aki szaktanácsadóként legfeljebb 18 órát tarthat. Egy másik kolléganő részmunkaidőben dolgozik (jelenleg 80 %). Továbbá, 100 %-nál kevesebb a terhelése az „aranyévek” programban¹⁵ részt vevő Fehér Sabinének (75 %), és Molnár Ildikónak (50 %). Három gyakornokunk van, szeptemberben csatlakozik hozzájuk egy negyedik.

A tantestület 100 %-osan ki tudja állítani a tantárgyaink tanításához szükséges stábot. Az intézményben 7 szakmai munkaközösség működik (nyelvi, történelem-földrajz, biológia-kémia, matematika, fizika-informatika, magyar-művészetek, testnevelés).

A csapatot három hittantanár és két fejlesztőpedagógus egészíti ki óraadói státuszban.

A testületben 2 fő tudományos fokozattal, 1 pedig tudományos címmel rendelkezik. Két kolléga kutatótanár, kilenc mesterpedagógus, 25 tartozik a pedagógus II. kategóriába, 9 pedig a pedagógus I-be.

A pedagógusfokozat szerinti megoszlást szemlélteti az alábbi diagram:

Öröndetes fejlemény, hogy az utóbbi öt évben látványosan megnőtt a magasabb (minimum pedagógus II.) fokozatot szerettek száma. Minthogy az előmeneteli rendszerben

¹⁵ 2011. évi CXCV törvény 65. § (7) bekezdése:

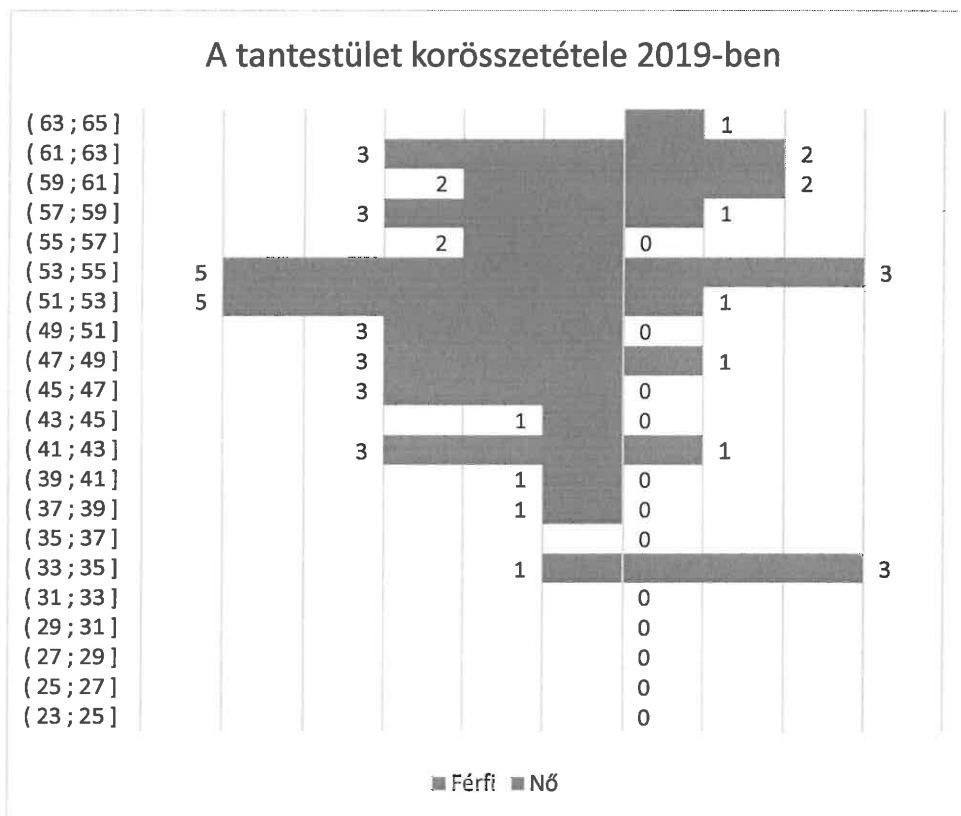
(7)11Megállapította: 2014. évi XXXVI. törvény 9. § (1). Hatályos: 2014. VII. 24-től. Az öregségi nyugdíjkorhatárt öt éven belül elérő pedagógus, óvodaidajka választása szerint csökkentett munkaidőben dolgozhat. Illetménye, munkabére a munkaidő-csökkentés mértékének ötven százalékával csökken. A munkáltató csak akkor köteles biztosítani a választás szerinti feltételeket, ha azt a nevelési, a tanítási év vagy a tanítási év első félévének befejezésélmegelőző hatvan nappal korábban közli a pedagógus, az óvodai dajka. Az e bekezdésben foglalt kedvezményt csak azok választhatják, akik a nyugdíjkorhatár elérése előtti ötödik évet megelőzően legalább 20 év szakmai gyakorlattal rendelkeznek pedagógus-munkakörben vagy óvodai dajkaként.

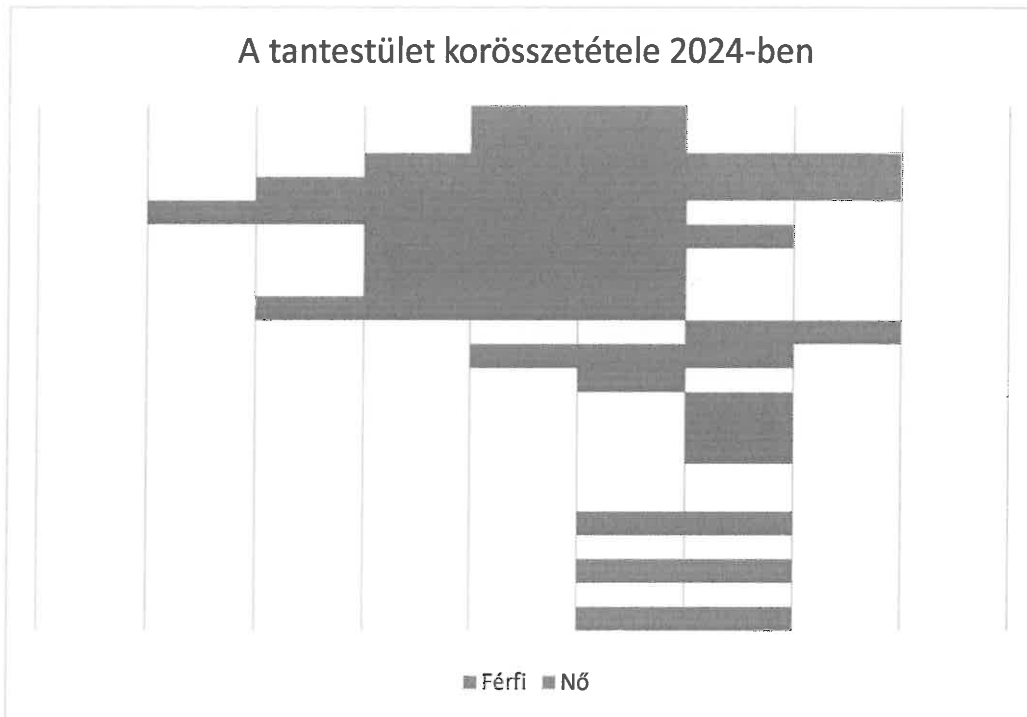
való előbbre lépés az egyénnek is, és az iskolának is hasznos, szorgalmazom a minősítések megszerzését. Hiszem és tudom azonban, hogy portfólió tanulmányozása nélkül is azonosíthatja köztünk bárki a kutatótanárt, a mesterpedagógust – értsd: a hivatását mesterien gyakorló tanárt.

Itt jegyezném meg, hogy az utóbbi években a testület számos új, pályakezdő vagy rutinos tanárral gyarapodott, akik valamennyien megállták a helyüket. A testület koherens, alapvetően összetartó.

A testület elhagyásának mértéke elhanyagolható: az utóbbi öt évben négy ízben került erre sor.

A nevelőtestület a korösszetételét az alábbi korfa segít áttekinteni, amelyet egy öt évvel ezelőtti után jeleníttek meg, hogy a változás látható legyen.

Az első, ami szembeötlik az embernek, hogy a korfa alsó ágakat hajtott, azaz megjelentek közöttünk a fiatalok. Átlagéletkorunk azonban továbbra is 50 év körüli, bár az elmúlt három év tömeges nyugdíjba menetelei miatt kicsit csökkent. A nyugdíj miatt távozó elvesztése érzékeny veszteség az iskolának: a legtöbbjük karizmatikus, nagyszerű tanár – oly sok végigdolgozott év azonban után jár nekik a pihenés.

A következő években a nyugdíjba menetel üteme lassul. 2029-ben indul majd meg egy komoly hullám, *kezelésére fel kell készülnünk. Ha lehet, lelkes pályakezdőket kell megnyerni és a Berzébe csábítani.*

Igazgatóhelyettesek

Az igazgatóhelyettesek 2017 óta látják el ezt a munkakört. Kritikus pillanatban léptek színre, ugyanis a két korábbi vezetőtársam egyszerre lépett vissza posztjáról, ami több kollégám akkori félelme szerint a működőképességünk elvesztésével fenyegetett.

A két igazgatóhelyettes keserves feladatot vállalt magára. Mindenki tudja, hogy e munkakört betölteni emberpróbáló feladat. Nekem, aki pár évig dolgoztam ezen a poszton, meggyőződésem, hogy az igazgatóhelyettes dolga nehezebb, mint az igazgatóé. Rengeteg az adminisztratív feladata. Embereket kell utasítani, kezelni az ebből (is) adódó konfliktusokat, miközben az igazgatóénál jóval kevesebb lehetősége kínálkozik sütkérezni a dicsőségben, sőt együtt kell élni a felülről jövő kritikákkal is. Anita és Péter azonban helyt állt. Sikerük titka önzetlenségükben, segítőkészségükben és töretlen optimizmusukban rejlik. Képesek az öniróniára, és bár, mint mindenki, érzékenyek a méltatlan támadásokra, ingerküszöbük bámulatra méltóan magas.

A mi két igazgatóhelyettesünk nagyszerű ember és nagyszerű szakember. Tudom, hogy munkájukat az iskolaközösség érdekében ellátott szolgálatként élik meg – egyikükben sincs meg a hatalomváagnak még a morzsája se – éppen ezért vagyok hálás, amiért segítenek nekem, nekünk. Ezzel a pár sorral szerettem volna tisztelegni előttük.

Jelen pályázat kimenetelétől függetlenül javaslom a tantestületnek, hogy minden erejével igyekezzon megtartani őket.

Osztályfőnökök

A gyerekeket valamennyi tanórán és tanítási órán kívüli rendezvényünkkel neveljük. E tevékenység frontemberei kétségtelenül az osztályfőnökök. Felelősségük óriási: rajtuk múlik a gyerekek viszonyulása az iskola által támasztott követelményekhez, esetenként komoly küzdelmet kell folytatniuk a határidők betartásáért, ők kezelik a kollégák, szülők és diákok között súrlódásokat. Kezelniük kell az egyre gyakoribb krízishelyzeteket (szociális katasztrófákat, életveszélyes mentális állapotokat), az iskolavezetés elvárásait teljesíteni kell, a gyerekek lomhasága ellenében. Empatikusan kell viszonyulniuk nehezen kezelhető szülői csoportosulásokhoz, előre nem látható fordulatokat kell megoldaniuk a tanítási órán kívüli programokon. Bár pótlék és órakedvezmény jár érte, az osztályfőnök hősi, önfeláldozó tagja a csapatnak.

A feladat jelentőségét és mértékét felismerve erősítettük meg az osztályfőnök-helyettes intézményét.

- Az osztályfőnök-helyettes szükség esetén helyettesíti az osztályfőnököt (alkalmanként is, hosszabb távon is – mind a kettőre jócskán van példa, mivel átlagéletkorunk 50 év felett van), illetve
- besegít az osztályfőnöknek.
- Az osztályfőnöki munkába bevontak körét ezáltal megduplázzuk, ami által talán többen kerülnek közel az osztályfőnökké válás lehetőségéhez.

A jelen tanévben kialakított gyakorlat szerint az működik közre osztályfőnök-helyettesként, akinek éppen nincs osztálya. Ilyen módon 40 kolléga került közel osztályfőnökként vagy -helyettesként ehhez a tevékenységhez.

Nem pedagógus munkatársaim

„Munkáját annak tudatában végzi, hogy azzal az iskola tanulóifjúságára közvetlen pedagógiai hatást gyakorol.” Ezt a mondatot beleírtam valamennyi nem pedagógus munkatársam munkaköri leírásába. Meggyőződésem ugyanis, hogy munkatársaink hatással van diákjainknak a munka világáról alkotott elképzeléseire. Ők lehetnek a bizonyíték arra, hogy a munkánkat – legyen az kétszemes vagy szellemi munka, igényeljen előképzettséget vagy sem – elláthatjuk jókedvvel, készségesen és derűt sugározva is.

A nevelő- és iktatómunkát közvetlenül segítők, illetve az egyéb nem tanári munkakörben dolgozók száma 18. Közülük hét személy tartozik a nevelőmunkát közvetlenül segítő alkalmazottak körébe. Haverla Réka az egyik iskolatitkárunk. Ügyfélszolgálati teendői miatt ő az, akivel mindenki nap, mint nap összefut. Az iskolába érkező látogatók többségének is ő segít elintézni ügyes-bajos dolgait, mondhatni, úgy ötlük a látogató szemébe, mint a kikötőbe befutó gálya hajóorrdísz a parton várakozóknak. Ujvári Györgyi a másik iskolatitkárunk. Munkaköre nagyon sokat megőrzött a korábbi időkből, még az önállóan gazdálkodó korszakunkból is tartalmaz elemeket. A személyügyi területet teljes egészében ő karolta fel. Markovics Lászlóné pedagógiai a pedagógiai asszisztensünk, aki példás szorgalommal dolgozik mindegyikünk keze alá. Benei Barbara laboráns a BerzeLabban és a főépületben kialakított kémiai előadóban egyaránt jelen van, gyakorlatilag két ember munkáját elvégezve (a BerzeLab-komplexum kialakításkor nem sikerült a feladatbővüléssel szükségessé vált laboránsi státuszt kiharcolnunk). Kis István technikus az elektronika mágusa; az intézményünk híradástechnikai rendszerének karbantartója és üzemeltetője. Rendszergazdánk Hanák Sándor, a könyvtárban pedig Szűcs Krisztina könyvtáros teljesít szolgálatot.

Technikai brigádunkat a gondnok vezeti. A két karbantartó a 120 éves, itt-ott bizony már omladozó épület üzemben tartásán kívül fűt, portaszolgálatot lát el, felügyel, sőt mindemellett rekonstrukciószámbe menő felújításokat végez. A csapatot az udvaros teszi teljessé, aki a BerzeLab gondnokaként is közreműködik a megfelelő munkakörülmények fenntartásában.

Portásunk őrködik személyi biztonságunk és vagyonunk felett, kezeli a telefonközpontot, felügyeli diákjaink mozgását. Mindezt kellő eréllyel, de kulturáltan teszi. Diákjaink szeretik.

A hivatalsegéd és takarítóink bizalmi feladatot látnak el, hiszen komoly értékekhez és bizalmas adatokhoz férnek hozzá. Örülök, hogy 2017 óta ismét az intézmény állományába tartoznak a takarítók. Egyéniségükkel, pontosságukkal komoly elismertséget érdemeltek ki úgy a felnőttek, mint a diákok körében.

Összefoglalva: nem pedagógus munkatársaim dolgoz, hozzáértő, készséges és megbízható emberek. Ittlétük nagy nyereség az egész intézménynek.

Diákjaink, osztályaink

Jelenleg 20 osztályunk van, 645 diákkal – ez nagyjából ki is meríti az intézmény befogadóképességét.

Diákjaink mintegy 45,74 %-a (295 fő) fiú. Az utóbbi 5 évben az ivararány a kiegyenlítőds felé halad, korábban minden harmadik diákunk tartozott a férfinemhez.

55 településen találjuk állandó lakhelyüket. A gyerekek fele (49,92 %) jár be nap mint nap Gyöngyös környéki településekről. A tanulók zöme az országos átlagnál jobb anyagi körülmények között nevelkedik. A hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetű tanulók száma nem jelentős, a különböző etnikumokhoz tartozók számaránya elhanyagolható.

Tanulóink lakóhely szerinti megoszlását az alábbi táblázat mutatja:

Abasár	11
Abony	1
Adács	6
Alsószolca	2
Atkár	5
Boconád	1
Boldog	2
Budapest	7
Csécse	1
Cserhátszentiván	1
Detk	3
Domoszló	3
Ecséd	7
Eger	2
Gát	1
Gyöngyös	323
Gyöngyöshalász	24
Gyöngyösoroszi	2
Gyöngyöspata	7
Gyöngyössolyos	37
Gyöngyöstarján	36
Hatvan	12
Heréd	3
Hort	10
Jászárokszállás	15
Jászberény	1
Jászdózsza	1
Jászkóhalma	1

Jobbágyi	3
Karácsond	7
Kisnána	3
Kisújszállás	1
Lőrinci	1
Markaz	7
Mátraszőlős	1
Nagydobrony	1
Nagykökényes	1
Nagyréde	18
Nagyút	1
Pálosvörösmart	10
Pásztó	5
Petőfibánya	1
Rózsaszentmárton	10
Salgótarján	1
Szolnok	1
Szurdokpüspöki	13
Szúcsi	9
Tar	1
Tarnaméra	5
Tenk	1
Tura	1
Vámosgyörk	4
Visonta	9
Visznek	3
Zagyvaszántó	2

Figyelemre méltó, hogy a felsorolt községek közül jó pár kívül esik a gyöngyösi járás területén, azaz elszívó hatásunk más gimnáziumok vonzáskörzetében is érvényesül. Így van ez Hatvan, Heves, Jászárokszállás és Pásztó vonatkozásában, amely városok maguk is működtetnek gimnáziumot. Tovább árnyalja a képet, hogy az előbbi gimnáziumok vonzáskörzetéből mi általában a jobb képességű, motivált diákokat csábítjuk át, míg a kevésbé ambiciózus Gyöngyös környéki fiatalok számára éppen ezek az iskolák jelentik a menekülő útvonalat. Álláspontom szerint a nem gyöngyösi fiatalok aránya azt a tényt bizonyítja, hogy Gyöngyös jól ellátja iskolaváros funkcióját.

Iskolánkban két képzési forma működik. A nyolcosztályos tagozat 5-12. évfolyamára összesen 254 diák jár. A többiek – 391 tanuló – a hagyományos négyosztályos gimnáziumi képzésben vesznek részt.

A jogszabály a nyolcosztályos gimnáziumi képzési forma üzemeltetését komoly feltételekhez köti, ezeknek a feltételeknek azonban intézményünk teljes mértékben megfelel.

Az osztálystruktúra változatlan, ugyanakkor a nyolcosztályos tagozatra járók aránya szignifikánsan nő. Ennek oka az induló osztálylétszámokban keresendő. A nyolcosztályosba jelentkezők ugyanis elutasítás esetén tömegesen nyújtanak be felülbírálati kérelmet, ami miatt az osztály végleges létszáma jellemzően 36 fő (volt már 38 is!), míg a négyosztályos tagozatról kiszorulók tudomásul veszik, hogy a rendszer máshová irányítja őket, tudomásul veszik a helyüket, kevesen fellebbeznek, így 30-32 fős osztályokat indítunk.

Nehezen kezelhető 36 ötödikes gyermek az ötödik évfolyamon. Szeretnénk, ha a fenntartó kisebb osztálylétszámot alakítana ki.

Utánpótlás

Számomra a tanév egyik legizgalmasabb szakasza a beiskolázási időszaknak az a pillanata, amikor szembesülünk a hozzánk jelentkező diákok számával. Minden program, vízió megreked a képzelgés világában, ha nincs kivel végrehajtani azt. Kardinális kérdés tehát, hogy egyáltalán be tudjuk-e tölteni az osztályainkat, illetve azokkal tudjuk-e betölteni, akikre a programunkat szabtuk. Igyekszem tehát alaposan körbejárni ezt a kérdést.

A legutóbbi néhány beiskolázási időszak adatai a következők¹⁶:
Nyolcosztályos tagozat

¹⁶ <https://dari.oktatas.hu/kirlist.search/kifir>

	Meghirdetett helyek száma	Jelentkezők száma	1. helyen jelentkezők száma	Felvettek száma	1. helyen jelentkezettek közül a felvettek száma	A felvettek között a legmagasabb rangsorszám	A felvettek között a legalacsonyabb rangsorszám
2017/18	30	78	77	30	30	1	30
2018/19	30	55	55	30	30	1	30
2019/20	30	58	57	30	30	1	30
2020/21	30	69	69	30	30	1	30
2021/22	30	39	39	30	30	1	30
2022/23	31	46	46	31	31	1	31
2023/24	30	59	59	30	30	1	30

Négyosztályos tagozat

	Meghirdetett helyek száma	Jelentkezők száma	1. helyen jelentkezők száma	Felvettek száma	1. helyen jelentkezettek közül a felvettek száma	A felvettek között a legmagasabb rangsorszám	A felvettek között a legalacsonyabb rangsorszám
2017/18	90	176	96	90	87	1	144
2018/19	84	210	105	84	82	1	141
2019/20	90	194	115	90	90	1	129
2020/21	90	220	102	90	85	1	172
2021/22	84	280	126	84	79	1	140
2022/23	84	208	92	84	81	2	162
2023/24	90	227	105	90	85	2	165

Középtávon fenntarthatónak tűnik ötödikben egy, kilencedikben három osztályt indítani. Ilyen módon 20 osztállyal üzemelhetünk. Mivel a kielégítő méretű¹⁷ osztálytermeknek éppen ennyi a számuk, jelenlegi fizikai adottságainkhoz ez az osztályszerkezet optimálisan illeszkedik.

¹⁷ A 11-esbe csak 26 ember fér el. 36 diákot csak hat tanteremben lehet leültetni.

Esetleg hosszú távon is fenntartható ez a rendszer, de ehhez (a demográfiai folyamatok miatt) az szükséges, hogy az iskola megőrizze, sőt fokozza vonzerejét.

Tisztábban és messzebbre látunk, ha górcső alá vesszük a beiskolázási térségünk létszámadatait. Erről szól a következő alfejezet.

Demográfiai kilátások¹⁸

A táblázat első osztyáában azokat az iskolákat soroltam fel, melyekből az utánpótlásunkat nyerjük. Az egyes oszlopokban az adott évfolyamra járó diákok száma jelenik meg.

¹⁸ <https://dari.oktatas.hu/index.php?id=kozerdeku>

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Gyöngyösi Arany János Általános Iskola	54	46	39	52	47	65	43	48
Gyöngyösi Felsővárosi Általános Iskola	52	45	53	69	32	43	56	46
Gyöngyösi Egressy Béni KTNy Ált. Isk.	53	46	47	38	38	29	35	32
Gyöngyösi Kálváriaparti Sport- és Ált. Isk.	64	46	42	76	49	66	46	55
Pétevárasárai Tamási Áron Általános Iskola	61	44	69	40	40	52	55	46
Fáy András Ált. Isk. és AMI	25	33	39	36	27	28	29	24
Recski Jámбор Vilmos Általános Iskola 1.	13	20	20	25	24	9	14	21
Recski Jámбор Vilmos Általános Iskola 2.	14	12	6	0	0	0	0	0
Recski Jámбор Vilmos Általános Iskola 3.	8	2	11	9	0	0	0	0
Országgh Kristóf Általános Iskola	4	14	9	13	8	15	14	19
Utassy József Általános Iskola	28	25	36	26	25	18	30	15
Abasári Aba Sámuel Általános Iskola	25	25	29	22	22	22	16	20
Atkári Petőfi Sándor Általános Iskola	19	15	18	21	13	15	12	20
Detki Petőfi Sándor Általános Iskola	17	18	13	14	14	14	17	11
Detki Petőfi Sándor Általános Iskola, Ludas	3	3	3	0	0	0	0	0
Gyöngyöstarjáni Általános Iskola	19	21	13	19	14	8	13	12
Halmajugrai Arany János Általános Iskola	18	13	12	13	14	13	15	13
Nagyfügedi Arany János Általános Iskola	18	17	14	15	18	17	15	30
Nagyrédei Szent Imre Általános Iskola	23	36	23	24	25	23	25	23
Visontai Szent-Györgyi Albert Általános Iskola	20	21	21	16	13	13	19	12
Boldogi Berecz Antal Általános Iskola 1.	0	0	0	0	18	36	26	24
Boldogi Berecz Antal Általános Iskola 2.	15	23	15	31	0	0	0	0
Csányi Szent György Általános Iskola	18	18	9	10	16	16	14	13
Ecsédi Richter Gedeon Általános Iskola	16	24	16	20	21	25	10	20
Horti Batthyány József Általános Iskola	26	36	26	23	33	20	25	25
Lőrinci Hunyadi Mátyás Általános Iskola és AMI 1.	18	25	21	20	18	18	17	13
Lőrinci Hunyadi Mátyás Általános Iskola és AMI 2.	19	14	12	16	16	11	18	14
Rózsaszentmártoni Móra Ferenc Általános Iskola	14	19	13	15	15	16	19	11
Herédi Általános Iskola	26	25	25	22	14	22	12	17
Gyöngyöshalászi Széchenyi István Ált. Isk.	26	33	31	22	17	14	18	14
Gyöngyösoroszi Árpád Fejedelem Ált. Isk.	18	16	17	14	15	14	14	15
Hatvani Kossuth Lajos Általános Iskola	53	53	37	41	46	35	57	43
Hatvani Kodály Zoltán ÉK Ált. Isk.	52	39	62	67	47	49	33	41
Hatvani 5. Számú Általános Iskola	45	33	48	48	34	36	40	34
Hatvani Szent István Sportiskolai Ált. Isk.	82	68	70	55	55	57	48	60
Domoszlói III. András Általános Iskola 1.	16	14	12	18	20	16	13	9
Domoszlói III. András Általános Iskola 2.	16	12	10	15	7	9	9	11
Domoszlói III. András Általános Iskola 3.	9	10	10	9	4	10	12	8
Viszneki Általános Iskola	17	12	15	16	15	17	13	10
Szűcsi Bajza József Általános Iskola	24	13	17	17	16	21	21	17
Összesen	1048	989	983	1007	850	892	873	846

Az adatok akár derűlátásra is adhatnak okot. Azt látjuk, hogy

- a következő négy évben a nyolcadik évfolyamok létszáma nem csökken szignifikánsan, majd az utánpótlásunkat jelentő korosztály átmenetileg egyre népesebb.
- A nyolcosztályos gimnáziumba jelentkezők, vagyis a negyedikesek viszont máris egyre kevesebben lesznek, számuk négy év alatt mintegy 16 %-kal csökken.

Mondom: akár derűlátóak is lehetnénk, figyelembe kell azonban vennünk még egy tényezőt: a végzős diákok összetételét.

Azoknak a gyerekeknek a száma, akik fel képesek mutatni a megszokott bemeneti követelményeket, drámaian csökken. Az általános iskolák a korábbi beiskolázási igényeinket ismerve több településen nyíltan eltanácsolnak bennünket attól, hogy beiskolázási kampányunkkal felkeressük a nyolcadikosait, mondván, az ő útjuk nem gimnáziumba vezet. Ebbe a helyzetbe került több mátraalji település, sőt Gyöngyöspata város is!

Még egy aggasztó jelenségről kell szólnunk: a beilleszkedési és tanulási nehézségekkel rendelkező gyerekek ismert száma a következő négy évben folyamatosan emelkedik, miközben további kiszűrésük folyamatosan emeli a számukat! Emiatt bizony *fel kell készülnünk a korábbi pedagógiai gyakorlatunktól markánsan elütő helyzetek kezelésére.*

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Gyöngyösi Arany János Általános Iskola	5	8	9	6	10	14	5	2
Gyöngyösi Felsővárosi Általános Iskola	7	9	6	11	9	11	6	7
Gyöngyösi Egressy Béni KTNy Ált. Isk.	1	8	7	7	7	9	3	7
Gyöngyösi Kálváriaparti Sport- és Ált. Isk.	3	8	7	11	3	9	6	8
Pétervásárai Tamási Áron Általános Iskola	8	8	17	10	12	16	17	16
Fáy András Ált. Isk. és AMI	7	5	4	4	3	9	4	7
Recski Jámbor Vilmos Általános Iskola 1.	1	4	7	6	6	4	7	3
Recski Jámbor Vilmos Általános Iskola 2.	1	2	3	0	0	0	0	0
Recski Jámbor Vilmos Általános Iskola 3.	0	0	1	0	0	0	0	0
Országh Kristóf Általános Iskola	2	5	1	5	2	4	9	2
Utassy József Általános Iskola	9	5	11	9	13	2	8	6
Abasári Aba Sámuel Általános Iskola	1	0	2	5	6	3	7	4
Atkári Petőfi Sándor Általános Iskola	1	3	3	3	5	4	6	3
Detki Petőfi Sándor Általános Iskola	1	2	6	2	2	3	7	3
Detki Petőfi Sándor Általános Iskola, Ludas	0	1	2	0	0	0	0	0
Gyöngyöstarjáni Általános Iskola	2	3	2	4	7	2	1	3
Halmajugrai Arany János Általános Iskola	1	0	3	5	4	6	8	3
Nagyfügedi Arany János Általános Iskola	1	2	3	9	2	7	4	10
Nagyrédei Szent Imre Általános Iskola	1	6	5	2	4	2	6	3
Visontai Szent-Györgyi Albert Általános Iskola	1	3	3	3	3	1	2	3
Boldogi Berecz Antal Általános Iskola	0	0	0	0	2	8	4	11
Boldogi Berecz Antal Általános Iskola	0	5	3	7	0	0	0	0
Csányi Szent György Általános Iskola	2	0	1	0	3	3	4	4
Ecsédi Richter Gedeon Általános Iskola	1	1	3	5	3	6	2	6
Horti Batthyány József Általános Iskola	0	5	3	1	5	5	4	3
Lőrinci Hunyadi Mátyás Ált. Isk. és AMI 1.	0	3	3	4	4	5	3	4
Lőrinci Hunyadi Mátyás Ált.- Isk. és AMI 2.	4	8	8	4	8	2	2	5
Rózsaszentmártoni Móra Ferenc Általános Iskola	2	4	3	2	2	1	3	3
Herédi Általános Iskola	1	3	2	3	3	1	3	1
Gyöngyöshalászi Széchenyi István Ált. Isk.	3	4	9	4	3	3	2	3
Gyöngyösoroszi Árpád Fejedelem Ált. Isk.	2	2	4	5	7	3	6	3
Hatvani Kossuth Lajos Általános Iskola	0	3	3	3	4	2	2	3
Hatvani Kodály Zoltán ÉK Általános Iskola	4	2	6	6	6	3	7	5
Hatvani 5. Számú Általános Iskola	6	5	7	3	8	6	6	8
Hatvani Szent István Sportiskolai Ált. Isk.	7	12	6	4	8	13	9	9
Domoszlói III. András Általános Iskola 1.	1	1	2	1	3	2	1	1
Domoszlói III. András Általános Iskola 2.	0	4	3	4	2	1	3	5
Domoszlói III. András Általános Iskola 3.	2	2	0	2	3	2	1	1
Viszneki Általános Iskola	3	0	1	5	4	4	3	2
Szűcsi Bajza József Általános Iskola	1	3	3	5	4	4	2	3
Összesen	92	149	172	170	180	180	173	170

Létünk és mibenlétünk – jövőkép és stratégia

Kérdés, hogy ilyen demográfiai körülmények közepette milyen lehetőségek állnak előttünk. Szerintem egyetlen választásunk van: megpróbáljuk fenntartani iskolaközösségünk jelenlegi összetételét mennyiségileg és minőségileg egyaránt. A nyugdíjba menők helyére idecsábítjuk a legjobb tanárokat, vagy a legtehetségesebb pályakezdőket. Megpróbáljuk átmenteni iskolánk jelenlegi szellemiségét. *Mivel ez egyre nehezebb lesz, folyamatosan egyre jobb eredményeket kell felmutatni, mert egyre messzebből kell idecsábítani diákokat*, a legjobb gyöngyösiakat pedig be kell húzni a közösségünkbe. (Huszonöt éve a diákok 66 %-a volt gyöngyösi, 2019-re az arányuk az 50 % alá csökkent, a csökkenés azonban megállt!) Szakítunk mindenféle rossz beidegződéssel, megrázzuk magunkat és optimalizáljuk a teljesítményünket. Többet és jobban dolgozunk.

Ennek végrehajtása minden területen feladatot jelent. Igazgatói programom a következő:

- (a) fenntartjuk a bevált gyakorlatot, ahol az fenntartandó,
- (b) gyökerestől kiirtjuk a nemkívánatos jelenségeket,
- (c) új, a minőséget fejlesztő programelemeket emelünk be az életünkbe.

Gondolom, a térség valamennyi gimnáziuma eljutott eddig a felismerésig. Mindenki, aki talpon kíván maradni, kénytelen rákapcsolni. A mi túlélésünkhöz elengedhetetlen, hogy széles tömegek számára is elérhető, a médiában eladható, vonzó és népes közönséget megmozdító rendezvényeket, szakmai napokat tartsunk meg vagy hívjunk életre, *minden tantárgyból, minden megmozdulásunk mellé szemérmetlenül médiavisszhangot generálva.*

Ez a dolgozat versenyképességünk javításának szempontból igyekszik elemezni a helyzetünket, fogalmaz meg tanulságokat és jelöl meg teendőket, megalkotva egy mozaikképet: Czinder Péter Berze-képét a nem túl távoli jövőből.

Egy csapatban játszunk, vagy nem?

A régi fűtési rendszer 2000-ben történt elbontásakor derült ki, hogy a három keringetőszivattyú közül az egyik a másik kettővel ellentétes irányba nyomta a meleg vizet. Csoda, hogy ilyen körülmények között jéghideg volt a legtávolabbi termekben? – Ez a műszaki malőr metaforaként is értelmezhető: ha egymással ellentétesen, egymás ellenében cselekszünk, annak hűvös munkahelyi légkör, következésképpen kedvetlen, csekély hatásfokú tanítási óra, kedvezőtlen nevelési hatás az eredménye. Szerintem ezt nem engedhetjük meg magunknak, így az alábbiakban felsorolok néhány olyan nem kikényszerített hibát, illetve élethelyzetet, amelyben szükséges lesz beavatkozni, akár a vezetők népszerűségcsökkenése árán is.

- Pontatlanság – késedelmes megjelenés munkakezdetkor, megbeszéléseken, rendezvényeken.

- Határidők elmulasztása (adatok begyűjtése, leadása, dolgozatok kijavítása, e-napló vezetése stb.).
- Feladatok lagymatag kezelése (kiírások tudomásul vétele, e-mailek olvasása, felügyelet ellátása, értesítő árának befizetése, osztályokra bízott feladatok elvégzésének elérése).
- Munkaköri kötelesség öntörvényű értelmezése (termék rendezése óra után, kampányolás mások rendezvényének látogatása mellett), vagy a tanterv ignorálása, a tananyag és a tanterv szabados értelmezése, drámai megcsúszás a haladási ütemben.
- Duzzogás, zaklatott reakciók, esetenként hisztéria nemszeretem feladatok – minősítés, kötelező továbbképzés, változások – felbukkanása esetén.
- Gyámoltalanság és alkalmatlanság utóbbiak elvégzésére (internetes felületek, szakemberek, itteni kollégák szidalmazása), illetve elzárkózás az adott eszköz kezelésének elsajátításától.
- Önnön tökéletességünk axiómaként kezelése, a másik alkalmatlannak minősítése.
- Kellemes, de a felkészítés szempontjából elégtelen órák tartása.
- Szakmailag maximalista, de elviselhetetlen légkörű órák tartása.

Ezek emberi gyengeség és nem rosszindulat termékei. Kezelésük kellő hozzáállás mellett akár fájdalommentes is lehet, úgy a hibát elkövető, mint annak kiigazítója szemszögéből. *Egészen más megítélés alá esnek az alábbiak, amelyeket fegyelmi vétségnek tekintek:*

Gyerekek behúzása a viharzónába:

- Kolléga kritizálása diák előtt.
- Az elvégzendő feladat vagy a betartandó szabály nevetségessé tétele (annak éreztetése, hogy azzal én se értek egyet).
- Az osztály manipulálása: a kívánt eredmény elérése (például az általam végzett tevékenységbe való bevonása) megtévesztéssel, fenyegetéssel, kedvezményekkel kecsegtetéssel, vesztegetéssel.
- Cinkosság a gyerekekkel az iskola elvárásainak semmibe vételében (távollétek, igazolások elvtelen kezelése).

Továbbá (az aljasság minősített esetei, nálunk már nem fordulnak elő):

- Hivatali titok kivitele az utcára torzított formában, *ártó szándékkal*.
- Rágalmak terítése diákok, külsősök előtt az iskoláról vagy annak alkalmazottjáról.
- Diákcsoporthoz, egyének terrorizálása, bosszúállás a segítségkérést követően: lássuk, ki volt az, aki panaszkodott rám

Nem gondolom, hogy ezek az élethelyzetek mindennaposak lennének közöttünk. A csapat növekvő arányban kiegyensúlyozott, a munkáját és a munkahelyét szerető, a munkatársaival együttműködni képes emberekből áll. A hibalehetőségek körét az egyértelműség kedvéért soroltam fel; szerettem volna világosan leszögezni az álláspontomat és a valószínűsíthető reakciómat bekövetkezésük esetére.

2. A működés rendje

Beiskolázás

Az osztály- és diákszám megőrzése, de még inkább a minőségi utánpótlás becsatornázása a korábban látott gyermekszám adatok miatt egyre nagyobb kihívás. A toborzást nagyon sokáig a hagyományos eszközökkel végeztük: valamennyi gyöngyösi általános iskola beiskolázási fórumára elmentünk előadóként, saját beiskolázási szülői értekezletet is tartottunk, természetesen elkészítettük a hivatalos beiskolázási tájékoztatót, a honlapon elhelyeztük a felhívásainkat, rádió, tévé, helyi hirdetési újság és így tovább.

Sajnos bebizonyosodott, hogy pusztán ezekkel az eszközökkel az osztályok megtöltése nem sikerül. Toborzásba fogtunk hát, amelybe a diákönkormányzat javaslatára diákokat is bevonunk, hogy egy-egy kolléga társaságában felkeressék hajdani iskolájukat és a diáklélek számára is igyekezzenek vonzóvá tenni az iskolát. Ezt a kampányt *roadshow*ként szoktuk emlegetni.

Világossá vált, hogy már ez sem elegendő. A tantestület lelkiismeretesen körbejárta a lehetőségeket és arra jutott, hogy legfőbb ideje megreformálni a *nyílt nap* nevű rendezvényt, izgalmas, élményszerű bemutatkozássá alakítva a korábbi pragmatikus tájékoztató délutánt.

Jómagam is elemeztem a gyerekeket intézményünkbe csábító lehetőségek hatásfokát és ugyanerre az eredményre jutottam: egy sikeres nyílt nap minden egyéb információs fórumnál, csatornánál hatásosabb kampányelem – hatását egyedül a személyes benyomásoké (idősebb berzés testvér, barát, ismerős beszámolója) múlja felül.

A beiskolázási folyamatot az internetes kapcsolattartás eszközeivel támogatjuk. A nyílt napra a honlapunkról elérhető Google űrlappal lehetett regisztrálni. Ilyen módon nemcsak képet kaptunk az érdeklődők számáról, de időről időre kapcsolatot tudtunk velük teremteni e-mailben, illetve a nyílt nap gördülékeny lebonyolítása érdekében már előzetesen csoportokba tudtuk őket sorolni.

Maga az esemény egy forgószínpadszerű, mintegy nyolc állomásból álló folyamat. A csoportokat a diákönkormányzat tagjai kísérik az egyik helyszínről a másikra. A foglalkozások interaktívak, játékosak, szórakoztatóak. Helyet kap közöttük a játék és a sport is, sőt a diákönkormányzat az alagsorban élethű horrorpincét rendez be. Mindeközben a szülők a könyvtárban tájékozódhatnak a képzési lehetőségek felől.

A nyílt nap lebonyolításában valamennyi munkatársam szerepet vállal, többnyire teljes meggyőződéssel és pozitívan.

A visszajelzések alapján kijelenthető, hogy ezek a rendezvények kiemelkedően sikeresek. A továbbiakban *a szükséges módosítások folyamatos megtétele* után célszerű lesz ugyanígy eljárunk.

Megismétlem: még a nyílt napnál is erősebb vonzó- (vagy taszító-) erő a már hozzánk járó diák személyes tapasztalata. A legjobb reklám a jó minőségben elvégzett munka és a szeretetteljes légkör.

Tanórák

Nívócsoportos nyelvi foglalkozások

Órarendünk sajátossága, hogy a nyelvi foglalkozásokat évfolyamszinten szervezzük meg. Ennek az a módja, hogy egy adott évfolyam valamennyi tanulója ugyanazokban az időpontokban vesz részt a nyelvórákon. (A csoportok tagjai különböző osztályokból kerülhetnek össze.) E rendszer révén lehetséges nagyjából homogén nyelvcsoportokat szervezni. A szerkezetnek a homogenitás kialakításán túl az is célja, hogy a gyerekek – az ambícióik által meghatározott ütemben és módon – haladóbb vagy kevésbé haladó csoportokba kerülhessenek át, órarendi akadályok nélkül. Az azonos tudásszint kialakítása végett tanév végén csoportba soroló dolgot írnak a gyerekek, amely többé-kevésbé átrendezi a csoportok összetételét. Elméletben többé, a gyakorlatban kevésbé.

A tanórai tevékenységet remekül kiegészítik az idegen nyelvi közegbe szervezett kirándulások. A tapasztalatok kedvezőek: a gyerekek jól megértetik magukat angolul, németül, spanyolul beszélő társaikkal. Erre a tevékenységre forrásokat kell keresni.

A tanított nyelvek köre

Intézményünk jelenleg három nyelv elsajátításának a lehetőségét ajánlja fel a hozzánk jelentkező diákoknak. A mindenki által kötelezően választandó angol mellé németet vagy spanyolt lehet felvenni – ez utóbbiak prioritási sorrendje változóban van a spanyol nyelv rohamosan növekvő népszerűsége miatt. Sajnos megfelelő szakember hiányában a francia nyelv kiszorult a Berze falai közül. *Újbóli bevezetésére felcsillant a remény. Az olasz nyelv indítása is terveink között szerepel.*

Egy pár szót az értékelésről

Különösnek tűnhet, ha valamit azért illetünk kritikával, mert az túl jó, most mégis ezt kell tennem. Úgy gondolom, a 4,6-et felülmúló intézményi átlag (értsd: a minden tantárgyi osztályzatból számított tanulói tanulmányi átlagok számtani közepe) erősen túlzó. Nem gondolom motiválónak, ha egy számonkérés kimenete majdnem biztosan jeles. Dacára annak, hogy az értékelési rendszerünkből fakadó eredmények csak kevésbé múlják alul az érettségi eredményeket, szükségesnek érzem az értékelési szempontok újragondolását, konkrétan: szigorítását.

Azt is előremutatónak tartanám, ha a diákjaink sűrűbben megnyilvánulnának szóban. Attól tartok, hogy a digitális világ oly mértékben beszippantotta őket már kisgyermek korukban, hogy apránként képtelenek lesznek egy épkezláb gondolatot élőszóban megfogalmazni, amely képességre előbb-utóbb szükségük lenne felnőtt életük során.

Nyelvvizsga az iskolában

Azon lehet vitatkozni, hogy ez mennyire méltányos és igazságos – tény azonban, hogy a nyelvoktatás minősége, még inkább az arról kialakuló közvélekedés az iskola megítélése szempontjából kardinális kérdés. Ha azt a közvélemény gyatrának könyveli el, az intézmény taszítja a továbbtanulást fontolgató diákot, míg a nyelvoktatásban eredményesnek elkönyvelt iskolába messze földről tódulnak a nyolcadikosok, bármilyen is az intézmény teljesítménye egyébként.

A szülői várakozást még mindig elsősorban a nyelvvizsga-bizonyítvány elégíti ki. Ez az igény arra a régi, teljesen megalapozott felismerésre épül, hogy a felsőoktatási szak elvégzésével elnyerhető diploma kibocsátásához nyelvvizsgát kell tenni, márpedig miért ne lehetne ezt a középiskolás évek során elvégezni. Ezt a megközelítést jogosnak tartom, de csak azzal a kiegészítéssel, hogy a sikerhez megfelelő igyekezet és motiváció szükségeltetik valamennyi játékos (diák, tanár, szülő) részéről.

Nem kérdés, hogy a nyelvvizsgára az iskolának fel kell tudnia készíteni tanórai körülmények között. A tantárgyi programok felülvizsgálata megtörtént, az új kihívás azonban érzésem szerint még mindig nem tudatosodott kellőképpen.

A nívócsoportos nyelvoktatás, illetve a bőséges óraszám elvileg elvezethet a nyelvvizsgálóhoz – erre nagyon szép bizonyítékokat láttunk. Ismerek diákokat, akik egyetlen perc magánóra nélkül is képesek voltak felsőfokú nyelvvizsgát letenni, pusztán az iskolai nyelvórák segítségével. Voltak csoportok, ahol ez tömeges volt. Ehhez azonban megfelelő hozzáállás volt szükséges mindenki részéről.

A nyelvi munkaközösségek meghatározták és nyilvánosságra hozták valamennyi nyelvi csoport kimeneti célját. Ezek között vannak szerényebbek (középszintű érettségi középszíntűen teljesítve) és igen nagyratörők (felsőfokú nyelvvizsga, illetve emelt szintű érettségi). *Álláspontom szerint a csoportok megszervezése, létszámának kialakítása, a nyelvtanár személyének kijelölése a célokhoz kell, hogy igazodjék. Legyenek kis létszámú, de hatékony, kiemelkedően sikeres csoportjaink, amelyeket a kirakatba helyezhetünk, hadd csodálja mindenki, mi mindent el lehet érni nyelvből a Berzében. Az ilyen csoportok felkészítése azonban lankadatlan elkötelezettséget tételez fel mindenki részéről.*

Az érettségi vizsgák jelen rendszere számos kérdést vet fel. Ezek egyike a nyelvi képzésünk végpontjának megjelölésével kapcsolatos dilemma. Pedagógiai programunk ugyanis a tantárgyi felkészítés céljaként az érettségi vizsgáig történő eljuttatást jelöli meg. Igen ám, csak hogy az előre hozott nyelvi érettségi lehetőségével nagyon sokan élnek, teljes joggal. Éppen emiatt *kezdeményezzük a képzési spektrum kibővítését és ennek megjelenítését pedagógiai programunkban.* A középszintű érettségi vizsga meglete kétségkívül egyfajta biztonságérzetet ad diákjainknak, hiszen elméletileg ezzel előre kipipálható az „igazi” vizsgaidőszak egyik tantárgya. Ugyanakkor sokan felismerik, hogy a nyelvismeretük ezután bizony még jócskán fokozható, és a középszintű érettségi után célszerű megcélozni az emelt szintűt is, sőt kézenfekvő a tanulmányokat egy (lehetőleg felsőfokú) nyelvvizsgálóval betetőzni. Ezeket a

szándékokat nemcsak a továbbtanulási kérelmek elbírálásánál alkalmazott szabályok táplálják, hanem az a felismerés is, hogy világunkban egyre nehezebb megfelelő nyelvtudás nélkül boldogulni, diplomát szerezni pedig lehetetlen, márpedig az iskolában a felkészítés ingyenes, kényelmes, hatékony, egyszóval kézenfekvő.

Véleményem szerint ezek az igények jogosak és támogatásra érdemesek. Kétségtelen, hogy a továbbképző csoportok megszervezésének óraszám- (státusz-) vonzata is van, azonban ennek mértéke arányban áll a várható haszonnal: iskolánk versenyképes tudással bocsájtja útjára végzős növendékeit. Én arra bátorítom nyelvszakos kollégáimat, hogy küldjék csak nyugodtan előre hozott érettségire a tanítványaikat. Ha emiatt csoportok szűnnének meg, akkor azok helyett majd kis létszámú, intenzív haladási ütemű képzéseket tartanak. *Ha olyan ügyesek, hatékonyak voltak, hogy a csoportjukat időnap előtt (azaz mondjuk tizenegyedik végére) érettségéhez, nyelvvizsgához juttatták, akkor örömmel jelentkeznek a gyerekek – esetleg éppen korábbi tanítványaik – a posztgraduális csoportjaikba is.*

Fakultációs lehetőségek

Diákjaink kilencedikben és tizedikben heti két (két tantárgyból 1-1) óra mértékéig választható tantárgyakat vehetnek fel.

Matematikából a nyolcosztályos tagozat 5-9. évfolyamán sikerült csoportbontást létrehozni. *Ha minden jól megy, a csoportbontások köre jövőre kiteljesedik.* Továbbá, a tantárgyból emelt szintű érettségit tenni készülők külön csoportokban, emelt óraszámban tanulnak, míg a többiek több osztály tanulóit is tartalmazó vegyes csoportokban gyűlnek össze.

Úgy nyelvből, mint matematikából tanulságos visszajelzés, hogy mind a szintfelmérő dolgozatokat, mind az írásbeli osztályvizsgákat azonos feltételek mellett írják meg. A dolgozatokat továbbra is jelígesen kell megírni. *Az utóbbiévben elkezdjük kiépíteni ennek a gyakorlatnak a módszertanát, beleértve a panaszkezelés eljárásrendjét is.*

A gyerekek óraszámáról általában

A hetedik órák után tömegével megjelentek a nyolcadik, sőt kilencedik órák. Már-már fizikai fájdalommal jár 15:45-kor meghallanom az utolsó *délelőtti* kicsengetést.

A gyerekek rengeteg tanítási órán vesznek részt. A fakultációk száma minden erőfeszítésünk ellenére sem csökkent¹⁹. Így a gyerekek aligha mehetnek haza 14:05-kor, a legtöbbük további órán, sőt órákon vesz részt. Ezt „egy fenékkal” végigülni éppenséggel végig lehet, de az utolsó órák hatásfoka a gyerekek elfáradása miatt bizonyosan visszazuhan.

Nagyon várom, hogy az óraszámokat a Nemzeti Alaptanterv lényegesen csökkentse. Ennyi órát tartani kontraproduktív.

¹⁹ A legtöbb munkaközösség egyetértett a túlterhelés mértékének a csökkentésével, de azt oly módon szerette volna, hogy ne az ő tantárgyának az óraszám csökkenjen, hanem a többié.

Emelt szintű érettségi vizsgaközpont vagyunk

Intézményünkben minden évben diákjaink mintegy 90 %-a tesz emelt szintű érettségi vizsgát. Ezek a tanulók korábban a hatvani vagy az egri vizsgaközpontokban vizsgáztak. Elsősorban az ő helyzetüket megkönnyítendő, iskolánk kérelmet nyújtott be a Heves Megyei Kormányhivatal Oktatási Főosztályához, kérelmezve, hogy a 2014 évi tavaszi vizsgaidőszaktól iskolánkban is működhessen emelt szintű érettségi vizsgaközpont.

A Kormányhivatal alapos helyzetfelmérést követően pozitívan bírálta el a kérésünket, státuszunkat azóta is sikerült megtartani.

Ezt a döntést a praktikus megfontolásokon túl azért is üdvözlöm, mert jelentős szakmai elismerésnek tekinthető. A vizsgaközponttá minősítés mögött az iskolák közötti presztízsharc gyanítható, amelyben a Berze Nagy János Gimnázium a mutatóink folyamatos javulásával nyert csatát.

2014 óta folyamatosan emelt szintű érettségi vizsgaközpont vagyunk. A vizsgatárgyak köre azóta kiteljesedett, így diákjaink a megszokott közegben tehetik le vizsgáikat.

A Vályi Nagy Károly Tornacsarnokról és a sportudvarról

A tornacsarnok iskolánk egyetlen külső telephelye. Arra is tekintettel, hogy az ott folyó munkának köszönhetjük intézményünk történetének egyik legfényesebb átfogó szaktárgyi sikerét – mintegy 1260 középiskola mezőnyében 13. helyet értünk el a diáksport terén, megelőzve az észak-magyarországi régió valamennyi iskoláját –, szeretném bemutatni a csarnok körül kialakult helyzetet.

Iskolánk 2008-ban vette birtokba a tornacsarnokot, amely az elaggott, minőségében és méreteiben is alkalmatlanná vált, de nekünk nagyon kedves tornatermünk örökébe lépett. Nagyon vártuk már: a feljegyzések szerint 1972 óta folyt a levelezés a fenntartó és az iskola között a felújítás-bővítés tárgyában, így 2008-at mérföldkőnek tekintettük intézményünk történetében.

A csarnok azóta számtalan testnevelés óra, sportrendezvény, alapítványi bál és iskolai ünnepség színtere volt. Bebizonyította, hogy aza akkori munkaközösség-vezető kollégámnak érdemes volt a legapróbb részletekig figyelemmel kísérnie az építkezés minden fázisát. Barátságos, szép, tágas és modern épületet kaptunk. Gyakori vendégei voltunk és vagyunk mi, az iskola alkalmazottai is. A nevelőtestület jelentős hányada fordul(t) meg rendszeresen a falai között, ami segít(ett) karbantartani idősödő csapatunk fizikumát és idegeit és a lehető legjobb csapatépítő lehetőség is egyben.

Az állami fenntartásba vétellel némileg összekuszálódtak a szálak. A KLIK, első állami fenntartónk a tornacsarnokot komoly összegért bérelte a tulajdonostól és bocsájtotta a rendelkezésünkre az órák és sportfoglalkozások megtartása céljára, a teljes elméleti

nyitvatartási időre (éjjelre-nappalra). A fennmaradó szabad kapacitást akkori fenntartónk bérleti díj ellenében adta ki a városi egyesületek némelyikének. Sajnos ilyen körülmények között a tornacsarnok jogállását tekintve eltávolodott intézményünktől. A bérlők érdekei időnként durván keresztezték az iskoláéit, ugyanakkor a külsősök irányítása, bentlétük lehetővé tétele, felügyelete az iskola feladata lett, ellentételezés nélkül.

Az állami fenntartói rendszer 2016-ban²⁰ történt átalakításával sokat javult a helyzet. Az új felállás szerint fenntartónk, a Hatvani Tankerületi Központ a Gyöngyösi Sportfólió Nonprofit Kft-től csak az intézmény sportcélú foglalkozásainak (tanórák és edzések, illetve dolgozói tömegsport), valamint az ott tartható közösségi tevékenységeknek az erejéig bérlő a tornacsarnokot, a fennmaradó időt a Sportfólió saját maga hasznosítja.

Mint mindig, most is a részletekben rejlik az ördög. Bár a tornacsarnok *de jure* már nem berzés intézményegység,

- a prioritások meghatározásakor az intézményi érdekek elsőséget élveznek,
- a tankerület nem garaszkodik az intézményi célú hasznosítás mértékének jóváhagyásakor, illetve
- a Sportfólió láthatóan igyekszik partneri viszonyt fenntartani iskolánkkal.

E három tényezőnek köszönhető, hogy a közérzetünk a Hatvani Tankerületi Központ létrejötté óta nagymértékben javult.

A továbbiakban igyekszünk az együttműködés mikéntjét finomítani.

Meg szeretném jegyezni, hogy a csarnok 2017. június 10. óta Vályi Nagy Károly, a legendás híró, sportemberek generációit pályára állító – és a sporttól fényévekre lévő fiatalok szemléletét átformáló – nyugdíjas kollégánk nevét viseli²¹.

A sportcsarnokkal kapcsolatos bármilyen fejlesztés komoly kooperációt igényel tehát. A közeljövőben szeretnénk a három részre osztható – így egyszerre három osztály által igénybe vehető (maximálisan kihasznált) – csarnok középső szektorát kosárlabdapalánkkal ellátni.

A sportudvar jobb sorsra hivatott, értékes, sokfunkciós része az iskolának, melynek állapota amellet, hogy balesetveszélyes, esztétikailag sem méltó az ott megrendezett eseményekhez (évnnyitó, ballagás, évváró stb.). Sportolásra, testnevelés órák megtartására mára alkalmatlan.

Keressük a lehetőséget és az anyagi forrást a felújításhoz. Mit nyernénk vele: egy igazi közösségi teret az óráközi szünetekre, délutánokra méltó helyszínt az iskolai események megtartásár, továbbá a testnevelés órák és szabadidős sportlehetőségek helyszínéül szolgálhatna, ezáltal jobb kihasználhatóságot biztosítana a kondicionáló teremnek és új sportágak oktatását (tenisz, kézilabda, labdarúgás) is lehetővé tenné.

²⁰ Hivatalosan 2017. január 1-jétől

²¹ Engem is ő tanított, mikor a Berzébe jártam. Büszke vagyok rá és nagyon szerencsésnek tartom magam emiatt.

A BERZELAB²²

A pályázat története

2012 tavaszán lettünk figyelmesek a Társadalmi Megújulás Operatív Program A természettudományos oktatás módszertanának és eszközrendszerének megújítása a közoktatásban (Öveges Program) elnevezésű pályázati felhívásra. Az Öveges Programot öt ok miatt éreztük ránk szabottnak:

1. A pályázati útmutatóban közzétett helyzetelemzés egybecsengett a természettudományos képzés feltételrendszerével kapcsolatos saját tapasztalatunkkal.

2. A pályázat rész céljai is egybeestek saját törekvéseinkkel: modern technológiával felszerelt, a korszerű pedagógiai szemléltetés igényeinek megfelelő fizika/kémia/biológia szaktantárgyak oktatását segítő iskolai laboratórium kialakítása, illetve a korszerű laboratóriumi munkát megvalósítani képes és a tanulók széles körét a kísérletezésbe bevonó, speciális szaktudást garantáló képzések lebonyolítása, a működtetéshez szükséges szakemberek alkalmazásának, valamint a projektidőszakban lebonyolított tanórák anyagi feltételeinek biztosítása.

Azt, hogy egy új természettudományos laboratórium kiépítésének lehetőségére „megindult a nyáleválasztásunk”, nem kell magyaráznom. A másodikként megjelölt részelt a beiskolázási bázisunkat képező általános iskolákkal kialakítható szoros szakmai együttműködés lehetősége miatt találtuk vonzónak.

3. Az elnyerhető összeg mértéke ezúttal nem tízezres, százezres nagyságrendű volt. Nem kevesebb, mint 11.650.000.000 forint oszlott el mindössze 35-40 pályázó között – a tét tehát nagyon komoly volt. Az igényelhető vissza nem térítendő támogatás összege legalább 50 millió Ft, de legfeljebb 350 millió Ft lehetett, amelyhez önrészt nem kellett felmutatni.

4. Viszonylag kevés olyan komoly pályázat lát napvilágot, amely a *gimnáziumi képzés* feltételrendszerét kívánja javítani. Az Öveges-program ezek egyike volt: olyan gimnáziumok, szakközépiskolák fenntartói nyújthatták be programjukat, amelyek emelt szinten tanítanak természettudományos tantárgyakat.

5. A tartalmi elbírálás közzétett szempontjai pontosan olyan erények meglétével függenek össze, amelyek iskolánk erősségei közé tartoznak:

- A laboratóriumot működtető intézmény a természettudományos fejlesztés területén a környezetében már eddig is nyújtott szolgáltatást (pl. versenyszervezés, továbbképzés, emelt szintű érettségi szervezése) – évtizedek óta társszervezői vagyunk a Bugát versenynek, Mikola versenynek, emelt szintű érettségi vizsgaközpontként is megálltuk a helyünket;

²² Részlet dr. Czinder Péter A természettudományos oktatás legutóbbi huszonöt éve a gyöngyösi Berze Nagy János Gimnáziumban című összeállításából

- Megfelelő-e a laboratóriumot működtető intézmény szakmai kapacitása a vállalt feladatok elvégzéséhez (természettudományos tantárgyak oktatásában elért eredmények) – az országos mezőny élén állunk;
- A tervezet alapján az intézmény megfelelő együttműködést és reális munkamegosztást képes kialakítani a projektbe bevont intézményekkel – beiskolázási körzetünk huszonhét községből áll; a gyöngyösi járás egyetlen gimnáziumaként egyértelmű a centrumhelyzetünk egy potenciális együttműködés létrejötte esetén.

Az eddigiekből nyilvánvaló, hogy ezt a lehetőséget egyszerűen nem lehetett elszalasztani. Bár a pályázó az akkori fenntartónk, vagyis Gyöngyös Város Önkormányzata volt, a pályázat szakmai tartalmát az iskolánkban természettudományokat tanítóknak kellett megalkotniuk, már csak azért is, mivel a laborvezetőt, illetve a tantárgyakért felelős szaktanárokat nekünk kellett kiállítanunk.

Az erőfeszítéseket siker koronázta: a pályázat kiírója a beadványt kedvezően bírálta el és azt maximális, 342.977.878 Ft támogatásban részesítette. Ezzel megindulhatott a munka.

A pályázat történetéhez hozzátartozik, hogy 2012 őszén-telén válságos időszakon mentünk keresztül. A viharos gyorsasággal végrehajtott állami fenntartásba vételünk során elbizonytalanodtak a szerepek, feladatok, felelősségi körök. Végül a gyöngyösi önkormányzat, illetve a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ részvételével megalakult egy konzorcium, amely a továbbiakban a korábbi fenntartó örökébe lépett. (A huzavona jelentősen késleltette a kivitelezés megindítását és a pénzek folyósítását: kollégáim hónapokig végezték a dolgukat hitelben.) A konzorcium létrejöttét követően a Gyöngyösi Tankerület szakembere, Juhászné Pintér Györgyi látta el a projektmenedzseri feladatokat. Köszönettel tartozunk Gyöngyös 2014 októberéig hivatalban volt képviselőtestületének, amiért jelentős – több tízmilliós – nagyságrendben kiegészítette az alultervezettnek bizonyult építési költségeket és bár már nem fenntartónk, nem engedte el a kezünket.

A műszaki átadásra 2015 tavaszán került sor. A következő tanévtől a laborkomplexum üzemszerűen működik – természettudományos foglalkozásoknak ad otthont, illetve fogadja a partneriskolák csoportjait.

Partneriskolák

Mint láttuk, az Öveges-program egyik célja olyan iskolák közötti együttműködés kialakítása, amelynek jóvoltából a kialakítandó természettudományos laboratóriumot nemcsak a kedvezményezett gimnázium, hanem a vonzáskörzetében lévő, esetleg kevésbé szerencsés adottságú települések iskolái is használhatják. A pályázati kiírás tíz partnerintézménnyel írt elő együttműködési kötelezettségeket, ám az elbíráláskor, mint olvasható, előnyt jelent, ha „a kötelezően bevonandó 10 nevelési-oktatási intézmények iskoláin túl további más településen lévő iskolával együttműködési megállapodást köt”.

Mint láttuk, iskolánk diákjai több mint harminc településről érkeznek hozzánk. Kézenfekvő volt valamennyi, e körhöz tartozó önkormányzatot, illetve általános iskolát megkeresni az együttműködés szándékával. Nagy örömünkre csaknem valamennyi megszólított potenciális

partnerünk reagált ajánlatunkra, így a kötelezően előírt tíz helyett nem kevesebb, mint 22 partnerre tettünk szert. Ezek a következők:

- Hunyadi Mátyás Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény (Lőrinci)
- Gyöngyössolymosi Nagy Gyula Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola (Gyöngyössolymos)
- Jászsági Általános Iskola Viszneki Általános Iskolai Tagintézménye (Visznek)
- Visontai Szent-Györgyi Albert Általános Iskola (Visonta)
- Abasári Aba Sámuel Általános Iskola (Abasár)
- Vámosgyörki Visontai Kovách László Katolikus Általános Iskola (Vámosgyörk)
- Adácsi Szent Jakab Katolikus Általános Iskola és Sportiskola (Adács)
- Nagyfügedi Arany János Általános Iskola (Nagyfüged)
- Rózsaszentmártoni Móra Ferenc Általános Iskola (Rózsaszentmárton)
- Gyöngyösi Arany János Általános Iskola (Gyöngyös)
- Gyöngyöshalászi Széchenyi István Általános Iskola (Gyöngyöshalász)
- Tarnamérai Általános Iskola (Tarnaméra)
- Gyöngyösi Felsővárosi Általános Iskola (Gyöngyös)
- Felső-Mátrai Zakupszky László Általános Iskola (Mátrászentimre)
- Gyöngyöstarjáni Általános Iskola (Gyöngyöstarján)
- Szurdokpüspöki Általános Iskola (Szurdokpüspöki)
- Gyöngyösoroszi Árpád Fejedelem Általános Iskola (Gyöngyösoroszi)
- Gyöngyösi Egri Szent István Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola (Gyöngyös)
- Nagyrédei Szent Imre Általános Iskola és AMI (Nagyréde)
- Atkári Petőfi Sándor Általános Iskola (Atkár)
- Horti Batthyány József Általános Iskola (Hort)
- Detki Petőfi Sándor Általános Iskola (Detk)

Ezekből az iskolákból rendszeresen érkeztek hozzánk diákcsoportok, akik számára az Öveges-programban szerepet vállalt kollégák tartanak foglalkozásokat. Személyes benyomásom alátámasztja a híreket: a vendégek általában hasznosnak tartják ezeket a laborgyakorlatokat. A gyerekek érdeklődők, együttműködők, aminek eredményeképpen az általános iskolás kollégák is az ügy mellé állnak.

Az együttműködés marketing szempontból is hasznos. Megerősödik a köztudatban, hogy intézményünk az általános iskolát végzett diákok továbbtanulásának lehetséges helyszíne, ami – remélem – megnöveli az intézményünk iránt érdeklődők és a hozzánk jelentkezők számát. Ráadásul olyan erényeink révén, amelyeket nem mi állítunk magunkról, hanem személyesen győződhetnek meg róluk a majdani középiskolások.

Közben a pályázati időszak véget ért. *Érdemes lenne intézményesíteni a korábbi partneriskolákkal egy újabb együttműködést.* Erre az iskolák részéről lenne is fogadókészség, amit az általános iskolások számára életre hívott természettudományos szakkör sikere is alátámaszt. Még ha erre nem is lesz anyagi forrásunk, továbbra is figyelmet tanúsítunk az általános iskolák tanárai, diákjai iránt, és megkíséreljük őket valamilyen módon bevonni az életünkbe. A tavaly és idén elindult programok ígéretesnek tűnnek.

Az Emmi háttérintézménye, az Új Nemzedék Központ minősítési pályázatán 2017-ben 171 oktatási-nevelési intézmény mérette meg magát, közülük választották ki azt a 38 intézményt, amely a következő öt évben többlétszolgáltatásokat kap, és hálózattá alakulva együttműködik a tehetséggondozásban.

A kiválasztott intézmények ingyenes pedagógus-továbbképzéseken, a diákok mentorprogramokon vehetnek részt.

Emellett többek között képesség- és tehetségfejlesztő eszközökkel, szakmai rendezvényekkel, konzultációs és publikációs lehetőséggel is támogatja őket az ÚNK – köztük intézményünk.

Részlet a pályázatunkból²⁴:

Az 1634-ben alapított gyöngyösi gimnázium az ország egyik legnagyobb múlttal rendelkező középiskolája. Az iskola több évszázados története az értékkevető magatartás és az emberi helytállás számos példáját mutatja egykori tanítványainak és tanárainak. Úgy érezzük, ez a múlt is kötelez bennünket annak a megvalósítására, amit pedagógiai programunkban összefoglaltunk. A gimnázium tanári kara komoly követelményeket támaszt és képvisel mind az egyes szakmai tárgyakat, mind az iskolában – és azon kívül is – elvárt viselkedés szabályait illetően.

Figyelembe véve, hogy iskolánk a Mátraaljai térség egyetlen gimnáziuma, a tehetséges tanulóink fejlesztésére különös gondot fordítunk. Ennek megfelelően fontos szerepe van intézményünkben a tehetséggondozásnak. A tehetségfejlesztő tanulási környezet fenntartásának lényeges eleme a tanáraink naprakész, magas színvonalú tudása és szakmai tájékozottsága. Ennek egyik eszközeként az iskola tanárai és segítő munkatársai rendszeresen énekelnek a tudásuk, felkészültségük megújítását szolgáló továbbtanulási, továbbképzési lehetőségekkel. Tudatában vagyunk annak, hogy diákjaink a majdani felsőfokú tanulmányok megalapozását várják el tőlünk. A tanítás rendjét úgy kell megszerveznünk, illetve a tantervet olyan módon kell összeállítanunk, hogy a lehető legtöbb diákot fel tudjunk készíteni az általuk választott emelt szintű érettségi vizsgára.

Ugyanakkor azzal is tisztában vagyunk, hogy az iskolánkban nevelkedő fiatalok ebben az életkorban a legfogékonyabbak azoknak az értékeknek, illetve készségeknek a befogadására, amelyek meghatározzák felnőttkoruk életminőségét. Ezért szerepelnek hangsúlyosan pedagógiai programunkban a tanórán kívüli nevelési lehetőségek (hangversenyek, kirándulások, táborok stb.).

Végezetül arra törekszünk, hogy a gondjainkra bízott gyerekek az iskola falai között töltött éveket örömmel, jókedvvel éljék meg.

²³ <http://www.ujnemzedek.hu/hasznos/harmincnyolc-oktatasi-intezmeny-kapott-minositett-tehetseggondozo-muhely-cimet>

²⁴ <https://www.berze.hu/aktualis/mtm/>

3. Alkalmazkodás a változásokhoz

Ez a fejezet nem szerepelt korábbi igazgatói (intézményvezetői) pályázataimban. Annak ellenére, hogy huszonötéves vezetői gyakorlatomra visszatekintve nem tudok olyan időszakot megjelölni, ahol ne kellett volna villámgyorsan alkalmazkodni valamely, akkor éppen világmegváltónak tűnő gondolathoz – amely aztán vagy valóban hosszabb távon kihatott a gyakorlatunkra, vagy feledésbe merült.

Annak oka, hogy ezúttal meg kell fogalmaznom a változásokhoz való viszonyulásomat (viszonyulásunkat) az az, hogy napjainkban – mondjuk a jelen és elkövetkező tanév alatt – nagy horderejű új elemeket szükséges adaptálnunk. A jogállásunkban történt változásra, illetve a teljesítményértékelés rendszerére gondolok.

A változásokhoz való alkalmazkodás sikerét alapvetően meghatározza a változás alanya és tárgya, illetve előbbinek az utóbbihoz fűződő attitűdje. Essék tehát egy pár szó a Gyöngyösi Berze Nagy János Gimnázium nevelőtestületéről.

A csapat összetétele jelen pillanatban minden korábbi állapotánál letisztultabb. A korábbi években mindenki távozott, aki averziót érzett vagy a tanári hivatással, vagy a testülettel kapcsolatban. Nem voltak sokan ilyenek, a helyükre pedig – még hiányszakmák esetén is – előbb-utóbb nagyszerű új kollégákat találtunk. Ez a folyamat pozitív visszacsatolás módján működik: minél letisztultabb, egységesebb, összetartóbb a csapat, annál kívánatosabb abban helyet találni, így az iskola megteheti, hogy a leginkább ideillő embereket fogadja sorai közé (ezen a ponton köszönöm meg, hogy a Tankerület vezetése kivétel nélkül elfogadta a személyi javaslataimat), ami által még egységesebbé, összetartóbbá válik a testület.

Előbbiekből következően a tantestület zömét olyan tanárok teszik ki, akik nem jobb híján, nem kényszerből, nem helyzetüket zsákutcának tekintve várják a nyugdíjba menetelük napját, hanem elkötelezett, küldetéstudattal rendelkező – és nem melleleg: bárhol máshol szívesen alkalmazott – szakemberek, a szó legnemesebb értelmében. Büszke, nagy tudású, nagy szívű csapat ez, akiktől távol áll a szervilizmus bármilyen megnyilvánulása. Igazi célok elérése érdekében azonban minden áldozatra hajlandók: koruk és fizikai állapotuk ellenére és rovására jelen vannak mindenhol és segítenek, ha kell. Meggyőződésem, hogy ebből fakad a Berze sikere.

A köznevelési foglalkoztatotti jogviszony bevezetése előkészítésének idején nálunk is sok feszültség jelentkezett. Nem lehetett tisztán látni, mi fog pontosan történni, mivel jár a közalkalmazotti státuszunk megszűnése. A bizonytalanságot a szerencsétlen kommunikációs stílus és az indulatok öncélú hergelése is fokozta. Annak okát, hogy nálunk végeredményben fájdalommentesen és véráldozat (a tantestület csorbulása) nélkül lebonyolódott a folyamat, abban vélem felfedezni, hogy a napvilágot látott, egyre konkrétabb koncepciókat, majd a végeredményként megjelent jogszabályokat is aprólékos gondossággal elemeztük végig, közösen értelmeztük azokat, feloldva az egyes pontok körül támadt bizonytalanságot, félelmet, haragot.

Végül a „státusz törvény” miatt senki sem távozott. Szerintem ezzel a testülettel csakis így lehet elfogadtatni a változásokat.

A következő időszak legnagyobb kihívása a teljesítményalapú bérezés intézményi adaptálása.

A differenciálás gondolata alapvetően jó lehetőség, az ördög azonban a részletekben rejlik. Nagy kérdés, hogy a rendszer elviseli-e, ha valóban az iskolaérdekű eredményeket, érdemeket minősítjük javadalmazandónak. Ha igen, nem lesz semmi baj: alighanem meg tudjuk alkotni azt a belső szabályzatot, amellyel algoritmizálható a kiemelésre érdemes kollégák kijelölése. Szerencsés lenne, ha a lehető legnagyobb mértékben kiaknázhathatnánk az intézményi specialitásokat: elsősorban azt, hogy gimnázium vagyunk, másodsorban pedig az intézményünk arculatát pozitívan befolyásoló tényezőket. Máshogy működünk, mások a prioritások és a célok, mint a Tankerülethez tartozó, egyébként kiváló általános iskolákban. Abban az esetben leszünk képesek egy feszülésektől mentes, működőképes rendszert működésbe hozni és működésben tartani, ha erre mind jogszabályi, mind fenntartói szintű lehetőséget kapunk.

Annak ígéretével voltam képes a kollégák aggályait csökkenteni, hogy mindent, amit csak lehet, a lehetőségek adta határok között közösen, az intézményi érdek mentén szabályozunk.

A következő évek további nagy kihívása a korábban kialakult munkamegosztást és teljesítményértékelést az új szabályozókhoz illeszteni.

4. Szakmai sikerek

Ebben a fejezetben azt a többször is megismételt kijelentésemet szeretném bizonyítani, hogy intézményünk az úgynevezett *kemény mutatók* (hivatalos statisztikákkal alátámasztható adatok) tükrében is élen jár. Ezek közül az első kettő (kompetencia-, illetve érettségi eredmények) a középiskolákat rangsorba állító HVG-rangsor bemeneti adata – ez lesz a negyedik elemzés tárgya –, a versenyeredmények, különösen OKTV-eredmények pedig azért fontosak önbecsülésünk szempontjából, mert itt csúcsosodik ki a tehetség gondozó tevékenységünk sikere.

Kompetenciamérések

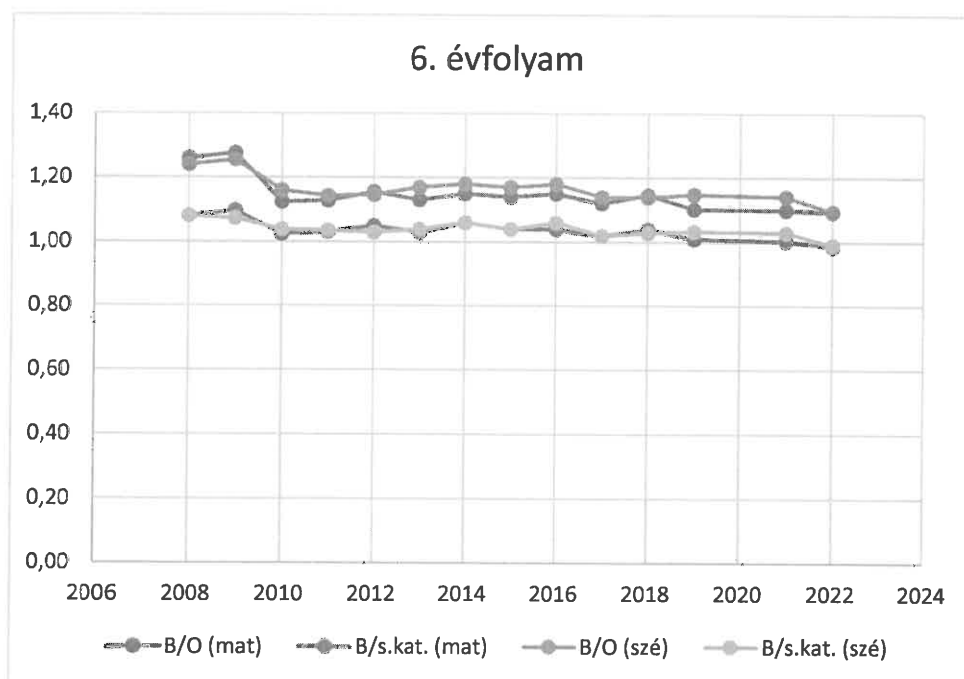
A kompetenciaméréseket sokan és sokféleképpen elemzik. Annyira, hogy egy hivatalos jelentés már-már összezavarja az embert, annyi szempont és adat szerepel benne. Én egyetlen egy szempontot vizsgáltam: azt, hogy egy adott évben, adott területen (ami lehet matematika vagy szövegértés) *az intézményünk hogyan teljesített az országos átlaghoz képest* úgy az összes iskolához viszonyítva, mint – nyolcosztályos képzés esetén – a saját kategóriájához, vagyis a többi nyolcosztályos gimnáziumhoz viszonyítva.

Ilyen módon az eredmények²⁵ nem érzékenyek az adott évben kibocsájtott feladatsorok nehézségi fokában bekövetkező ingadozásra, hanem azt mutatják meg, hogy a mezőnyben éppen hol helyezkedünk el.

A tendenciákat egy-egy vonaldiagram szemlélteti. Az elemzés végén egy átlagos trendet is bemutatok, az előzőek átlagaként előállítva azt.

6. évfolyam (nyolcosztályos gimnáziumi képzés)

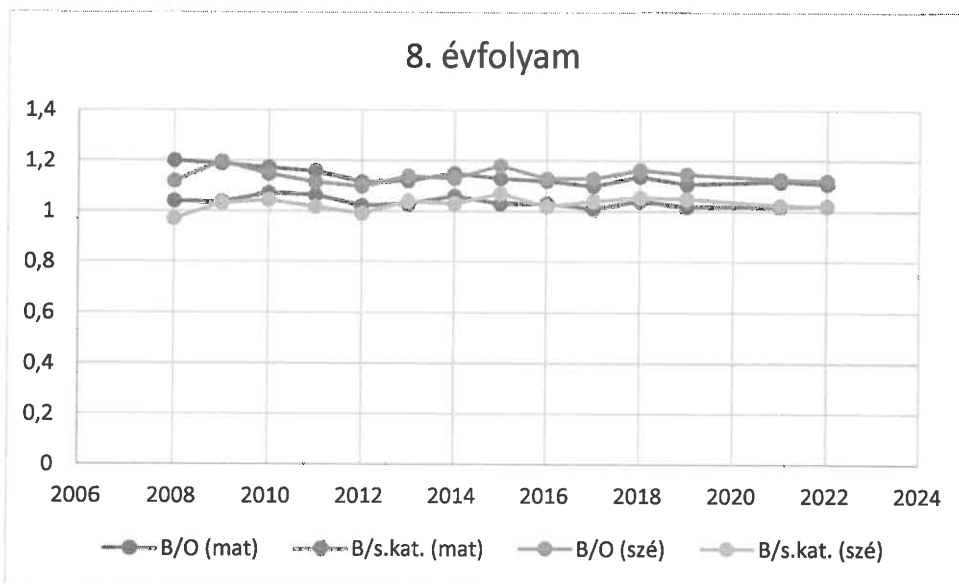
Év	Matematika		Szövegértés	
	Orsz. átl.-hoz k.	8-o. gimn. k.	Orsz. átl.-hoz k.	8-o. gimn. k.
2008	1,26	1,08	1,24	1,08
2009	1,28	1,10	1,26	1,07
2010	1,12	1,03	1,16	1,04
2011	1,13	1,03	1,14	1,04
2012	1,16	1,05	1,15	1,03
2013	1,13	1,03	1,17	1,04
2014	1,15	1,06	1,18	1,06
2015	1,14	1,04	1,17	1,04
2016	1,15	1,04	1,18	1,06
2017	1,12	1,02	1,14	1,02
2018	1,15	1,04	1,14	1,03
2019	1,10	1,01	1,15	1,03
2021	1,10	1,00	1,14	1,03
2022	1,09	0,99	1,09	0,99

²⁵ <https://okm.kir.hu/fit2/Info/OrszagosJelentesek>

8. évfolyam (nyolcosztályos gimnáziumi képzés)

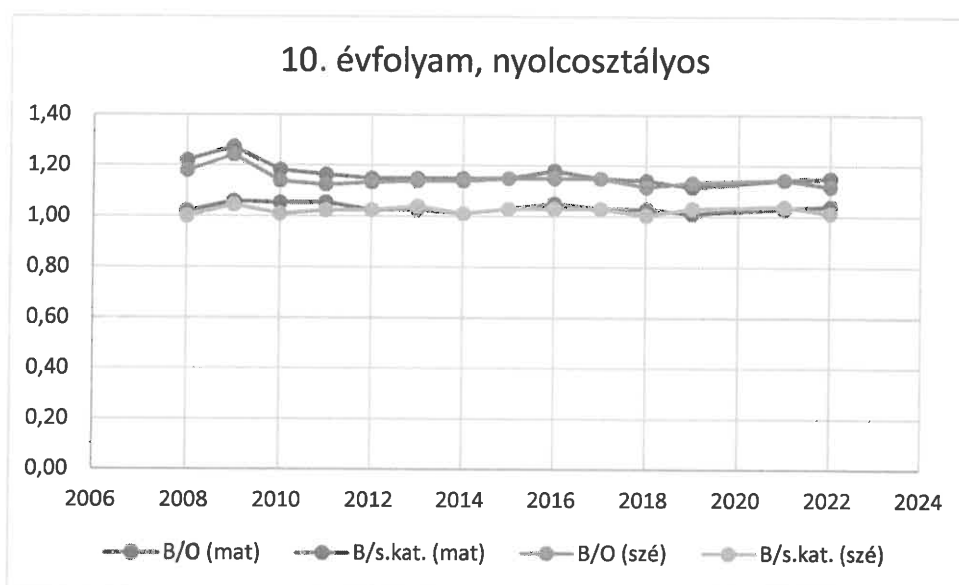
Év	Matematika		Szövegértés	
	Orsz. átl.-hoz k.	8-o. gimn. k.	Orsz. átl.-hoz k.	8-o. gimn. k.
2008	1,2	1,04	1,12	0,97
2009	1,188	1,038	1,197	1,032
2010	1,173	1,072	1,148	1,044
2011	1,157	1,064	1,116	1,017
2012	1,116	1,022	1,098	0,99
2013	1,12	1,03	1,14	1,04
2014	1,15	1,06	1,13	1,03
2015	1,13	1,03	1,18	1,07
2016	1,12	1,03	1,13	1,02
2017	1,1	1,01	1,13	1,04
2018	1,14	1,04	1,16	1,06
2019	1,11	1,02	1,15	1,05
2021	1,12	1,02	1,13	1,03
2022	1,11	1,02	1,12	1,02

10. évfolyam (nyolcosztályos gimnáziumi képzés)

Év	Matematika		Szövegértés	
	Orsz. átl.-hoz k.	8-o. gimn. k.	Orsz. átl.-hoz k.	8-o. gimn. k.
2008	1,22	1,02	1,18	1,00
2009	1,27	1,06	1,24	1,05

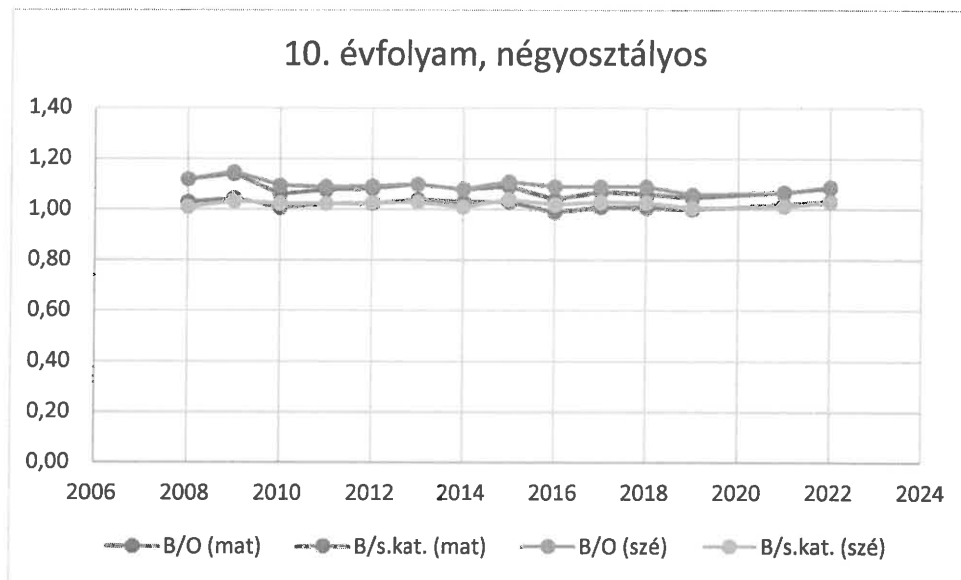
Év	Matematika		Szövegértés	
	Orsz. átl.-hoz k.	8-o. gimn. k.	Orsz. átl.-hoz k.	8-o. gimn. k.
2010	1,18	1,05	1,14	1,01
2011	1,17	1,06	1,12	1,02
2012	1,15	1,03	1,14	1,02
2013	1,15	1,03	1,14	1,04
2014	1,15	1,01	1,14	1,01
2015	1,15	1,03	1,15	1,03
2016	1,18	1,05	1,15	1,03
2017	1,15	1,03	1,15	1,03
2018	1,14	1,03	1,12	1,00
2019	1,11	1,01	1,13	1,03
2021	1,14	1,03	1,14	1,04
2022	1,15	1,04	1,12	1,01

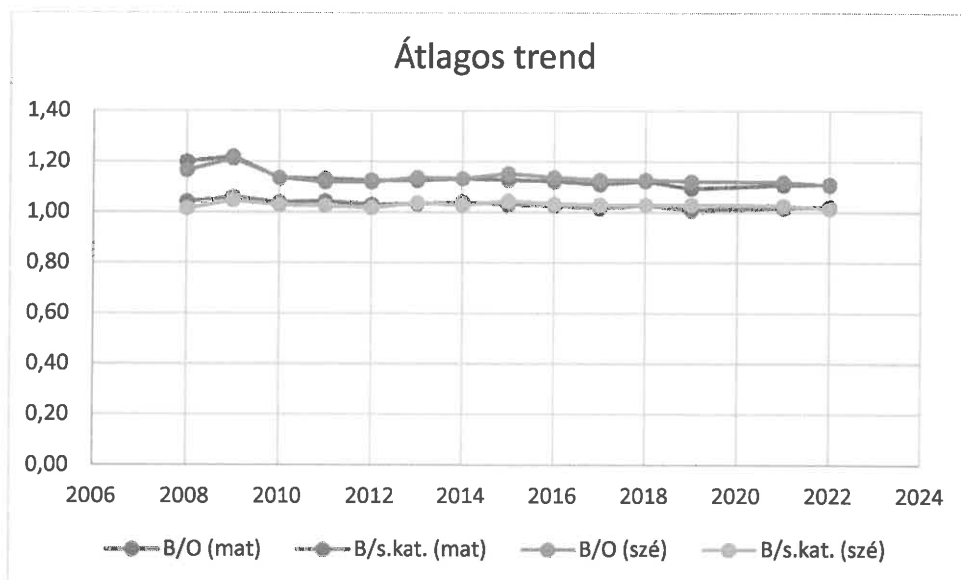
10. évfolyam (négyosztályos gimnáziumi képzés)

Év	Matematika		Szövegértés	
	Orsz. átl.-hoz k.	8-o. gimn. k.	Orsz. átl.-hoz k.	8-o. gimn. k.
2008	1,12	1,03	1,12	1,01
2009	1,14	1,05	1,15	1,03
2010	1,06	1,01	1,10	1,02
2011	1,08	1,02	1,09	1,02
2012	1,08	1,02	1,09	1,03
2013	1,10	1,04	1,10	1,03
2014	1,08	1,03	1,08	1,01
2015	1,09	1,03	1,11	1,04
2016	1,04	0,99	1,09	1,02
2017	1,07	1,01	1,09	1,03

Év	Matematika		Szövegértés	
	Orsz. átl.-hoz k.	8-o. gimn. k.	Orsz. átl.-hoz k.	8-o. gimn. k.
2018	1,06	1,01	1,09	1,03
2019	1,05	1,00	1,06	1,01
2021	1,07	1,02	1,07	1,01
2022	1,08	1,03	1,09	1,03

Átlagos trend

Ezekben az országos adatokhoz képesti mutatókban lehet trendeket kutatni, de csak óvatosan. Két jelenség húzza félre a statisztikai eredményeket; mind a kettő elsősorban a nyolcosztályos képzésnél jelentkezik. Először is: a minta, egyetlen osztályról lévén szó, kisszámú, így nagyon komoly különbséghez vezet, ha egy jó tanuló vagy rossz tanuló hiányzik

aznap (vagy nem kerül bele az elemzésnek alávetett statisztikai mintába). A másik, hogy a 6., 8. és 10. éves minták nem függetlenek: ugyanazokat az osztályokat mérjük meg két-két év csúszással. Így például a hatodikos eredmények szignifikánsan befolyásolják a nyolcadikosakat is, vagyis független minta elemzése helyett öröklött tulajdonságok dominálnak. Jól megfigyelhető, hogy egy átlagon felül sikeresen beiskolázott osztály eredményei milyen módon vonulnak végig az adatsoron.

Ezzel együtt is érdemes figyelni a trendeket. Én személy szerint akkor kongatnám meg a vészharangot, ha a trendek egyértelműen (azaz a statisztikai hibahatárt meghaladóan) váltanának negatívba. Erről azonban szerencsére nincs szó. Látunk negatív változásokat, de pozitívakat is, körülbelül azonos mértékben, vagyis az adatok az eredmények szinten tartását tükrözik. (Valóban: az egész adatsor eredőjére regressziós egyenest illetve konstans görbét kapunk.)

Mint ahogy tehát tendenciózus hanyatlásról, szintromlásról nem beszélhetünk, az adatok pedig meggyőzően meghaladják az országos átlagot (mind a kategórián belül, mind az országos képhez viszonyítva), ez úgy jó, ahogy van – mondhatnánk, ha nem egy olyan mutatóról lenne szó, amely az iskolák rangsorát szignifikánsan befolyásolja.

A kompetenciaméréskor felmutatott eredmény nálunk nagyon látványosan fejleszthető, szűz területről lévén szó. Ha így teszünk, az országos rangsorban elért helyünk több pozícióval javul. Emiatt, de pusztán emiatt érdemes erre a mérésre készülni.

Érettségi eredmények 2023-ban

A gimnáziumok alapfeladata az érettségi vizsgára való felkészítés. A vizsgákon elért teljesítmény különösen az emelt szinten számít az iskola eredményessége kemény mutatójának. Az alábbiakban a legutóbbi érettségi időszak eredményeit mutatom be annak a tíz tantárgynak az esetében, amely szerepel a forrásként megjelölt adatbázisokban²⁶. Mint látható, eredményeink a tantárgyak túlnyomó többségében mind a megyei, mind az országos átlagot felülmúlják.

		középszint			emelt szint		
		Berze	Heves m.	Országosan	Berze	Heves m.	Országosan
angol	százalék	71	69,45	74,12	75	75,94	79,13
	vizsgázó	25	368	13186	19	205	9519
biológia	százalék	77	69,12	65,92	70	64,82	66,15
	vizsgázó	kevés	48	2509	23	131	3970
fizika	százalék	84	76,06	78,81	57	60,28	71,54

²⁶ A gimnáziumi nevelés-oktatásban, tanulói jogviszonyban, nappali rendszerben tanulók vizsgaeredményei 10 vizsgatárgyból (a nem megjelenteken és a mentességgel rendelkezőkön kívül)

Forrás: https://www.ketszintu.hu/publicstat.php?stat=2023_1, illetve

https://www.oktatas.hu/koznevelis/intezmenykereso/intezmenyek_a_szamok_tukreben/erettségi_statistikak/DARI_ErettsegiStat/oh.php?id=kir_int_mod&int_omkod=031597

		középszint			emelt szint		
		Berze	Heves m.	Országosan	Berze	Heves m.	Országosan
földrajz	vizsgázó	kevés	31	1070	9	18	1028
	százalék	70	68,46	65,32	69	69,15	67,81
	vizsgázó	17	70	2367	6	20	732
informatika	százalék	68	72,39	74,51	51	57,22	60,65
	vizsgázó	7	179	5209	14	119	2823
kémia	százalék	91	94	74,21	69	65,98	66,5
	vizsgázó	kevés	2	184	11	64	1894
magyar	százalék	80	77,64	75,44	79	74,82	70,95
	vizsgázó	131	1119	35822	6	49	1369
matematika	százalék	70	62,75	64,59	83	70,04	74,71
	vizsgázó	127	1069	33017	10	85	3704
német	százalék	79	71,1	72,57	73	73,5	78,2
	vizsgázó	7	67	3640	kevés	16	1253
történelem	százalék	78	73,1	72,05	62	63,4	67,71
	vizsgázó	109	988	31865	28	179	5419

Itt pedig a vizsgaeredményeknek a vizsgázók számával súlyozott átlagát jelenítettem meg. A főlényünk középszinten szignifikáns, emelt szinten a megyei átlagot hozzuk, amely az országos átlagnál szerényebb:

középszint			emelt szint		
Berze	Heves m.	Országosan	Berze	Heves m.	Országosan
75,51389	71,07755	71,22321	67,39535	67,38515	71,74045

Erősségeinket és szerényebb teljesítményünket az alábbi táblázat mutatja, amelyben a berzés eredmények az országos átlag százalékában láthatók:

tantárgy	középszint	emelt szint
angol	95,79061	94,78074
biológia	116,8083	105,8201
fizika	106,5855	79,67571
földrajz	107,1647	101,7549
informatika	91,26292	84,08904
kémia	122,625	103,7594
magyar	106,0445	111,346
matematika	108,3759	111,0962
német	108,8604	93,35038
történelem	108,2582	91,56698
átlagosan	107,177603	97,723945

Versenyek

A Berze Gimnáziumban a versenyek rendszere a tanórán kívüli tehetséggondozásnak fontos területe: minden évfolyamon és minden tudományterületen versenyeznek diákjaink – iskolai háziversenyektől egészen a patinás országos versenyekig.

Az Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny (OKTV) iskolai (I.) fordulójában csökkenő, de még mindig elég nagy számmal vesznek részt: 50-100 fő 1-3 tantárgyból, különböző kategóriákban. A II. fordulóba jutás már szép tanulmányi sikernek számít, évente átlagosan 5 tanulónak sikerül. Az OKTV országos döntőjébe jutás a tanulmányi sikerek csúcса.

Az alábbiakban a legutóbbi 5 év OKTV eredményeit mutatom be, majd egy új táblázatban összegzem ezeket a számokat.²⁷

2018/2019. tanév

Versenykategória	Jelentkezők száma	1. fordulóból továbbjutók száma	Döntőbe jutottak száma	1-10 helyezettek száma	11-20 helyezettek száma	21-30 helyezettek száma
angol nyelv I. kategória	16					
angol nyelv II. kategória						
biológia I. kategória	2	1	1			
biológia II. kategória	37	2				
fizika I. kategória	1					
fizika II. kategória	8	1				
földrajz	2					
francia nyelv I. kategória						
dráma						
informatika I. kategória	4					
informatika II. kategória						
kémia I. kategória	1	1				
kémia II. kategória	5					
magyar irodalom	2					
magyar nyelv	2					
matematika II. kategória	24					
német nyelv I. kategória						
német nyelv II. kategória						

²⁷ Az adatok forrása: <https://dari.oktatas.hu/kirlist.search/oktv>

<i>Versenykategória</i>	<i>Jelentkezők száma</i>	<i>1. fordulóból továbbjutók száma</i>	<i>Döntőbe jutottak száma</i>	<i>1-10 helyezettek száma</i>	<i>11-20 helyezettek száma</i>	<i>21-30 helyezettek száma</i>
vizuális kultúra	2					
spanyol nyelv I. kategória	1					
történelem	8					
Összesen	115	5	1	0	0	0

2019/2020. tanév

<i>Versenykategória</i>	<i>Jelentkezők száma</i>	<i>1. fordulóból továbbjutók száma</i>	<i>Döntőbe jutottak száma</i>	<i>1-10 helyezettek száma</i>	<i>11-20 helyezettek száma</i>	<i>21-30 helyezettek száma</i>
angol nyelv I. kategória	12	1				
angol nyelv II. kategória	3					
biológia I. kategória	1	1	1			
biológia II. kategória	30	1				
fizika I. kategória						
fizika II. kategória	6	1	1		1	
földrajz	1					
francia nyelv I. kategória						
dráma						
informatika I. kategória	1					
informatika II. kategória	1					
kémia I. kategória	3	1				
kémia II. kategória	6	1				
magyar irodalom	2					
magyar nyelv	4					
matematika II. kategória	11					
német nyelv I. kategória	2					
német nyelv II. kategória						
vizuális kultúra	3					
spanyol nyelv I. kategória	1					
történelem	12	1				
Összesen	99	7	2	0	1	0

2020/2021. tanév

Versenykategória	Jelentkezők száma	1. fordulóból továbbjutók száma	Döntőbe jutottak száma	1-10 helyezettek száma	11-20 helyezettek száma	21-30 helyezettek száma
angol nyelv I. kategória	14	2				
angol nyelv II. kategória						
biológia I. kategória	24	3				
biológia II. kategória						
fizika I. kategória						
fizika II. kategória	2					
földrajz						
francia nyelv I. kategória						
dráma						
informatika I. kategória	2					
informatika II. kategória						
kémia I. kategória	1					
kémia II. kategória	3	1				
magyar irodalom	1					
magyar nyelv						
matematika II. kategória	7	2				
német nyelv I. kategória	1					
német nyelv II. kategória	2					
vizuális kultúra	1					
spanyol nyelv I. kategória	1	1	1	1		
történelem	5					
Összesen	64	9	1	1	0	0

2021/2022. tanév

Versenykategória	Jelentkezők száma	1. fordulóból továbbjutók száma	Döntőbe jutottak száma	1-10 helyezettek száma	11-20 helyezettek száma	21-30 helyezettek száma
angol nyelv I. kategória	21					
angol nyelv II. kategória	26	1				
biológia I. kategória						
biológia II. kategória						
fizika I. kategória	1					
fizika II. kategória	4					
földrajz						
francia nyelv I. kategória						
dráma						
informatika I. kategória	1					
informatika II. kategória	1					
kémia I. kategória	2	1	1		1	
kémia II. kategória						
magyar irodalom	1					
magyar nyelv						
matematika II. kategória	10	1				
német nyelv I. kategória	2					
német nyelv II. kategória						
vizuális kultúra	3					
spanyol nyelv I. kategória	1	1	1	1		
történelem	4					
Összesen	77	4	2	1	1	0

2022/2023. tanév

Versenykategória	Jelentkezők száma	1. fordulóból továbbjutók száma	Döntőbe jutottak száma	1-10 helyezettek száma	11-20 helyezettek száma	21-30 helyezettek száma
angol nyelv I. kategória	17					
angol nyelv II. kategória						
biológia I. kategória						
biológia II. kategória	20	1				

<i>Versenykategória</i>	<i>Jelentkezők száma</i>	<i>1. fordulóból továbbjutók száma</i>	<i>Döntőbe jutottak száma</i>	<i>1-10 helyezettek száma</i>	<i>11-20 helyezettek száma</i>	<i>21-30 helyezettek száma</i>
fizika I. kategória	2					
fizika II. kategória	7					
földrajz						
francia nyelv I. kategória						
dráma						
informatika I. kategória	2					
informatika II. kategória	1					
kémia I. kategória						
kémia II. kategória						
magyar irodalom	3					
magyar nyelv						
matematika II. kategória	9					
német nyelv I. kategória						
német nyelv II. kategória						
vizuális kultúra	3					
spanyol nyelv I. kategória						
történelem	5					
Összesen	69	1	0	0	0	0

A legutolsó 5 tanév összesítése

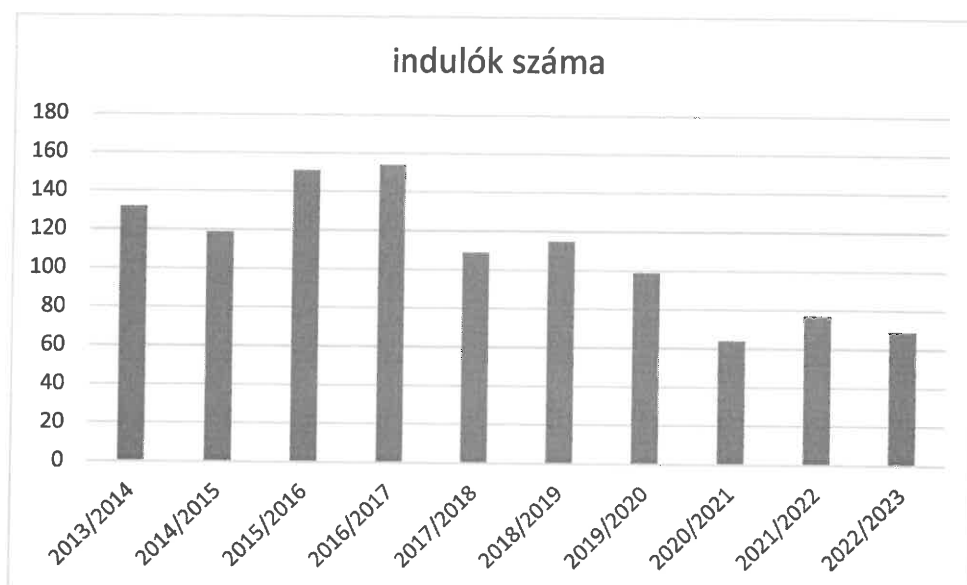
<i>Versenykategória</i>	<i>Jelentkezők száma</i>	<i>1. fordulóból továbbjutók száma</i>	<i>Döntőbe jutottak száma</i>	<i>1-10 helyezettek száma</i>	<i>11-20 helyezettek száma</i>	<i>21-30 helyezettek száma</i>
angol nyelv I. kategória	80	3	0	0	0	0
angol nyelv II. kategória	29	1	0	0	0	0
biológia I. kategória	27	5	2	0	0	0
biológia II. kategória	87	4	0	0	0	0
fizika I. kategória	4	0	0	0	0	0
fizika II. kategória	27	2	1	0	1	0
földrajz	3	0	0	0	0	0
francia nyelv I. kategória	0	0	0	0	0	0

Versenykategória	Jelentkezők száma	1. fordulóból továbbjutók száma	Döntőbe jutottak száma	1-10 helyezettek száma	11-20 helyezettek száma	21-30 helyezettek száma
dráma	0	0	0	0	0	0
informatika I. kategória	10	0	0	0	0	0
informatika II. kategória	3	0	0	0	0	0
kémia I. kategória	7	3	1	0	1	0
kémia II. kategória	14	2	0	0	0	0
magyar irodalom	9	0	0	0	0	0
magyar nyelv	6	0	0	0	0	0
matematika II. kategória	61	3	0	0	0	0
német nyelv I. kategória	5	0	0	0	0	0
német nyelv II. kategória	2	0	0	0	0	0
vizuális kultúra	12	0	0	0	0	0
spanyol nyelv I. kategória	4	2	2	2	0	0
történelem	34	1	0	0	0	0
Összesen	424	26	6	2	2	0

Feltűnő, hogy a döntőbe jutott tanulók reáltantárgyból – illetve: spanyolból - jutottak a döntőbe. A tantárgyak versenyét a *biológia* és a *spanyol* nyerték, közvetlenül a nyomukban a kémiát és a fizikát találjuk.

Általános gyakorlat, hogy a kiemelkedően tehetséges gyerekek versenyekre való felkészítése egyénileg folyik. Szakkörre nagyon kevés tanárnak és nagyon kevés diáknak jut ideje a jelenlegi óraszámok mellett.

Nem lehet azonban nem észrevenni, hogy az OKTV-n indulók száma folyamatosan csökkenő tendenciát mutat, az előző 5 éves időszakhoz képest a versenyzők számának visszaesése drámai (több mint 30 %-os). Nincs ez máshogy a többi verseny népszerűségénél sem. *Motiválnunk kell a gyerekek versenyeken való indulását.*

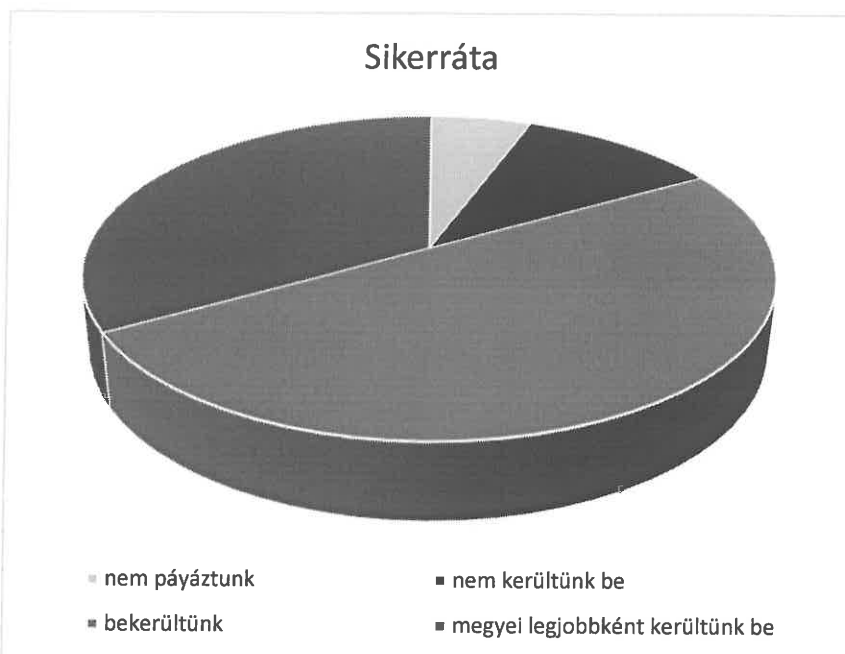
Az elért eredményeket közzétesszük az iskola honlapján és megjelentetjük az évente kiadott Értesítőnkben is. Továbbá, a legiemelkedőbb eredményeket elért diákokat és felkészítőiket évente két alkalommal összehívom, hogy beszámolhassanak a felkészülés során végzett tevékenységükről, a verseny körülményeiről és fordulatairól, illetve jövőbeli személyes terveikről. Azért teszem ezt, mert a versenyzők élbolyát az iskola egyik legfontosabb erőforrásának tekintem és szeretném, ha ezek a diákok éreznék, hogy egy megbecsült „elit csoport” tagjai. A szóbeli dicsérethez természetesen az e-ellenőrzőn keresztül kézbesített hivatalos igazgatói dicséret is jár.

Jelen vagyunk a 100 legjobb középiskola mezőnyében

A HVG 2011-ben jelentette meg első ízben a legjobb középiskolák listáját. Az első kiadványban iskolánk nem szerepelt – helytelenül mértük fel a kiadványban való felbukkanás lélektani hatását és egyszerűen figyelmen kívül hagytuk e lehetőséget, nem is szolgáltatunk adatot.

Már 2011-ben bebizonyosodott, hogy az iskolánk iránt érdeklődők, sőt általában a továbbtanulás előtt álló diákok és szüleik kíváncsiak az iskola rangsorbeli pozíciójára, így 2011-től jelentkeztünk a megmérettetésre.

2012-től 2023-ig két év kivételével mindig benne voltunk a százas élbolyban, hat évben Heves megye legjobbjaként. Sikerrátánkat szemlélteti az alábbi diagram:

A gimnáziumok eredményességéhez használt hét mutató a következő²⁸:

- a 10. évfolyamos országos kompetenciamérés átlagteljesítménye szövegértésből és matematikából,
- az érettségi százalékos eredménye a négy fő tantárgyból (matematika, magyar nyelv és irodalom, történelem és idegen nyelv),
- valamint a felsőoktatásba, nappali tagozatra felvett diákok felvételi pontjainak iskolai átlaga.

Eleinte a kalkulációk az iskolák tanulmányi versenyeken, elsősorban az OKTV-n elért eredményeit is beszámították. Újabban, mint láttuk, nem. Mivel mi az OKTV-n évről évre kiemelkedő teljesítményt nyújtunk, ez a fordulat számunkra hátrányos. Van azonban egy fontos üzenete is: immáron nem érhet minket az a vád, hogy a csúcsra az iskolában esetlegesen éppen jelen lévő kiemelkedő tehetségű tanuló hátán kapaszkodunk fel. Ellenkezőleg: a diákság teljes keresztmetszetét mérik, éveken keresztül és ezután kerülünk a legjobbak közé (vagy – ritkábban – nem).

Az előbb felsorolt mutatók – különösen a második és a harmadik – éppen azok a paraméterek, amelyek egy középiskola *oktatómunkáját* a legkifejezőbben mérik. Ha valamely kemény mutatókat egyáltalán érdemes figyelembe venni saját teljesítményünk megítélésakor, nos, akkor ezek azok.

Elgondolkodtató, hogy az ország hasonló adottságú (nem megyeszékhelyen működő, állami fenntartású) középiskolái közül mindössze 7 előz meg bennünket., illetve, hogy a tizenkét esztendő mérési időszakban mozgóátlag szerint Heves Vármegye legjobbjának bizonyultunk.

²⁸ Forrás: A 100 legjobb gimnázium 2023 (HVG Kiadó Zrt., Budapest, Montevideo u. 14.) 52. oldal

Kiemelkedően sikeres vidéki gimnáziumnak bizonyultunk

Mint kiderült, éppen a 100-as listán tartósan elfoglalt előkelő helyezésünk váltotta ki dr. Balatoni Katalin helyettes államtitkár asszony elismerését, aki 22 vidéki gimnáziumigazgató egyikeként engem is meghívott egy tanácskozásra: „Közös célunk és feladatunk, hogy minden magyar család tanköteles gyermekének megadjuk az egyenlő esélyt arra, hogy a lehető legjobb minőségű, illetve legmagasabb szintű oktatásban részesüljön, függetlenül attól, hogy vidéken, vagy a fővárosban, vagy a főváros közelében él. Ehhez kapcsolódóan szeretnénk tájékozódni, hogy milyen fejlesztésekre, intézkedésekre van szükségük a Budapesten kívüli, kiemelkedően teljesítő középiskoláknak az eredmények javítása érdekében. Ahhoz, hogy a vidéki középiskolák versenyképességét növelő lehetőségekről együtt gondolkodjunk, egy közös megbeszélésre hívom Önt.”

A meghívás végtelenül megtisztelő a Berze teljesítményét illetően, különösen, ha hozzátesszük, hogy Heves Vármegyéből rajtam kívül senki sem volt meghívva a beszélgetésre. Ráadásul két konkrét következménye is van annak, hogy iskolánkat beemelték ebbe az exkluzív körbe: tagja lettem egy, a következőkben – feltehetően – ismét tanácskozó tanácsadó testületnek, illetve a beszélgetést követően lehetőségem nyílt konkrét igényeket megjeleníteni a fejlesztésünk bizonyos irányvonalára mentén. Konkrét tételeket rendelhettem a következő, összesen 100 millió Ft-ot kitevő igénylistához:

- (1) További pedagógus alkalmazására fordítható keret (csoportbontás, helyettesítés, részmunkaidős alkalmazás, osztályfőnöki tevékenység)
- (2) Tanulmányi kirándulásra, nem formális és informális alkalmakra fordítható keret (szállás, utazás, ellátás, belépőjegy)
- (3) Szakköri tevékenységek finanszírozása (extra juttatás a szakkört tartó pedagógusnak)
- (4) Közösségi programok szervezésére fordított támogatás
- (5) Szaktanterem felszerelése, szakköri kellékek biztosítása
- (6) Tapasztalatcsere középiskolai pedagógusok között (pl. köznevelési szakértő igénybevétele, tanulmányutak más középiskolákba)
- (7) Külső mentortanárr foglalkoztatása a kiemelkedő tehetségű tanuló fejlesztése céljából
- (8) Tanulmányi versenyeken való részvétel támogatása (felkészülés, utazás, szállás, ellátás a versenyen szereplő tanulók és kísérő pedagógusok részére)
- (9) Mentálhigiénés szakember, pszichológus, coach, mediátor foglalkoztatása a tanulók és a pedagógusok lelki egészségének megőrzése érdekében

Egészen mesés lenne, ha ezek a tételek valóban materializálódna.

Ez is fontos ám!

Az eddigiekben az iskola úgynevezett kemény mutatóit ismertettem. Ezek a tanítás, vagyis az oktatómunka terén elért sikereinket fémjelzik. Nem kevésbé fontos azonban a nevelőmunkánk minősége. Ez az én számomra olyannyira értékrendem középpontjában áll, hogy a tanítási órán kívüli nevelési lehetőségek elemzésének e pályázatban külön fejezetet szentelek. Minthogy azonban az eredményeket itt összesítem, a teljesség kedvéért itt szeretnék leszögezni néhány tény.

Nagyszerű diákokkal dolgozhatunk. Kedvesek, szerethetők, de ahogy a tudásuk is gyarapításra szorul, úgy jellemük sem kialakult, nem tökéletes, fejlesztést igényel.

Ez a dolgunk, ezért vagyunk. Nem?

Egyre nagyobb bánattal, már-már ingerülten hallgatom azokat a – szerencsére nem gyakori - kifakadásokat, amiket a gyerekek „kezelhetetlensége” miatt kudarcba fulladt órák váltanak ki. Meggyőződésem ugyanis, hogy a mi diákjaink a város legkezesebb, legnevelhetőbb diákjai, sőt nem egy fővárosi elitgimnázium elcserezné őket a sajátjaival (ezen a tényen magam is elcsodálkoztam, de miután a sokadik nálunk járt szakértőből–tanfelügyelőből tört elő spontán módon ez a vélemény, örömmel elfogadtam tényként). Személyes tapasztalatom, hogy még a legproblémásabbaknak tartott diákokra is könnyedén lehet hatni megfelelő érvekkel és stílusban²⁹.

A feladatunk egyértelmű: vállalva a konfliktushelyzet (ezek inkább mikrokonfliktusok), meg kell szólítani és rendre kell utasítani a földön ülő, vagy zsebre dugott kézzel köszönő, vagy az utcán lyukasórán tilosban járó diákokat, vagy a folyosón a pornográfia határait súroló módon összetapadó párokat. Mindegyikünknek! Vagy az iskolai ünnepséget tönkretevő, hülyegyerek módra viselkedő kilencedikest. – Meggyőződésem, hogy ha mindannyian eljárunk igény szintünk betartatása érdekében, továbbra is büszkék lehetünk diákjaink közösségére.

5. A Gyöngyösi Berze Nagy János Gimnáziumban intézményesült tanórán kívüli nevelési lehetőségek felmérése, rendszerezése

Nevelés vagy oktatás?

Az oktatás és a nevelés egymástól elválaszthatatlan tevékenységek. Már az ismeretátadás pusztá ténye is, tartalma pedig még inkább jellemformáló, és fordítva: a kifejezetten nevelő célzatú tevékenység is új ismeretek születéséhez vezet.

Azt, hogy az iskolában nevelés és oktatás egyaránt folyik, soha senki nem vitatta és vitatja ma sem, a kettő közötti prioritási sorrend, illetve arány azonban úgy a pedagógiában, mint az oktatáspolitikában heves viták forrása. A gyakorlatban még inkább.

A mai magyar tanügyben szimbolikus jelentőségű, hogy közoktatás helyett köznevelésről kezdtünk beszélni (ennek megfelelően változott meg a hivatásunk szempontjából leginkább mérvadó törvény neve is).³⁰ E tendencia mögött alighanem az a meggondolás húzódik, miszerint aligha képződhet egészséges, fejlődőképes társadalom az egyén jellemének gondos, odaadó fejlesztése nélkül.

²⁹ A minap egy végzős diákjainkból álló cigarettás csoportot füleltem le az iskola melletti templom mögött. Miután nem sikerült elmenekülniük, beszélgettünk egy kicsit. Elmondtam, hogy egy néni nemrég sírva keresett meg a diákjaink által szétdobált csikkek miatt, majd távoztam. Összegyűjtötték a csikkeket, de nemcsak a sajátjaikat: mindet. Nem a házirend oldotta meg a helyzetet.

³⁰ Visszaulok a bevezetőben említett alapítólevelünkre 1634-ből: 1. nevelés, 2. oktatás

A nevelés előtérbe állítása dicséretes szándék, ennek gyakorlati megvalósítása azonban sem nem magától értetődő, sem nem könnyű feladat, ami változatlanul a végeken, azaz az egyes iskolákban dől el.

Én egy olyan iskolában dolgozom, amely a nevelést, mint alapfeladatot szívügyének tekinti. Ez tartott a pályán 35 küzdelmes esztendőn keresztül, sőt magát a hivatást is a nevelési lehetőségek megélése végett választottam.

Az, hogy egyéb diplomák és némi bátorság birtokában hátat fordíthatnék a szakmának, a szabadság érzésével ajándékozott meg. Tanári mivoltomat teljes intenzitásban élem meg. Úgy tartom, hogy a tanárnak a szaktárgyán túl is adnia kell magából valamit, bármit – irányultságától, habitusától függően. (Én például a természetjárás és a szabadidős sport népszerűsítését, diákokkal közös művelését érzem a leginkább rám szabott feladatnak.)

A neveléshez való viszonyulásomban igazgatóvá történt kinevezésem okozott minőségi változást 1999-ben. Immáron teljes rálátásom nyílt kollégáim munkájára. Rájöttem, hogy a tanórán kívüli nevelőtevékenység – a falakban, a hagyományokban rejlő nevelő hatással kiegészülve – *rendszer* alkot, amelynek együttes jótékony hatása, egyre inkább úgy látom, egyenrangú a tanórán folyó szaktanári tevékenység hozadékával. Igazgatói küldetésemnek választottam ennek a rendszernek a finomhangolását, valamint azt, hogy az harmonikusan találja meg a helyét egy még nagyobb rendszerben – az iskolánkban folyó nevelési-oktatási folyamat egészében.

Felelősségvállalás nemzetünkért, közösségünkért

Sajnos egy darabig még aligha remélhetjük, hogy az életszínvonal tekintetében belátható időn belül felzárkóznánk Európa jóléti államaihoz. Soha nem kerülhetünk azonban olyan helyzetbe, hogy ne lenne kötelességünk lehetőségeinkhez mérten felkarolni a nálunk elesettebbeket.

Iskolaközösségünkben a karitatív tevékenységnek komoly hagyománya van. Az iskolában működő négy önképzőkör legfiatalabbja, a Lelki Önképzőkör ebben a küldetésben is élen jár.

Rendszeresen támogatjuk az autista központ rendezvényeit. Részt veszünk a Kék séta elnevezésű rendezvényen, amelyen autista gyermekekkel együtt túrázunk a Mátrában.

Ugyancsak karitatív megfontolásokból tartjuk életben a JóságVásár (korábban Köszisüti) programot.

Örömmre egyre több diák ad vért a Bugát Pál Kórház által szervezett kiszállásos véradásokon (rendszeresen 40-50 berzés diák, illetve tanár részvételével).

A kézdivásárhelyi testvériskolával fennálló, húsz évre visszatekintő kapcsolattartás is jó lehetőségnek bizonyult a segítő szándék kifejezésre juttatására. Eleinte magát a kézdivásárhelyi Nagy Mózes Gimnáziumot – 2023 ősze óta: főgimnáziumot - segítettük taneszközökkel,

könyvekkel, technikai eszközökkel, azonban mára ez okafogyottá vált, a testvériskola ugyanis gazdasági téren túlszárnyalt minket. Minthogy azonban a hagyományos tavaszi látogatás során módunkban áll felkeresni a kevésbé szerencsés adottságú magyarlakta vidékeket is, az adományok Erdélybe juttatása továbbra is értelmes és fontos feladat. Újabban Kalotaszeg, illetve a szórványvidékek magyar tannyelvű iskoláiba viszünk térképeket, könyveket, egyéb taneszközöket. 2023-ban Csángóföldre is eljutottak adományaink.

Visszatérve a kézdíváshelyi Nagy Mózes Gimnáziumhoz: pályafutásom egyik legnagyobb ajándékaként élem meg, hogy a történelmi Magyarország tőlünk legtávolabbi magyarok lakta városában testvérekre leltünk, a szó legnemesebb értelmében. Kézdíváshelyről még vagy száz erdélyi úttal a hátam mögött is feltöltődve, lelkileg újjászületve érek haza minden alkalommal. Úgy látom, ebben az ajándékban diákjaink is osztoznak, köszönhetően a buszon velem tartó kollégáimnak, akikkel e napokon lelki közösséggé kovácsolódunk.

Van úgy, hogy kevésbé látványos módon kell egymás segítségére sietnünk. Sajnos időről időre bekövetkezik, hogy népes iskolaközösségünk (diák és felnőtt) tagjai elemi csapás, családi tragédia vagy éppen anyagi nehézségek miatt kerülnek bajba. Ilyenkor az iskola egy emberként áll a bajba jutott mellé, ha kell, kétkezi munkával, ha kell, adományokkal támogatva a bajba jutottat. Ezek a lehetőségek a támogatást nyújtó lelki gyarapodását is szolgálják, így erősítve nevelőmunkánk hatását.

Az előző gondolatokból levezethető, hogy azok közé tartozom, akik örültek a közösségi szolgálat gondolatának és támogatják annak intézményét. Úgy hallom, sok iskola tehernek érzi a közösségi szolgálat szervezését és adminisztrálását, holott, ha a diákok ebbéli munkájukkal képesek valóban érdemben segíteni emitt-amott, akkor tevékenységüknek elvitathatatlan a hozadéka. Arra kell csak vigyázni, hogy a feladat teljesítése ne váljon szemfényvesztő papírvarázslattá, hanem az egyes teljesítések mögött tényleges és érdemi munkavégzés álljon. Ezt a célt felvilágosítással, illetve az együttműködési megállapodások alapos körbejárásával igyekszünk elérni. (Egyébként ilyen megállapodást már több mint százat kötöttünk.)

Természeti környezet és környezettudatosság

A szervezeti kultúrát a természeti környezet, történelem, nemzeti kultúra, a szervezetben domináns módszerek, stílusok, a szervezet történelme, a szervezettel kapcsolatos kimagasló személyiségek példája határozzák meg.

A történelmi sajátosságokról, a nemzet nagy eseményeihez való viszonyulásról, a közösséghez és nemzethez tartozásból fakadó felelősségvállalásról esett már szó. Érdemes azonban szólni az iskolánk természeti környezetében rejlő páratlan lehetőségekről, annál is inkább, mivel számos rendezvényünk épül közvetlenül rájuk.

Az iskolánk északra nyíló ablakaiból a Mátrára, illetve az ország jelenlegi legmagasabb pontjára, Kékestetőre nyílik kilátás, tálcán kínálva a tanítási órán kívüli nevelési lehetőségek egész sorát. Mi ezeket örömmel ki is aknázzuk. A természetben megvalósítható programok bemutatása később kerül terítékre, ehelyütt inkább a kifejezetten környezetünk érdekében végzett tevékenységünket mutatom be.

A környezettudatos nevelés áthatja pedagógiai munkánk egészét. Egyes – elsősorban természettudományos – tantárgyakban a környezetvédelemmel, fenntartható fejlődéssel kapcsolatos tartalmak explicite jelen vannak. A Nemzeti Alaptanterv hangsúlyosan tartalmazza e célkitűzéseket. Kirándulásaink, osztályprogramjaink lebonyolításakor is kimondott célunk a környezet tisztaságának megőrzése vagy éppenséggel helyreállítása. Ezeknél a mozzanatoknál azonban fontosabb a mindennapi életünkbe telepített elemek hatása. Felsorolok néhány ilyen.

Az iskolát körülvevő területet parkosítottuk és jellegzetes mátrai fafajokat, cserjéket telepítettünk. Ebben a „tankertben” időnként foglalkozások is zajlanak. Megszerveztük a szelektív hulladékgyűjtést. Az ügyeletes feladata becsengetéskor az egész épületben lekapszolgatni a villanyt. Kétoldalas nyomtatókat használunk, a felesleges papírok hátoldalára nyomtatunk. Elektronikus adatmozgatást szorgalmazunk mind a diákok, mind a tanárok körében, sőt 2017. szeptember 1-jén bevezettük az elektronikus naplót.

Bizonyos alkalmakkor a környezettudatos életvitelre törekvés közvetlen formát ölthet. Ezen alkalmak egyike a papírgyűjtés. Ilyenkor diákjaink hihetetlen mennyiségű újrahasznosítható papírhulladékot adnak le. Sajnos az országban ennek felvásárlása gyakorlatilag megszűnt. Nagy nehezen sikerült egy céget találni, amely egyáltalán hajlandó az összegyűjtött papírt elszállítani. Van osztályunk, amely a nehéz helyzetben nevelkedő diákok kirándulásokon való részvételét a papírgyűjtés bevételeiből oldja meg – ennek nevelési értéke kimagasló.

A kötelezően ellátandó közösségi szolgálat egyik színtere is a Mátrai Tájvédelmi Körzet.

Örvendetes, hogy a diákjaink közreműködésével megszervezett Föld napi megemlékezés mellé új rendezvények sorakoztak fel: ilyen elsősegélynyújtók koordinálta újraélesztési nap, vagy legújabban az Egészség Napja, amely a Semmelweis Egészségversenyen induló diákok szervezésében immáron második ízben mutatott rá az egészséges életmód fontosságára.

Az egyik délutánt az intézmény kitakarítására fordítjuk. A padok, szertárak, az udvar és az alagsor közös kitakarításától és tisztán tartásától azt remélem, hogy legalább egy kicsit megváltozik a gyerekeknek a környezetükhöz való viszonyulása. Abban bízom, hogy aki vésővel, kalapáccsal távolítja el a padjára kövesedett rágógumit, az a jövőben kisebb eséllyel ragasztja ide-oda a rágóját. Meglátjuk.

Hagyományok, jelképek, rítusok

Elemzésem visszatérő elemeként sokszor teszek említést kiterjedt, gazdag hagyományrendszerünkről. Ezek a hagyományok annak ellenére sem avítottak, ásatagok, hogy némelyik nagyon komoly múltra tekinthet vissza: valamennyi klasszikus értéket hordoz, ezért jövőképünkben – jövőképemben – is helye van.

Tradícióink rendszere sokszínűsége ellenére sem alkot lezárt egészet. Olykor a véletlen szüli azokat a megoldásokat, amelyeket érdemes életünk visszatérő mozzanataként megtartani, más esetben iskolánk múltjában lelhetünk kincsekre. Ezeket precíz kutatómunkával lehet feltárni és

köszemlére tenni. Hajagos József kollégám az épület centenáriuma készített jubileumi emlékkönyvével és emlékkiállításával már megmutatta ennek útját. Később bemutatjuk az október 6-a emlékére megrendezett emlékkonferencia és -ünnepség intézményét – nemrég sikerült ezeknek az igényes, felemelő ünnepségeknek a szöveggönyvét összegyűjteni és publikálni.

Régi hagyományt követünk az iskolai formaruha használatával. Ünnepi alkalmakkor ragaszkodunk a klasszikus sötét öltönyhöz, illetve matrózból - sötét szoknya kollekcióhoz. Mindezt az iskolajelvény egészíti ki. Ezen kívül „berzés” melegítő és egyenpólók rendelését tesszük lehetővé. A szalagavatón 2018 decemberétől kerámia kitűzőbe fűzött szalagot tűzünk végzős diákjaink gallérjára, a ballagó diákok tarisznyájában elhelyezett kis könyvecske pedig pár éve már a tanárok aláírása helyett egy-egy általuk választott idézetet tartalmaz.

Újabb hagyományaink közül több is az átlagost meghaladó teljesítmény méltatására, elismerésére szolgál. A négy éven át kitűnő tanulmányi eredményt elért tanulók kitüntetése nem előzmények nélküli. Amennyire ki tudtam deríteni, a 19. század elejétől egészen a 60-as évek végéig működött ez az intézmény. Igazgatóként újjáélesztettem ezt az elismerési formát, amellyel egy igen reprezentatív kiállítású szalagos kitüntetés jár, díszdobozban. Az előző kategóriához egy újabbat illesztettünk: 2007 óta csoportos igazgatói dicsérettel ismerjük el azon diákcsoportok érdemeit, amelyek közösségként vagy csoportosan arattak valamilyen téren sikert, például ünnepség szereplőjeként.

1999 óta hagyomány, hogy kitűnő tanulóink a bizonyítványukat az iskolaközösség előtt az igazgatótól vehetik át a tanévzáró ünnepségen.

Nemrég a kitüntetések sorát újabban toldottuk meg: gyermekének ballagásán a szülői munkaközösség legaktívabb tagjának a munkáját ismerjük el emléklakettel. Ezt a kitüntetést a Szülői Munkaközösség nemrég elhunyt elnökéről neveztük el. Ballagáskor a Lenkey-ösztöndíj örökébe lépett Alumnus Eminens kitüntetést vehetik át az arra érdemesek. A komoly pénzjutalom mellett megtisztelő a kitüntetettek számára, hogy a kitüntetéssel járó oklevél 2024-ig bezárólag Madaras László művésztanár kollégánk egyedi alkotása.

Tóth Máténak, volt diákunknak köszönhetően, aki egy sikeres helyi vállalkozás ügyvezetője, újabb nemes hagyománnyal gyarapodtunk. Máté ösztöndíjat alapított tehetséges diákjaink számára, amelyet édesapjáról, Tóth József úrról, a Szülői Munkaközösség egykori elnökéről nevezett el.

A nevelőtestület nyugdíjasait is közösségünk tagjainak tekintjük. Nyugdíjba menetelkor felkerül a nevük a nevelőtestület örökös tagjainak táblájára, elhunyt tanár elődeink emlékére pedig márványtáblát helyeztünk el az aulában, karácsonykor pedig számítunk részvételükre évbúcsúztató összejöveteleinkön.

Magyartanáraink érdeme, hogy iskolánkban szerencsésebb években megjelenik az Így írunk mi elnevezésű antológia, diákjaink írásaiból. 2017 tavaszán ezeket az írásokat is sikerült kötetbe rendezni és kiadni.

Iskolánkat nagy örömeinkre rendszeresen tisztelik meg látogatásukkal elismert művészek, tudósok, előadók. 2003-ban megnyitott Vendégkönyvünk az ő itt jártuknak állít maradandó emléket. Egyebek között Bálint György, Wittner Mária, Székelyhidi Ágoston, Laczkfi János, Németh Judit (Németh László lánya), Kányádi Sándor aláírásával büszkélkedhetünk.

Évente megjelenő kiadványunk, az Értesítő úgyszintén régi hagyományt elevenít fel. Intézményünk 390 éves fennállása során több olyan időszak is ismert, amikor az elmúlt tanév eseményeit, továbbá a diákok tanulmányi eredményeit az iskola évkönyvben tárta az érdeklődő nyilvánosság elé. Ezek a kötetek rengeteg olyan mozzanatot őriznek meg számunkra, kései utódok, illetve az utánunk következők számára, amelyek felidézik az egykori gimnázium atmoszféráját, vagy amelyekből az egyes fejlesztések, átalakítások története ismerhető meg. A modern kor Értesítője is ugyanezzel a szándékkal készül. Igyekeztünk megőrizni a hagyományos szerkezetet, vagyis a kötet végén az osztályok fényképe szerepel. A könyvben nyugállományba vonuló munkatársaink életpályáját is méltatjuk, illetve emléket állítunk elhunyt kollégáinknak.

Intézményünk az ország egyik első iskolájaként készítette el honlapját. A honlap azóta persze sokat változott. Kihasználja a mai technika nyújtotta lehetőségeket, tartalmában pedig gyorsan követi az iskolai eseményeket és a diákok is részt vesznek frissítésében.

2010-ben tudatosodott bennem, hogy milyen kár, hogy alig van emlékünk azoknak a hajdani diákoknak a tízezreiről, akik a közel négyszáz év alatt padjainkat koptatták. E felismeréstől hajtva alapítottam a Gyöngyösi Gimnázium Nagykönyvét (tényleg nagy, több mint 10 kg), amelybe az érettségizett évfolyamok írják be egy-egy lapra a nevüket. Visszafogott optimizmussal 376 lapot kötettem a könyvbe (ennyi éves volt az iskola 2010-ben...) 2010 óta több mint 1000 öregdiákunk jegyezte be a nevét ebbe a könyvbe.

Legújabb hagyományteremtő próbálkozásunk a Berze NépNap elnevezésű rendezvény, Gyurkó Péter igazgatóhelyettes szellemi terméke. Ezen a napon – az első „népnapot” névadónk neve napjához kötöttük – mindenkit szívesen látunk, aki valaha is az iskolaközösség tagja volt vagy jelenleg is az. A programok az egész napot kitöltötték: előadások, padlás- és pincetúrák, koncert, faültetés, időkapszula elhelyezése, sportrendezvények, táncház és még sok minden más.

A második NépNap a kampány- és diáknapi elkerült. Ezen már közel száz előadó jelent meg. Diákjaink szabadon megválaszthatták, mely előadásokat kívánják meghallgatni. Hasonló volt a felépítése a harmadik, illetve a további NépNapoknak is, amelyeket – pályaorientációs napként³¹ is felfogva a rendezvényt – az őszi beiskolázási kampányhétre tettünk. Diákjaink a továbbtanulási terveik kialakításához rendkívül hasznosnak találták a rendezvényt. Logisztikailag nem kis mutatvány a 700 diákot, a közel 100 előadót és a fejenként meghallgatandó 7 előadást és 20 helyszínt összerendezni – ez a bravúr az igazgatóhelyettesek érdeme. Kollégáim majdnem minden helyszínen a helyzet magaslatán álltak.

³¹ A Trianon-emléknaphoz hasonlóan itt is elébe mentünk az eseményeknek: már megalkottuk és kétszer meg is tartottuk a pályaorientációs célú NépNapot, mire jogszabály született, előírva a megtartását.

Önképzőkörök

Természettudományos önképzőkör

Gimnáziumunkban a természettudományok terén is nagy hagyománya van a tehetséggondozásnak. A természettudományos önképzőkör alapítójának Kiss Lajost, egykori tanáromat, kollégámat és barátomat tekintjük, akit a 80-as évek elején tett szert országos ismertségre a fizika-kémia tanítás megújítására irányuló erőfeszítéseivel. Az ő nevéhez kötődik két nagy sikerű országos versenyünk: a Bugát Pál Természettudományos Vetélkedő és a Mikola Sándor Fizikaverseny alapítása. Követőinek, illetve az egykori berzés diáknak, Csörgő András fizikusnak – aki az Európai Akadémia tagja – köszönhető az Önképzőkör 2006-ban történt feltámasztása és működtetése.

A Kör munkájába számos – nem csak természettudományos tantárgyat tanító – kollégám kapcsolódott be. Sőt, a TÖK nyaranta tábort is szervez. Program: madárdal, torna, körletrend, reggeli, előadások, ebéd, játék, előadások, vacsora, táncház, sportolás, tábortűz, beszélgetések. Jelentőségét és értékét növeli, hogy kollégáim is, a meghívott vendégek is anyagi ellentételezés nélkül, hivatástudatuktól vezérelve végzik munkájukat.

Az Önképzőkör a klasszikus alapelvet követve a diákok öntevékeny tudományos kutatómunkájára épül és annak fejlesztését szolgálja. A péntek délutánonként a Kiss Lajos-teremben megrendezett foglalkozások mintegy harmadán diákok tartanak előadást valamely közérdeklődésnek örvendő tudományos kérdésről, több ízben kollégáim adnak elő, nagyon sokszor azonban országos, sőt nemzetközi hírű tudósok látogatnak el hozzánk és bepillantást engednek kutatómunkájukba, inspirálva ezzel diákjaink hasonló próbálkozásait.

Művészeti Önképzőkör

A „TÖK” sikerén felbátorodva humán szakos kollégáim is megalapították a Művészeti Önképzőkört (MÖK), amely hasonló alapelveket követ intenzív működése során. Tematikus délutánokat, előadásokat, beszélgetéseket szervez, sőt nyaranta alkotótábort is, számos volt és jelenlegi diákunk részvételével. Ezeket a nagyobb diákok demonstrátori feladatokat is ellátnak.

Megindító látni, hogy a kör hajdanvolt tagjai immáron öregdiákként jelennek meg a MÖK rendezvényein. Szeretett közegükbe, egykori szeretett közegükbe, „fészkükbe” térnek vissza. Úgy érzem, a MÖK számos fiatal művészt – novellistát, költőt, képzőművészt – indított és indít útjára, akiről alighanem hallani fogunk még.

Kulturális Önképzőkör

Ez az önképzőkör talán az önálló gondolkodásra és véleményalkotásra, illetve a gondolatok kulturált ütköztetésére fókuszál leginkább.

A foglalkozásokon a diákok valamilyen tárgykört járnak körbe, érvelnek, cáfolnak. Az Önképzőkör másik fő tevékenységként kitűnő előadókat invitálja iskolánkba.

Lelki önképzőkör³²

A Berze Nagy János Gimnázium Lelki Önképzőköre a 2023/24-es tanévben indult azzal a céllal, hogy kötetlen délutáni foglalkozások során fejlessze a diákok önismeretét. A tanulók egyéni, páros és csoportosan megoldható feladatokkal kerülhetnek közelebb belső énjükhöz. Feltérképezik, mik az erősségeik, mi az, ami érdekli őket, mivel szeretnének később is foglalkozni. Az őket érő nehézségekkel is dolgozunk, hogy ismerjék fel, hogyan bírják a nyomást, a stresszt, a felelősséget.

A foglalkozások célja, hogy a diákok megteremtsék magukban azt a belső egyensúlyt, amely segít nekik eligazodni a nagyvilágban. Ha tisztában vannak az értékeikkel és a gyengéikkel is, lelkileg kiegyensúlyozottan jobban teljesítenek majd az élet minden területén.

Megérintettek a Lelki Önképzőkör következő gondolatai – talán megbocsájtja, ha idemácsolom őket: „Úgy érzem, az utóbbi években sokkal nehezebb kamaszra lenni, mint a mi időnkben. A kamasz ösztönösen lázad, ez a dolga, csak manapság alig van mi ellen lázadni. Nagyon nagy igényünk van a beszélgetésre, ami tanórai keretek között viszont luxus. Szerettem volna lehetőséget adni nekik arra, hogy kibeszéljék magukból azokat a gondjaikat, amelyek feszültséget keltenek bennük.”

Olvasótábor

Az olvasótábor intézményének gondolata logikusan következik az utolsó hét sajátos munkaszervezéséből. Ezen a héten a 12. évfolyam már nem tartózkodik a falaink között, mert a szóbeli érettségire készül, a 11-edikesek az evezőstáborban vannak, a 9-edikesek az erdei iskolában, miközben a 10., 8. és a 6. osztály a vizsgái letételével van elfoglalva.

A fenti felsorolásból mindössze két osztályunk: az 5. A és a 7. A maradt ki. Nos, ők azok, akik ezen a héten vadregényes körülmények között (például a Mátra szívében, a kisvasút végállomásánál található Szalajkaházban) táboroznak.

A programban helyet kap kultúra és sport, munka és játék – nem csoda, hogy a gyerekek élményekkel csordultig eltelve térnek haza.

Kultúra, tudomány, ünnepek – illetve a szellemi központ mivoltunkból adódó tetteink

Ünnepségek

A közösségi (tanévnyitó ünnepség, szalagavató, tanévzáró ünnepség, ballagás, karácsony) és nemzeti ünnepeinken (október 6., október 23., március 15.) való közös részvétel az iskolaközösséghez tartozás elmélyítésén és a nemes hagyományok tiszteletének kialakításán túl informatív funkcióval is bír, továbbá az ünnepélyes külsőségeken keresztül az alkalomhoz illő

³² Botka Veronika összefoglalója nyomán

viselkedésformák kialakítását is szolgálja. Nem csoda, hogy ezeknek az eseményeknek pedagógiai programunkban, sőt pedagógiai értékrendünkben is kiemelt jelentőséget tulajdonítunk.

Ünnepélyeinken a formaruha viselése kötelező. A felmérések szerint diákjaink nem berzenkednek az avított tűnő matrózból és sötét szoknya, illetve sötét öltöny viselése ellen. A megfelelő küllem megkövetelésében következetesek vagyunk, olyannyira, hogy a fiúk esetében a nadrág fölé lógatott fehér ing látványa is „vörös posztó” a szemünkben. A gyerekek elfogadják ezt a következetességet, ugyanis ünnepségeink a legkevésbé sem felszíneselek, összecsapottak, hanem – hála a kialakult igen magas igény szintnek és a szakmai igényességnek – felemelőek, meghatóak, esetenként katartikusak. Olyannyira, hogy jómagam is, aki már harmincöt éve figyelem ezeket az eseményeket, a hatásuk alá kerülök.

A nemzeti ünnepeket a Művelődési Központ színháztermében szoktuk megünnepelni. Az a szokásom, hogy az előbbieket a színházterem jobb első bejáratánál állva követem figyelemmel, ugyanis így a színpadon történő események mellett nyomon tudom követni a nézőtérén történeteket is. Igazából a közönség – a diákjaink – viselkedése ugyanannyi örömet és büszkeséget okozhat ilyenkor, mint a szereplők teljesítménye. A közönség megnyilvánulásaiban a nevelőtestület kisugárzását kell látni. Én csak ajánlani tudom mindenkinek, hogy egyszer vegyen részt a Gyöngyösi Berze Nagy János Gimnázium valamely nemzeti ünnepén. Szerintem mind az előadás, mind annak fogadtatása messze felülmúlja a legtöbb országos ceremónián tetten érhető színvonalat.

Kívánatos lenne az elmúlt évek sikeres megemlékezéseit (műsorok, beszédek) iskolai szinten digitálisan is összegyűjteni. Ezeket ötletadóként így a későbbi években is fel lehetne használni, amikor a mi vagy más munkaközösségek tagjai erre rászorulunk.

Iskolai ünnepségeink legpazarabbikává a szalagavató nőtte ki magát. Olykor túlzónak tűnik az a pompa (illetve a megteremtéséhez szükséges költségek mértéke), amely ezt az ünnepséget köríti. Tudomásul kell venni azonban, hogy a legtöbb diák (szülő?) számára ez egyfajta első bál szerepet tölt be, amit nem lehet kifogásolni. Az iskola azonban ezeket a költségeket nem gerjeszheti, különösen, mivel azokat teljes egészükben a szülők állják. E tekintetben a nevelőtestület egy kellemetlen, de nagyon okos döntést hozott. Eszerint a tantestület, illetve a többi munkatársam a szalagavatón megtisztelt a jelenlétével a diákjainkat, ám az ünnepi vacsora költségeit, szakítva a korábbi hagyománnyal, saját maga állja. Én ezt egy nemes és pedagógiai hatással bíró gesztusnak tartom. Új hagyomány, hogy a szalagavató estéjén a vacsorát az osztályok nem egymástól elkülönülve, hanem együtt költik el, hitet téve az egy közösséghez tartozásuk mellett. Annak is örülök, hogy újabban az este nem torkollik különböző rossz hírű helyeken tartott after partykba, hanem az ünneplő közönség az iskolai rendezvény helyszínén szórakozik, együtt.

A szalagavató 2022-ben kényszerűségből – a Művelődési Központ felújítása miatt - került a Fejes András Városi Sportcsarnokba. A sportcsarnok eszményi helyszínnek bizonyult. A küzdőtér színpaddá, a lelátó nézőtérré nemesedett. Nincs zsúfoltság, mindenki elfér. Ott maradunk.

A karácsonyfa-állítás, valamint a német munkaközösség által szervezett adventi bécsi kirándulás hozzájárul az ünnepvárás hangulatához. Újabb hagyományunk az adventi ablaknyitogatás: karácsony előtt két héten keresztül megnyílik a nagyszünetben egy-egy, a belső udvarra néző ablak, amin keresztül diákok vagy tanárok intéznek az udvaron összegyűltek felé egy-egy kedves, adventi hangulatú műsort.

A karácsonyi ünnepséget a téli szünet előtti utolsó tanítási napon szoktuk megtartani, mégpedig a ferences templomban. A helyszín megválasztása különös felelősséget ró ránk mind a műsor összeállítása, mind pedig a lebonyolítás rendje szempontjából. Nagy örömmre szolgál, hogy a házigazda ferences rend képviselője általában elismerően szól a műsor színvonaláról és a gyerekek viselkedéséről, sőt újabban bevezetőt mond a hangverseny előtt és azon személyesen is részt vesz. Igyekszünk is a nyilvánvaló (bár nem hangoztatott) elvárásoknak megfelelni és önmérsékletet gyakorolni a tetszésnyilvánításban. Ez keményen próbára teszi a gyerekeket, különösen az utolsó hagyományos műsorszám: a tanári ének- és zenekar előadásának a megtekintése közben.

A kommunista diktatúrák és a holokauszt áldozatairól 2002 óta emlékszik meg iskolaközösségünk, a Nemzeti Összetartozás Napját egyfajta Trianon-émléknappként azonban már a hivatalos meghirdetése előtt is megtartottuk. A kommunista diktatúrák áldozatainak emléknapiján a közeli Recsken kialakított emlékhelyre visszük Hajagos József tanár úrral az osztályok egy-egy képviselőjét, akik visszatérve beszámolnak a helyszínen szerzett benyomásaikról. Volt, hogy a holokauszt emléknapiján a zsidó temetőbe vagy a zsinagógába zárándokolunk, a Trianon-émléknapon pedig a kertünkben felállított székely zászló alatt emlékezünk. Az áldozatok emlékére is avattunk táblát az aulában, itt szoktunk méceszt gyűjtani a tiszteletükre.

A ballagás előtti szerenád immáron az egész évfolyam és valamennyi érintett tanár számára összevontan történik: az udvaron várjuk a minket köszöntőket, akik így nem kényszerülnek a városban tanártól tanárig csatangolni, kitéve magukat bizonyos veszélyeknek. *Ettől a tanévtől az utolsó tanítási napokban szerveződő tanárbúcsúztató műsorokat is összevonjuk.*

Tehetségkutató szavalóverseny

Az előzőekben felsorolt számos ünnepséget csak gondosan megválasztott szereplői körrel, próbák sorozata után lehet sikerre vinni. Ennek kapcsán felszínre került a casting, azaz szereplőválasztás problémája. El kell fogadnunk, hogy minden felkészítő tanár szeretné a legkiválóbb versmondó, színjátész vagy zenész hírében álló diákokat maga köré gyűjteni, ez azonban a gyerekekre nehezedő nyomást erősen megnövelné. Mivel a színvonalból nem szeretnénk engedni, az ismert tehetséges szavalók körét kell kiszélesítenünk. A hagyományos humán kultúra ápolásán túlmutatóan ezért is tulajdonítok nagy jelentőséget az iskolai szavalóversenynek, amelyet magyar szakos kollégáim több szekcióban rendeznek meg. Hála erőfeszítésüknek, az ünnepségeken színpadra állítható gyerekek köre látványosan kiszélesedett.

Eötvös Szónokverseny

Ennek a versengésnek egykor nagy hagyománya volt, sőt a kézdivásárhelyi testvériskolában ma is az egyik legrangosabb megmérettetés. Nagyon örülök neki, hogy a magyar szakos kollégáim életet lehettek ebbe a lehetőségbe és diákjaink, ha egyelőre még kevesen is, de megismerkednek ezzel a patinás múlttal büszkélkedő és nagyon hasznos tudást közvetítő versenyformával.

Október hatodika

Nemzeti gyásznapi emlékére Hajagos József kollégám egy országos emlékkonferenciát hívott életre és szervez meg évről évre. Ezen az 1848-cal foglalkozó történészek legjelesebbjei adnak elő. Nagy megtiszteltetésnek kell tekintenünk, hogy ezek a tudósok, akik számára az év tengelye március 15-ére és október 6-ára illeszkedik, ezen a nagyon fontos napon megtisztelnak bennünket (és a környékről ez alkalomra iskolánkba sereglő vendégeinket) a jelenlétükkel.

Az emléknapi diákjaink számára a Művelődési Központban kezdődik, ahol a Hajagos József kollégám által a saját kutatásai alapján írt és rendezett színdarabot tekinthetik meg. A darab témaválasztása általában szorosan összefügg az emlékkonferencia aktuálisan választott kulcsfigurájának személyével. (Kollégám drámaírói kvalitásait minősíti, hogy az előadásban zene, tánc, sőt olykor balett is helyet kap.)

Zenei Világnapi

Zenei életünket egy kiváló, ambíciózus ének-zene tanár irányítja, Zeke Katalin. Tevékenysége eredményeként az elmúlt időszakban áttörés következett be a gyerekek zenélés iránti fogékonyságában. Nevezetesen, míg a korábbi időszakot a gyerekek (főként a fiúk) szemérmes visszahúzódnása, szerepléssel szembeni passzivitása jellemezte, jelenleg több amatőr zenekar tevékenykedik, meglepően magas színvonalon – természetesen a nagy hagyományokkal bíró, idén 50 éves Muzsikus Céh Vegyeskar és a Berzikék kórus mellett.

A zene iránti érdeklődés felkeltése egy átgondolt és sikeres stratégia gyümölcse. Eleinte a műsorban ugyanis vetélkedtek – sok gyerek számára ez volt élete első színpadi megnyilvánulása –, egy három egységből álló produkcióval: népdalcsokor, többszólamú mű, illetve egy szabadon választott popsláger. Nem nehéz kitalálni, hogy a kórusok az utóbbi kedvéért az első kettőben is kivágták a rezet, így a kórusverseny egy déltől koraestéig tartó fesztivállá nőtte ki magát. A felkészülést a gyerekek részben önállóan végezték, ami az osztályközösség formálásához is hozzájárult.

2013-tól a korábbi, hangverseny-jellegű színpadi vetélkedő helyett e jeles napon az épület különböző pontjain csendül fel a zene.

Ki-mit-tud és művészeti gálaműsor

Az iskolai Ki-mit-tud és az annak legjobb produkcióiból összeálló művészeti gála a tanítási órán kívüli nevelés egyik sikertörténete.

A Ki-mit-tud intézménye valamilyen formában régóta jelen van iskolánk életében. Sajnálatos módon körülbelül húsz-huszonöt éve átmenetileg elhalt, akkor úgy látszott, hogy a megfelelő érdeklődés hiányában. A közelmúltban azonban sikerült újjáéleszteni. Tizenöt éve mindössze három-négy műsorszámot sikerült színpadra állítani, így a díjakat (hat tortát) alig tudták a versenyzők elfogyasztani. Ennek ellenére ez a próbálkozásunk jelentette az áttörést, a következő évektől ugyanis egyre látványosabb érdeklődés övezte ezt az eseményt, ami a fellépők számára és a közönség mértékében egyaránt megmutatkozott.

A Ki-mit-tud-ra a könyvtárunkban került sor, a műsorszámokból összeállított gálaműsort azonban a Művelődési Központban szerveztük meg. Elsősorban azért, hogy a gyerekek reprezentatív körülmények között, igazi színházban léphessenek fel, másrészt azért, hogy a műsort minél több szülő meglelhessen.

Ennek az eseménynek kiemelkedő jelentőséget tulajdonítok. Az óriási érdeklődésben ugyanis az ölt testet, hogy iskolánkban erény, ha valaki ért valamennyire a művészetek valamely ágához, amelyet nem elrejteni, eltitkolni kell, hanem olyan értéknek számít, amit a többiek elismernek, tisztelnek. Diákjaink közül több százan zenélnek, szavalnak, táncolnak, és e rendezvények révén ezek a rejtett, de nagyon szép tevékenységek beépülnek az iskolaközösség értékrendjébe.

Ezen a helyen is köszönetet szeretnék mondani a városban és környékén működő művésztanároknak, táncpedagógusoknak (megkülönböztetett köszönet illeti a Zeneiskolát), illetve saját magyar- és énekszakos kollégáimnak a tehetségek felkutatásáért és felkarolásáért, továbbá azoknak a diákoknak és –csoportoknak, akik és amelyek önállóan, külső segítség nélkül készültek fel és ajándékoztak meg bennünket a lelkük egy darabkájával.

Összművészeti tematikus délután

Az est egy-egy művész személye köré rendeződik. Szakavatott előadó mutatja be a középpontba állított személy alkotásait, illetve a művészetére közvetlenül ható körülményeket. Az est azért tekinthető összművészeti, mert a próza, a versek tolmácsolásán túl felcsendül a zene, sőt az eseményre rajzversenyt is hirdetünk, és az est során lehet meglelteni a téma által meglehletett diákok alkotásait.

Ezek az estek emberiek, intimek, kiváló színterei a szórakozva tanulásnak.

Jutalomjáték

Intézményünkben számtalan nagyszerű zenész lelhető fel, akik rendezvényeink, műsoraink állandó fellépői. A Jutalomjáték az az alkalom, amikor a közülük éppen elballagók utoljára szórakoztatnak bennünket énekhangjukkal, zenéjükkel egy önálló est keretein belül, így köszönve el az Alma Matertől.

A fellépők berzés éveik során értelemszerűen most érik el művészi képességeik csúcsát, így ez a hangverseny igazi művészi élményt nyújt. Annak viszont, aki éveken keresztül kísérte figyelemmel (nemcsak művészi) fejlődésüket, ezek azért keserű pillanatok. Ilyenkor elég brutálisan megnyilvánul a tanári munka ciklikussága, az ismerkedés és a búcsú vég nélküli körforgása.

Színhátszókör

Megpróbálkozunk a hajdani Színhátszókör (Drámakör) felélesztésével. Próbálkozásunk kimenetele e pillanatban még nem ismeretes. A legnagyobb problémát diákjaink leterheltsége jelenti.

A Berze Zenekar

Ezt az együttest az intézményünkben nevelkedő zeneiskolás, vagy autodidakta úton zenésszé vált fiatalok alkotják. Mivel a zenészek összetétele nemcsak tudásban, de a művelt műfaj tekintetében is változatos, előszeretettel adnak elő könnyűzenei (sőt rock-) számokat, sajátos hangszerelésben.

Az együttes több rendezvényen szerepelt a szervezők felkérésére – állandó fellépői például a Mikola Sándor Tehetségkutató Fizikaversenynek. Produkcióik önálló esteken is megtekinthetők, de alkotásaik a világhálón is fellelhetők (a leghangosabb sikert a Metallica-átiratuk hozta).

KultUp³³

Különleges művészeti programmal kezdődött a tavasz iskolánkban. Március 1-jén a Déryné Program szervezésében egy színházi roadshow részesei lehettünk.

Hónapokkal a témanap megtartása előtt a KultUp csapat tagjai felmérték a gimnázium épületének és iskolaközösségének adottságait és a benne rejlő lehetőségeket, hogy minden osztály számára korosztályukhoz alkalmazkodó programot tudjanak biztosítani. Hosszas egyeztetés után megszületett az az egyedi órarend, ami meghatározta a témanap menetét.

A kisgimnazisták kipróbálhatták, hogy milyen érzés hősnek lenni. Földesné Prainer Petra vezényletével közösen írtak történeteket, és adták elő más-más szereposztásban. Kicsit írói, kicsit előadói, és kicsit szereplői is lehettek saját meséiknek.

Poprádi Norbert a népdalok világába kalauzolta el őket, és a kedvenceket a gyerekek stílusához igazítva adta elő.

³³ Tomcsik Erika összefoglalója, www.berze.hu

Marofka Mátyás zenés némajátéka a négy, klasszikus vérmérséklet szerinti személyiségtypust mutatta be az élet különböző területein. A szangvinikus, kolerikus, melankolikus, és flegmatikus archetipikus attitűdjeit felhasználva 4 bohóc-karakter jelent meg. Humorral és költőiséggel, de szavak nélkül tette fel a kérdést: hogyan kötik az életünket gúzsba a berögződött viselkedési mintáink?

Fekete János beatbox-tudásával nyugözte le az érdeklödő gyerekeket, ahogy különböző verseket Közösen adtak elő „megzenésítve”.

A Déryné Társulat több érdekes programmal készült a gimnazistáknak: a Szabadszikron során kipróbálhattuk a szinkronszínészek munkáját. Egy másik foglalkozáson bemutatták Turi Balázs közreműködésével Dsida Jenő verseinek improvizációját is. A Szigeti veszedelmet is az ő előadásukban nézhették meg diákjaink.

Drámafoglalkozás keretein belül megnézhattük Örkény István egypercesek feldolgozását és Petöfi Sándor vígeposztát, A helység kalapácsát.

Tantermi előadást láthattunk a Györi Nemzeti Színház művészeinek köszönhetően, a Káin és Ábel című művet adták elő, az iskola könyvtárában pedig Jobku és Dzsevu Világhírű Történelemóra Színháza eredt az Aranybulla elveszett példányainak nyomába. A KataPult Bázis Hárítók címmel tartott tantermi előadást.

A színházi mozgást Hodászi Ádám, Szilvási Dániel és Grecsó Zoltán mutatta be a diákoknak. Bánki Benivel dalszövegekből és versekből alkottunk új műveket, amiket elő is adtunk később.

Az igazán szerencsés diákok együtt mutathattak be akrobatikus gyakorlatokat a Rippel-fivérekkel, illetve később meghallgathatták a Budapesti Filharmóniai Társaság Magyarok lenni című előadását.

A tornacsarnokban az Euréka Games csapata társasjátékot szervezett osztályainknak.

Tartalmas és szórakoztató nap volt. Diákjaink színházi, művészeti és közösségi élményekkel gazdagodtak.

Osztályműsorok

A tehetséggondozó jellegű nyolcosztályos gimnáziumi képzés sajátossága, hogy a gyerekeket tudatosan és megtervezetten igyekeztünk és igyekszünk a lehető legváltozatosabb körülmények között kitenni pozitív pedagógiai hatásoknak. Ebből a megfontolásból készült a „hőskorszakban” (a kilencvenes évek elején) az első színdarab, amelyet az első kisgimnáziumi osztály (történetesen az én osztályom) állított színre. A produkció frenetikus sikert aratott, amelyen felbuzdulva mások jóvoltából is nagy sikerű előadásokat tekinthettek meg az érdeklödők. A kialakult hagyomány szerint ezek az események karácsonyhoz, illetve az Anyák Napjához kapcsolódtak, de esetenként ezektől függetlenül is jöttek létre műsorok.

Az utóbbi évek fejleménye, hogy a színdarabok sikerén vérszemet kapva a négyéves képzés osztályai is műsort készítenek. Ezt a törekvést alighanem a Ki-mit-tud és a Zenei Világnap is

ösztönzi, jó példát állítva arra, hogy a pedagógiai hatások között milyen összetett kapcsolat rejlik. Itt is tetten érhető az a jelenség, hogy a befektetett tanári munka pozitív pedagógiai hozadéka esetenként a legváratlanabb helyen mutatja meg magát. Ezeknek a műsoroknak az elkészítése, betanítása egyébként jókora erőfeszítést kíván a szaktanártól, a színdarab kiválasztásától kezdve a szerepek kiosztásán keresztül (a hagyomány szerint minden gyerek kap több-kevesebb mondatot) a rendezésig, betanításig, az előadás megszervezéséig. Mindezt a napi munka mellett, tanítási órán. (Nem tudom, hogy csinálják.)

Idegen nyelvi est

A tanulni kívánt idegen nyelv megválasztásában figyelemre méltó folyamat megy végbe. Míg akár tizenöt éve is nagyjából egyenlő mértékben kívántak diákjaink angolt és németet tanulni, jelenleg az angol hegemoniája vitathatatlan, már csak azért is, mert jogszabály teszi kötelezővé a „választását”. A német nyelv második helyezése veszélyben forog. Feltörekvőben van a spanyol, amelyből már két párhuzamos csoport fut.

Eredetileg kizárólag az angol nyelv rendezvénye volt a karácsonyi (eredetileg Xmas) parti. Ezen kezdetben angolt tanuló csoportok, osztályok léptek fel december utolsó tanítási hetében. Újabban minden nyelv képviselteti magát ezen a rendezvényen. Mint minden olyan alkalommal, amikor szereplési lehetőség adódik, a karácsonyi partin is nagy a nyüzsgés. A gyerekek ötletes, élvezetes és változatos produkciókkal lépnek fel, olykor a felkészítő tanárral közösen. Azon túl, hogy ezáltal a nyelvtudásuk gyarapodik és a gyerekek közötti csoportkohézió erősödik, a karácsonyhoz kötődő énekek, jelenetek az ünnepvárás hangulatát is fokozzák.

E rendezvényt immár nyelvi estként, a karácsonyi ünnepkörtől független időben és tematikával tartjuk meg.

Hangversenyek

Talán az előzőekből már nyilvánvaló, hogy a művészet lélekformáló hatását pedagógiai munkánk alapelemének tekintjük.

A művészeti ágak közül a zene az, amelyhez szervezett körülmények között, iskolai szinten a legkönnyebb közel kerülni. Az elmúlt évek jogszabály-változásai és az anyagi nehézségek ellenére sikerült megőrizni a bérletes diákhangverseny-sorozat intézményét. Bár a bérlet megvásárlása és a hangversenyek látogatása önkéntes, a hangversenyekre a végzős évfolyam kivételével valamennyi diák elmegy. A fellépő művészeket, együtteseket ének szakos kollégám választja ki és hívja meg, így ezek az előadások magas színvonalúak, messze felülmúlják egy átlagos diákhangverseny szintjét. Ehhez persze megfelelő közönség is kell. Mivel a hangverseny alatti viselkedésnek nálunk az évek során kialakult és rögzült a kultúrája, az új évfolyamok hamar „idomulnak” az elvárásokhoz, így általában elégedettek vagyunk a fegyelemmel. Azt hiszem, a gyerekek meghálálják, ha az előadó komolyan veszi őket, a lekezelő, nyegle, olcsó stílust azonban értetlenül fogadják és elutasítják. (Számomra nagy élmény volt, amikor a Kaláka együttes vezetője gratulált nekem a közönséghez: amint mondta, nekünk el mertek énekelni olyan műveket, amelyeket még felnőtteknek is ritkán szoktak, félve az alpári reakcióktól.)

Angol nyelvi körzeti szépkiejtési verseny

Amint az előzőkben írtam, az iskolában az angol nyelv tekintélye az utóbbi években jelentősen megnövekedett. (Ennek látványos megnyilvánulása az a tény is, hogy intézményünk a BME nyelvvizsgaközpontjának akkreditált nyelvvizsgahelyszíne lett.) Azért, hogy az angoltanítás során elért eredményeink napvilágot láthassanak, illetve, hogy gondoskodhassunk a nyelvet tanuló tehetséges gyerekek utánpótlásról, angol szakos kollégáim életre hívták az angol nyelvi körzeti szépkiejtési verseny intézményét. Ez a verseny megyei, majd körzeti rangra emelkedett. Nem kis feladat a mintegy százötven versenyző meghallgatása és értékelése. Az erőfeszítések eredményeképpen ez az izgalmas és nagyszabású verseny szabályozott mederben tartható és mind a lebonyolítás színvonala, mind saját diákjaink eredményei szempontjából a gimnázium és a város dicsőségére válik.

Ez a rendezvény egyike azon szakmai megmozdulásainknak, amikor igazi értékeink felcsillantásával állítjuk magunkat a szakmai érdeklődés homlokterébe, egyúttal megmutatva magunkat a lehetséges utánpótlásunkat jelentő általános iskolások tömegeinek.

Múzeumlátogatás és múzeumpedagógiai órák

A „szomszédvárral”, vagyis a Mátra Múzeummal nagyszerű szakmai együttműködést sikerült kialakítani és fenntartani. A múzeum szakemberei nemcsak a kiállításokon látják szívesen osztályainkat, hanem számos alkalommal segítenek iskolai rendezvények lebonyolításában is. Esetenként ez az együttműködés kölcsönös előnyökkel jár, mint például a mátrafüredi Kallók Völgyében végzett feltárásokkor, amikor is diákjaink – kihasználva az erdei iskola egyik foglalkozása nyújtotta lehetőségeket – több egykori kallómalom romja körül tisztították meg a felszínt, régész irányítása mellett, előkészítve a helyszínt a majdani tudományos feltárások számára.

Mikola Sándor Tehetségkutató Fizikaverseny

A versenyben való helytállás kényszere végigkíséri emberré válásunk történetét, mind evolúciós értelemben, mind egyedfejlődésünk tekintetében. Bár már nem a túlélésünk múlik rajta, szeretünk a különféle rangsorokban élre kerülni, nem is mindig a várható előnyök elnyerése érdekében: a siker önbecsülésünket gyarapítja és így végső soron a boldog élet egy szegmensévé válik.

Nem csoda, hogy a versenyztetés az iskolákban is régóta gyakorlat. A versenyeken felfigyelhetünk tehetséges növendékeinkre. A tehetségek az összemérés révén hiteles képet kapnak felkészültségük fokáról, így a visszajelzés megerősítheti vagy módosíthatja jövőképüket. A verseny a tetejében közösségépítő hatású, hiszen a sikerért nemcsak a versenyző és felkészítője szurkol, hanem az egész közösség.

Sikeresen versenyezni dicsőség. Sikeres versenyt szervezni viszont még nagyobb, hiszen a szervezőnek az adott terület színe-javának az elismerését kell kivívnia, szakmai és emberi értelemben egyaránt.

Azt hiszem, az a tény, hogy a Mikola Sándor Országos Középiskolai Tehetségkutató Fizikaversenyt negyvenharmadik alkalommal hirdették – hirdettük! – meg, önmagáért beszél: a verseny életképesnek bizonyult, igény van rá, sikeres. Szánjunk egy pár percet történetének áttekintésére.

A tantárgyi versenyek a fentebb felsorolt általános célok mellett az adott tantárgy, vagy talán inkább már: tudomány irányába igyekeznek terelni a tehetségeket. Így biztosítható tudományos potenciálunk megújítása. Középiskolában kétségkívül a 11-12. évfolyamon nyújtott teljesítmény áll a szakmai érdeklődés középpontjában, hiszen akkortájt éri el a maximumát a középiskolában felhalmozható tudás. Ezért van, hogy középiskolában a legrangosabbnak számító Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyt (OKTV) a 11-12. évfolyamok számára hirdetik meg. Nem sokan tudják, hogy az OKTV patinás múltra tekint vissza: elsőként matematikából hirdették meg 1923-ban, de a fizika (természetan) se sokkal maradt le: 1927-ben már megrendezték az első fizika OKTV-t. Azóta is évente megrendezik és napjainkra az OKTV-n mutatott teljesítmény lett a középiskolák egyik legfontosabb kemény mutatója.

A középiskolai tehetséggondozás azonban nem a 11. évfolyamon kezdődik. Ahogy a nagyobbaknál, úgy a 9-10. évfolyamon is igény mutatkozott pedáns versenyszabályzatot követő, szakmailag is országosan elismert versenyek, egyfajta kis OKTV-k alapítására. Így született az Arany Dániel Matematikai Tanulóverseny (1950), Irinyi János Országos Középiskolai Kémiaverseny (1967), Kitaibel Pál Középiskolai Biológiai és Környezetvédelmi Tanulmányi Verseny (1977) és a Lóczy Lajos Országos Földrajzi Tanulmányi Verseny (1986).

Mint látjuk, a természettudományos versenyek szervezésének jogát a fizika kivételével mások szerezték meg, pontosabban: érdemelték ki. Intézményünk, illetve a soproni Berzsényi Dániel Gimnázium – személy szerint Kiss Lajos és Nagy Márton – érdeme, hogy időben betette a lábát az ajtórésbe és 1981-ben sikerült közösen újtárra indítani a 9-10-edikesek fizikaversenyét, Országos fizikaverseny a középiskolák I. és II. évfolyama számára címmel.

A következő évi verseny már a Művelődési Minisztérium támogatásával indult, ami lényegében szakmai akkreditációnak számított. A verseny ekkor emelkedett hivatalosan is az előbb felsorolt társai szintjére, kiérdemelve az Országos Tehetségkutató Fizikaverseny nevet.

Az egyre ismertebb és elismertebb rendezvény 1986-ban Mikola Sándor fizikus professzor nevét vette fel. Azóta emlegetjük a Mikola Sándor Országos Középiskolai Tehetségkutató Fizikaverseny néven.

A verseny életben maradását az elkötelezett, áldozatkész rendezőgárda erőfeszítésén túl az elért szakmai rangja biztosította és biztosítja mindmáig.

Bugát Pál Természetismereti Vetélkedő

A Bugát Pál Természetismereti Vetélkedő nem a természettudományos versenyztetés palettájáról hiányzó színt próbálja pótolni, hiszen a spektrum teljes: diákjaink mindegyik természettudományos tantárgyból összemérhetik magukat a középiskola valamennyi

évfolyamán. A Bugát-vetélkedő a szellemiségét a természet sokszínűségére alapozza, az összetett, tudományközi megközelítés élményét nyújtva a résztvevőknek. Ilyen értelemben az integrált természettudományos oktatás legjobb hagyományainak folytatója.

A vetélkedő nemcsak látásmódjában kapcsolódik az integrált oktatáshoz, hanem technikai értelemben is annak talaján szökött szárba. A jogelődjének számító Természet egysége elnevezésű táborban ugyanis elsősorban azok a diákok gyűltek össze és mérték össze tudásukat, akik a korábban említett integrált természettudományos képzésben részesültek. Az 1976-tól 1982-ig évente megszervezett tábort számos elismert tudós, tanár, szakember tisztelte meg a jelenlétével. Előadásokat tartottak, beszámoltak kutatásaikról, illetve részt vettek a verseny zsűrizésében. (A tudósok ilyenén közreműködése a mai napig elválaszthatatlan a Bugát-versenytől.)

1984-ben az integrált oktatásra irányuló kísérlet véget ért és az országban ismét egységes tantervekre támaszkodott a természettudományok oktatása. A tehetséges tanulók felkutatására, bemutatkozására új lehetőséget kellett keresni – ezt a küldetést teljesítette a TIT Stúdió által alapított Értem a természetet elnevezésű vetélkedő. Az előzmények ismeretében kézenfekvő döntés volt, hogy a TIT a lebonyolításra a Mátra Művelődési Központot és intézményünket kérte fel. A rendezők köre a Természet Világa című folyóirattal bővült ki. A vetélkedő 1986-ban vette fel a száz évvel korábban elhunyt tudós és hazafi, Bugát Pál nevét, akinek a magyar tudományos nyelv megújítását is köszönhetjük.

A rendezvény lebonyolításának módja az évtizedek során letisztult. Hagyományosan a következő történik:

„A középiskolák 3-3 fős csapatokkal képviseltetik magukat az ország minden tájáról. [...] A verseny egyik legfontosabb célkitűzése az, hogy a részt vevő diákok képesek legyenek a természeti és az azzal kapcsolatban felmerülő társadalmi folyamatok komplex szemlélésére. Napjaink oly fontos problémái, természettudományos feladatai sohasem külön fizikai, kémiai, biológiai, földrajzi, vagyis tisztán csak természettudományos problémaként jelentkeznek, hanem komoly társadalmi hatásai vannak, lehetnek és lehetnek a jövőben is. A környezeti vonatkozású kérdések jellegzetesen ilyenek. Ezen a természettudományos MŰVELTSÉGI Vetélkedőn nem arra vagyunk kíváncsiak, hogy mit tudnak a gyerekek, csúnya kifejezéssel élve „bemagolni”, hanem arra, hogy van-e a diákoknak igazi természettudományos szemlélete, illetve ennek kialakulását segítsük elő feladatainkkal.

Kezdetben csak a fizika, kémia és a biológia szerepelt a meghirdetett tantárgyak sorában, majd ehhez csatlakozott néhány év múlva az informatika, és a jubileumi 20. alkalomtól kezdve földrajzi jellegű altémák is szerepelnek a vetélkedőn.

A vetélkedő első fordulóján, melyet hagyományosan a tavaszi szünet egyik napján rendezünk meg, írják meg a csapatok a döntőre való válogatás alapjául szolgáló 3 órás írásbeli dolgozatot. Közülük kerül ki azok a csapatok, akik az augusztus végén a Mátrában megrendezett három napos döntőn mérhetik össze tudásukat. 2014-ben 13 csapat vett részt a döntőn. A szállás, étkezés és az írásbeli forduló a mátrafüredi Vadas Jenő Erdészeti Szakközépiskolában történik, a laborgyakorlatnak és a számítástechnika fordulónak és a kicsit játékos szóbelinek pedig a gyöngyösi Berze Nagy János Gimnázium ad otthont. A döntő első estéjén, az írásbeli

fordulót követően érdekes előadásokat hallgathatnak meg a diákok és tanáraik, rangos és ismert előadóktól, a vetélkedő aktuális témájához tartozó kérdéskörben. [...]

A második nap délelőttjén kerül sor a gyakorlati fordulókra: a laboratóriumi gyakorlatra és az informatikai fordulóra. Ezeken olyan feladatokat is kapnak a gyerekek, amit nem tanultak, de a korábbi előzetes tudásukat és természettudományos szemléletüket felhasználva megoldhatók. Hosszú évek tapasztalata alapján elmondhatjuk, hogy a döntőbe bejutott csapatok tagjai közül többen úgy jönnek el, hogy már felvételt nyertek valamilyen felsőoktatási intézménybe, jellemzően orvosi, műszaki, vagy természettudományos jellegű helyekre. Tudjuk azt is, hogy a fiatalabb résztvevőknek is hasonló céljaik vannak. Éppen ezért fontosnak tartjuk a vetélkedő tevékenységeinek összeállításakor, hogy olyan feladatok is legyenek, amelyek segítséget nyújtanak a diákok számára a közoktatásból a felsőoktatásba való átmenet nehézségeinek áthidalásában. [...]

A második nap délutánján kirándulás szokott lenni a résztvevők számára, melyen a nagy meleg miatt meglehetősen elfáradnak a versenyzők. Ezt a terepgyakorlatot Molnár Tamás vezette. A második este az addigi fordulók feladatainak megoldásait mondják el a zsűri tagjai. A szóbeli forduló a verseny zárásaként, a harmadik nap délelőttjén kerül lebonyolításra, mely érdekes, változatos tevékenységeket takar. A diákok a megadott témával kapcsolatos totót töltenek ki, megbecsülnék különböző érdekes mennyiségi viszonyokat, tanulságos kísérleteket elemeznek. A verseny résztvevői általában kiválóan teljesítik az előírt feladatokat. Célkitűzéseink között nem csak az szerepel, hogy értékeljük az egyes csapatok tudását, hanem az is, hogy élményekben és tudásban egyaránt gazdagodva térjenek haza a résztvevők. A szóbeli rész kétfordulós. Az első rész végéig versenyben van az összes csapat, és ennek a legvégén derült az ki, hogy melyik az a három, esetenként pontegyenlőség következtében négy csapat, mint például 2014-ben, akik a legmagasabb pontszámot elérve megkaphatják a döntő kérdést, mely hagyományosan azonos mindegyikük számára. ”

Intézményünk a TIT, a Mátra Művelődési Központ és a Természet Világa folyóirat mellett a vetélkedő döntőjének egyik rendezője.

Aggódok a verseny jövőjéért. A versenyt támogató alapítvány soraiban és a kuratóriumban zavar érzékelhető. Ebben az évben nem is kerül megrendezésre e patinás esemény, amelynek jóvoltából iskolánk egy pár napra a szakmai érdeklődés homlokterébe került. Mindent meg kell tennünk a megmentéséért.

Diákélet

Diákönkormányzat

A Diákönkormányzat a közéletiségre nevelés talán legfontosabb színtere. A csapat nemcsak a diákélet megszervezésében tünteti magát, hanem sokszor nyújt közvetlen és értékes segítséget rendezvényeink megszervezéséhez. Jómagam a kézdivásárhelyi vendégek diákprogramjának összeállításáért és levezényléséért, valamint a nyílt nap lebonyolításakor nyújtott közreműködésükért szeretnék köszönetet mondani nekik.

Diákközgyűlés

Az évente megrendezésre kerülő diákközgyűlés az iskolai demokratikus közélet legfontosabb fóruma. A könyvtárban, méltó körülmények között megrendezett közgyűlésen valamennyi osztály képviselője részt vesz. A diákönkormányzat elnöke vezeti, aki a vonatkozó jogszabályok ismertetését követően bemutatja a résztvevőknek a diákönkormányzat választott tisztségviselőit és azok feladatát. Az osztályfőnöki órán történt gondos előkészítés eredményeképpen a diákok tömören és lényegre törően tárják társaik elé az osztályközösség által felvetett kérdéseket.

Nagyon fontos és örvendetes sajátosságuk ezeknek a hozzászólásoknak, hogy a diákok a problémák továbbítása mellett azokat az intézkedéseket, programokat is méltatják, amelyek elnyerték a tetszésüket. Ezek a vélemények azért fontosak, mert innen lehet tudni, hogy az iskola valamely kezdeményezése kedvező fogadtatásra talált, így célszerű szorgalmazni a megtartását, folytatását.

A hozzászólásokat követően a munkatársaimmal megválaszoljuk a felvetéseket. Ha azokat intézkedés kell, hogy kövesse, úgy azok végrehajtásának határideje is elhangzik, a végrehajtásért felelős személyének a megjelölésével. Amennyiben az intézkedés végrehajtása késedelmet szenved, úgy annak szorgalmazásáért az igazgatóhoz kell fordulni.

Az ülésről jegyzőkönyv készül.

A diákközgyűlés további fontos eleme, hogy azon megismerik egymást a közéletet irányító, közmegebecsülésnek örvendő diákok (éppen ezért minden hozzászólás bemutatkozással kezdődik).

Gólyaavató

Ez a rendezvény az újdonsült berzés diákok „beavatására” szolgál. Tekintettel arra, hogy az iskolaközösség új tagjai között ötödikesek és kilencedikesek egyaránt akadnak, az avatásukat az életkori sajátosságok figyelembevételével eltérő módon kell megszervezni. A feladatot alapvetően a Diákönkormányzat látja el.

A kilencedikesek avatására a Tisza-tónál (Tiszafüreden) rendezett táborban kerül sor, ahol a gyerekek a kenu használatának alapjait is elsajátítják – ezek az ismeretek majd tizenegyedikben, a „nagy” evezőstáborban fognak hasznosulni. Ennél is fontosabb, hogy a táborban szembesülnek a berzés házirend szellemiségével és kereteivel.

A játékos feladatok összeállításánál az eseményt „hivatalból” felügyelő kolléganőm (ő a diákönkormányzatot segítő tanár), illetve a Diákönkormányzat biztosítja, hogy azok ízlésesek, vállalhatók legyenek, nehogy úgy járjunk, mint egyes, botrányairól elhíresült iskolák...

Diáknap

A Köznevelési Törvény a tanítás nélküli munkanapok programjának megszervezésekor egy napot a diákönkormányzat fennhatóságába utal.

Diákjaink számára nagy kihívást jelent, hogy a diáknap programját úgy állítsák össze, hogy az az elejétől végéig érdekes, élvezhető legyen ötödikestől végzősökhöz mindenkinek számára, ugyanakkor ne sértse az iskolai házirendet és ne vezessen szabadossághoz. Sok-sok töprengés, sőt esetenként veszekedésig fajuló vita volt az ára annak, hogy a diáknap, illetve az azt megelőző és azzal szorosan összefüggő kampánynap kereteit, játékszabályait kialakítsuk. A jelen gyakorlat szerint a tizenegyedikes osztályok egyikének pajzsra emelését szolgáló kampány egy tanítási napot vehet igénybe, annak is az óráközi szüneteire korlátozódik (igaz, hogy ezek a szünetek érthető okokból ezúttal hosszabbak egy kicsit a szokásosnál). Az iskolát eközben elhagyni nem lehet, idegen segítség nem vehető igénybe. A kampánynap a választással zárul, amelynek eredményét még a nap végén kihirdetjük.

A gyerekek nagy lelkesedéssel vetik bele magukat a kampánynap forgatagába, hihetetlen találékonyságról téve tanúbizonyságot. Ez annál is inkább helyénvaló, mivel nálunk az a szemléletmód van kialakulóban, hogy a kampány sikerét ne a rendelkezésre álló anyagi források mértéke, hanem az ötletesség, leleményesség határozza meg. Úgy alakult, hogy a kampánynak szinte kötelező részévé vált az osztályok kampánytáncának előadása, sőt a vetélkedő osztályok általában tízperces kampányfilmet is készítenek, amelyeket az óráközi szünetekben sugárzunk. (Nekem az eredményhirdetés előtti percek fiestahangulata tetszik a legjobban.)

A diáknap lebonyolítását a kampányoló osztályok felügyelik. A sok-sok helyszínen párhuzamosan zajló események lebonyolításában minden osztály feladatot kap. Az eseményt jobbra egy tanári műsor koronázza meg.

A nap elvitathatatlan pedagógiai hozadéka, hogy az osztályközösségen nagyon sokat alakít a közös cél elérésére törekvés, rengeteg szokatlan gyakorlati feladatot kell hatékonyan és sebesen megoldani, a versenyhelyzet pedig a kulturált és demokratikus vetélkedés elemeinek elsajátításához vezet, esetenként javítva a konfliktustűrő képességet.

A tantestület számára ez egy kemény munkanap, amely a megszokott tanítási órák megtartásánál sokkal nehezebb feladatok elé állítja a pedagógust. A felajzott, felhevült diákok sokszor átlépik a kulturált viselkedés korlátait, konfliktushelyzeteket kell kezelni, miközben fokozottan kell ügyelni az épület és a benne tartózkodók biztonságára. Örülök neki, hogy a játékszabályok lassan kialakulnak, elejét véve szerencsétlen és könnyen elkerülhető érdekütközéseknek, vitáknak.

Vidám ballagás

A végzős diákok búcsúztatásának szinte minden középiskolában hagyományos mozzanata a vidám ballagás, amikor az utolsó éves diákok bohókás öltözékben, énekelve, csörömpölve járnak be az iskola folyosóit. Mint minden régi berzés tradíciónak, ennek a napnak is helye van iskolaközösségünk életében. Néhány éve kénytelenek voltunk a játékszabályokat

újráfogalmazni, mivel a vidám ballagás nem kívánt szabadosságba csapott. Sajnos érzékelhető, hogy ennek a napnak egy kicsit megkopott a varázsa, alighanem azért, mert a sokkal harsányabb diáknap kampánynap árnyékába szorult, amely ráadásul alig néhány héttel előzi meg ezt az eseményt. Szép hagyománnyá kezd válni, hogy a végzőseink e napon eléneklik a tanári előtt a Berze Indulót.

Aludj máskor! – 24 órás vetélkedő

Kevésbé ismert, fiatal rendezvényről lévén szó, ide másolom a honlapon³⁴ talált információt.

Vetélkedőnk egy olyan esemény, ahol a közösségépítés párosul a pozitív rivalizálással. Ahol városi/térségi középiskolák mérhetik össze erejüket, kreativitásukat, kitartásukat.

A vetélkedőben középiskolák 30-50 fős csapatai vehetnek részt, ideálisan maximum 12 csapattal. A vetélkedő abból áll, hogy egy sportcsarnokot játéktérre rendezünk be, és 24 órán át ebben a központban játszva-szórakozva együtt oldják meg a fiatalok az animátoraink által kiadott különböző feladatokat.

Természetesen számos „kinti”, városi feladatot is meg kell oldaniuk a játékosoknak, így az adott város lakóközössége is részt vesz a játékban. A város különböző nevezetességeihez kapcsolódó külső helyszínen megoldandó feladatok aktív jelenlétet biztosítanak napközben a városban. Sőt mivel ezekben a feladatokban bárki segíthet, így mondhatjuk, hogy együtt játszik a város. Ezt valahogy úgy képzeljük el, hogy míg a gyermek a vetélkedő helyszínén épp a görög táncház népszerűsítéséért küzd a színpadon, addig a nagymama palacsintát süt, mert délután 17.00-re minél több palacsintát kell bevinnie az unokájának. A diákok számára különleges eseményt biztosít egy egész éjszakán át együtt játszani, vetélkedni. Nálunk 24 órán át, egy célért küzdve, passzív befogadóból aktív cselekvővé válva vehet részt a diákság egy egészen egyedi hangulatú eseményen. Rendezvényünk után az itt összeforrott csapatok hosszan stabil közösségékké, későbbi események húzó erejévé válnak.

Őszinte leszek: a kezdetekben nem nagyon hittem abban, hogy ez a vetélkedő illeszkedik iskolaközösségünk értékrendjéhez, igény szintjéhez. Aztán, ahogy évről évre végighallgattam kolléganőm beszámolóját, aki az átélt élmények katarziszától elcsukló hangon számolt be az eseményekről, lassan megváltozott a véleményem. Olyannyira, hogy idén először magam is ellátogattam a rendezvényre és néhány hajnali óra erejéig tanulmányoztam a történéseket.

Igaza van a vetélkedőt szívügyének tekintő kolléganőmnek: ezen a játékon ott kell lennünk. Ha valamelyikünk kételkedne abban, hogy a csodálatos diákokkal dolgozhatunk, menjen el, nézze meg. Engem is magával ragadt az összefogásnak, a csapatért tenni akarásnak az a foka, amelyet a gyerekek hajnali 1 és 3 között felmutattak. Voltak köztük többünk által „kutyaütőként” beárazott diákok, akik a csapatért ugyanúgy kitétek a lelküket, mint eminens társaik. Mindeközben az egyik kolléganőm királylányként sminkelt valakit, a másik folyamatosan futkározott a különböző alkotásokon szorgoskodó csoportok között, az igazgatóhelyettes pedig a földön ült és kartondobozból szövőszéket fabrikált, aminek fél 4-re el kellett készülnie. És

³⁴ http://24orasvetelkedo.hu/index.php?option=com_content&task=view&id=73&Itemid=1

vajon mi volt a csapatinduló? Természetesen a Berze-induló átírata, amelyet alkalmi zenekar kísért, a többi iskola csapatában frenetikus sikert kiváltva.

A vetélkedő végtelenül kulturált, jól szervezett volt. Alkoholnak, egyebeknek nyoma sem volt, a produkciók között a csapatok kötelező takarítást végeztek.

Jó volt ott lennem. Büszke voltam a közösségünkre – az ott lévőkre és mindenkire, akinek szerepe van a berzés lélek megszületésében.

Sport

Sportsikerek

A testnevelés tantárgy iskolánk egyik sikerágazata. Valamennyi testnevelés óra elejétől a végéig megéri az ott eltöltött időt. Beiskolázási tájékoztatóinkon teljes meggyőződéssel adok hangot azon igényünknek, hogy elvárjuk, hogy a gyerekek (a pedagógiai programunkban foglaltakkal összhangban) kibúvók keresése, mentesítések igénybevétele helyett vegyenek részt a hét valamennyi testnevelés óráján. (Óráink színvonala egyébként országsszerte ismert és elismert. A Testnevelési Egyetem referenciainstanzunk, ebbéli minőségünkben rendszeresen töltik nálunk a hallgatók a vidéki tanítási gyakorlatukat.)

Mint a következőkből alighanem kitűnik, a sport, a mozgás szeretete, és általában az egészséges életmód iránti elkötelezettség áthatja iskolaközösségünk mindennapjait. Úgy gondolom, a testnevelés tantárgy megérdemelten élvez nálunk a többi iskolákban tapasztalhatóhoz képest kiemelkedő elismertséget. Jómagam természetesen egyenrangúnak tekintem a többi tantárggyal.³⁵

Sportos iskola vagyunk, ám mindez nem magyarázza a versenysportok terén elért döbbenetes eredményeket. Úgy vagyunk jelen folyamatosan az országos élmezőnyben, hogy sportoló diákjainktól is elvárjuk a tanulmányi követelmények maradéktalan teljesítését, sőt nem hagyunk kétséget afelől, hogy ebben az iskolában a tanulmányok teljesítése áll a prioritási sorrend élén. Ilyen körülmények között is rendszeresen ott vagyunk a röplabda, kézilabda, futsal diákolimpiák, illetve egyéb országos versenyek döntőjében.

Élcsportolóink teljesítményét éppen azért tartom példaértékűnek, mert a sikert a sportág iránti alázattal, szerényen, az egyéb követelmények teljesítése mellett érik el. Ezért is szoktuk testnevelő kollégáimmal nyilvánosan megdicsérni őket. Ez olyan testnevelés órák előtt történik, amikor több osztály is készül az órakezdesre. Így érhető el, hogy a lehető legtöbb tanulónk megismerhesse ezeket a kiváló diáktársait.

Legfontosabb feladatunk a meglévő sporteseményeink, programjaink megtartása, a versenyeztetés mellett az iskolai tömeg-és szabadidősport népszerűsítése és a gyógytestnevelés

³⁵ Egy „TF-et” végzett testnevelő apjaként nem is érezhetnék máshogy. Sőt, büszke vagyok arra a sípra, amellyel a tesis kollégák (a sporttáborok környékén történő sertepertélésem elismeréseként) tiszteletbeli testnevelővé avattak.

régi, hangsúlyos szerepének újjáélesztése. Amennyiben a kisgimnázium alsó osztályai továbbra is ilyen óraszámokkal indulnak, amint lehet, csoportbontást kell alkalmazni. Ennek személyi feltételei megvalósulni látszanak.

Éjszakai túra

Az őszi Sár-hegyi éjszakai túrát én alapítottam 1989-ben. Azóta minden évben végigsétálunk a Mátrafüred – Pipis-hegy – Szent Anna-tó – Csepelye-tető – Főiskola útvonalon. Ez a kirándulás persze csak a nevében éjszakai, a valóságban fél tizenegyre az utolsók is Gyöngyösre érnek.

Valamilyen rejtélyes okból nagyon nagy népszerűségnek örvend ez a túra. Nem tudom, hogy a szokatlan hangulat, a sötétség, esetleg a város és a környező települések fényei nyújtotta megkapó látvány-e az oka, mindenesetre tény, hogy mostanában két-háromszáz (!) körüli létszámmal indulunk útnak. (Meg szoktam számolni őket az elején.)

Ezt a gyalogtúrát sportteljesítménynek aligha tekinthetjük, azonban iskolai hagyományként, illetve egy egészséges, olcsó kikapcsolódási lehetőségként közösségi életünk értékes mozzanatának tartom.

(Nemrég jöttem rá, hogy a híres-nevezetes nagyenyedi Bethlen Kollégiumban is működött ez a szokás, ugyanúgy az igazgató haladt az élen, csak ők fáklyafénnyel haladtak. Egyszer diákokkal be is jártuk az enyedi diákok útját.)

Ősszel tartottuk meg a jubileumi, harmincötödik éjszakai túrát, az egész napos eső ellenére mintegy 100 túrázó részvételével.

Erdei iskola, sítábor, evezőstábor

A kilencedikesek erdei iskolájából, a tizedikesek sítáborából és a tizenegyedikesek evezőstáborából álló táborsorozatot szívem szerint nem elsősorban a sporttal kapcsolatos rendezvényeink körébe sorolnám, hanem rendkívül sokrétű pedagógiai hozadékuk miatt külön fejezetet szánnék nekik. Nekem, mint e programok egyik szülőatyjának ezek az események nagyon kedvesek, ennek ellenére önmérsékletet tanúsítok és méltatásukat elsősorban a testmozgással, a mozgáskultúra fejlesztésével, az egészséges életmóddal hozom összefüggésbe – ezért szerepeltetem őket e helyütt.

A táborok megszervezésének gondolata 1999-re, első igazgatói pályázásom időszakára nyúlik vissza³⁶. Minthogy többen voltunk, akik addigra meglehetősen gyakorlatra tettünk szert különféle táborok szervezésében, és láttuk azok elvitathatatlan pozitív hatását, átgondoltuk, miként lehetne valamennyi diákunk életébe becsempészni minél többet ezekből a számunkra oly sok örömet nyújtó élményekből. Így született meg e táborok gondolata. Beemelvén őket a pedagógiai programba, a táborokban való részvételt eredetileg a berzés pályafutás szükséges

³⁶ Az első erdei iskolát talán 2002-ben szerveztük, rá egy évre az első sítábort.

velejárójaként képzeltük el. Ennek az enyhe és jóindulatú presszióknak az állt a háttérében, hogy akkori tapasztalatunk szerint a gyerekek oly mértékben eltávolodtak az effajta tevékenységtől, hogy igazából fel sem tudják mérni az azokban rejlő lehetőségeket, így az önkéntes részvétel gondolatától ódzkodtunk.

Sajnos a jogszabályváltozás miatt táborainkat rövid úton el kellett távolítani a pedagógiai programból, mivel azok költségeit az iskola nem tudta teljes mértékben fedezni. A korábbi évek táborai addigra már kellő referenciául szolgáltak ahhoz, hogy az immáron önkéntes, szabadon választható táborokba gyakorlatilag valamennyi diák elkíváncsozzon. Ez a gyakorlat, nem kis büszkeségünkre, a mai napig fennáll, miként az a rendszer is, hogy a táborokat – persze a sítábor kivételével – az utolsó tanítási héten, egyszerre szervezzük meg, párhuzamosan a páros évfolyamok vizsgáival és újabban az ötödikesek és hetedikesek olvasótáborával.

Az erdei iskolát a sástói ifjúsági táborban rendezzük meg, amely hajdan intézményünk kezelésében állt. A szállásköltség az üzemeltetőnek köszönhetően (íme, egy újabb öregdiák) baráti. Az ötnapos tábor során a gyerekek hat rajba sorolva hat foglalkozáson vesznek részt. A rajokat az osztályszerkezet teljes fellazításával alakítjuk ki, annak érdekében, hogy az egyazon évfolyamra, de más-más osztályba járó gyerekek megismerhessék egymást. A foglalkozások egy-egy kisebb (3-5 km-es) gyakorlótúra közben teljesíthetők (nagyjából biológia, kémia, földrajz, tájékozódási ismeretek, játék a természetben, illetve humán kultúra - művészet).

A napok reggeli tornával kezdődnek. Kiegészítő programként éjszakai túrát, lövészetet, táncbátort, vetélkedőt, csillagászati bemutatót szervezünk, a végén egyfajta vizsgának tekintett akadályversenyt szervezünk, míg utolsó este, ahogy kell, tábortűz mellett összegezzük a történeteket. Újabban az osztályok műsora teszi változatossá ezt az estét. Büszke vagyok rá, hogy a táborban sokszor a rimaszombati Tompa Mihály Református Gimnázium tanulói is részt vesznek, tanáraik vezetésével.

A tábor fontos jellemzője, hogy nem nézünk filmet, sőt nemkívánatos eszköznek minősítünk bármilyen zenelejátszót, abból a megfontolásból, hogy a gyerekek teljes figyelmükkel a környezet, illetve egymás felé forduljanak. Minthogy a táborban egymást kergetik az események, ezekre az eszközökre nincs is igazán igény.

A tizedikesek szlovákiai sítáborának bázisául a donovály sícentrum szolgál. Ennek a táborozásnak is kettős célja van. Az első nyilvánvaló: minden diákot meg kell tanítanunk alapfokon sítani, a már sielők tudását pedig fokozni kell. A másik, nem kevésbé fontos szempont a tábori körülményekből fakad: olyan módon kell megszerveznünk a táborban töltött időt, hogy azzal a közösséget is építsük.

A nap érdemi része a sípályákon telik. Miután nagyjából azonos tudásszintű csoportokba osztjuk a gyerekeket, a munka egy-egy oktató vezetésével folyik a pályán.

Az oktatás eredményét az utolsó napon lebonyolított vizsga, illetve verseny során lehet lemérni. Az eddigi hatékonyságunkra nem lehet panasz: huszonhárom év alatt kettő diák kivételével mindenki sikeresen levizsgázott, azaz teljesítette az előírt szlalompályát.

Az estékre közösségi programot szervezünk. Új fejlemény, hogy a sítábort az osztályfőnökök is megtisztelik részvételükkel, akik az oktatásban elfáradt kollégák válláról leveszik a terhet a szálláshelyen zajló folyamatok irányításával.

A táborozás harmadik és egyben utolsó eleme a tizenegyedikesek vízitábora Poroszlón. A program során mindenki megismerkedik a vízi közlekedés alapszabályaival, a Tisza-tó élővilágával kapcsolatos legfontosabb tudnivalókkal, továbbá természetesen a kajak és a kenu kezelésével. Az alapok elsajátítását követően a csoport a Tisza-tó csatornáin, valamint az Élő-Tiszán túrákra indul, ahol a tanultakat mindenki megpróbálja alkalmazni.

A táborozás ezúttal is vizsgával zárul, amelyen mind a kajak, mind a kenu használatát be kell mutatni.

A vízitábor kiegészítő programjaként a gyerekek az iskolában elsősegély-nyújtó ismereteket tanulnak (ez azonban természetesen nem a táborozás során jelentkező vészhelyzetek elhárítása miatt fontos...).

Ezeknek a táboroknak felbecsülhetetlen a pedagógiai hozadékuk. Először is: a gyerekek szembesülnek azzal a nyilvánvaló tanulsággal, hogy az ember a 21. században is otthon érezheti magát valahol – jelesül: a természetben – a civilizáció áldásai nélkül. Le lehet lépni az aszfaltról, átvitt értelemben is, és ha hajlandóak vagyunk kellő alázattal közelíteni valamely új kihíváshoz (legyen az meredek, sziklás hegyoldal, sípálya, ismeretlen élővíz), úgy nemcsak úrrá lehetünk a nehézségeken, hanem a helyzetet akár élvezhetjük is. (Az, hogy mindeközben egészséges környezetben egészséges életmódot élünk és közben fejlődik a mozgáskultúránk, nyilvánvaló.)

A közös kihívás és a csapatokban megoldandó feladat (erdei iskola: raj, sítábor: csoport, evezés: a kenu legénysége) látványosan fejleszti a közösségi szemléletet. Olykor még a rutinos, sokat tapasztalt táboroztató is meghiúsul a közösség reakcióitól, például annak az öröme miatt, amellyel a gyerekek kevésbé szerencsés adottságú társaik sikerét üdvözlik. Az is nagyszerű, hogy ezekben a táborokban percek alatt eltűnik az a művi viselkedés, amelyet a gyerekek a megszokott viszonyok között igyekeznek felőltetni a közösségbe olvadás szándékával és az „arcoskodás” átadja a helyét a tiszta, önfeléd, természetes és a korosztályra jellemző viselkedésnek. Eltűnik a smink, a pírzing, visszaszorulnak a kötelezőnek vélt divatelemek, és előtűnik a felszín alól a lényeg: az ember.

Nagyon érdekes folyamat megy végbe a táboroztató pedagógus és a diák viszonyában. Itt, ahogy mondani szokták, együtt sírunk, együtt nevetünk. Zivatarban, havasesőben tanár is, diák is fázik, ahogy a jól végzett munka öröme, a túrát követő kellemes fáradtság is közös ajándéka a táborlakóknak, életkortól függetlenül. A gyerekek a helyzet magaslatán álló tanár tekintélyét akkor is percek alatt elfogadják, ha az illető egy szál fürdőnadrágban irányítja a munkát.

Úgy gondolom, mi, tanárok is nagyon sokat tanulunk ezekből a táborokból. Itt nem lehet az iskolai körülmények között esetleg működő idomításból megélni. Bizony, ilyenkor fellazul a tanórán megszokott, feszes és könnyen betanítható viselkedés. A gyerek kiabál, elszalad, olykor csúnya szó csusszan ki a száján, de közben a szemé sarkából várja a mi reakciónkat minderre. Ami természetesen nem marad el.

A tanár a táborban a gyerek jellemének, egyéniségének rejtettebb szféráiba is bepillantást nyer, ami nagyon sokat segít a tanórán tanúsítandó helyes pedagógiai hozzáállás kialakításában is. A gyerek pedig végtelenül hálás az irányában tanúsított figyelemért. Nem felejtí el, ha a tanár térden csúszkál körülötte és állítgatja a sáléce kötését, kihalássza a vízből borulás után őt és a felszerelését, vagy egyszerűen fogja a kezét, ha fél a meredek lejtőn. (Mióta táboroztatok, mosolyognak rám a diákok, ha találkozunk a folyosón.)

Nagyon hálás vagyok azoknak a kollégáimnak, akik vállalják az új, szokatlan helyzetben is a munkát és társaim a fenti eredmények elérésében. A tantestület nagyobbik része állandó résztvevője a táboroknak. Szerintem nincs az országban még egy iskola, amely elmondhatja ezt magáról.

Túranap

Az írásbeli érettségi vizsgaidőszak első napján, a magyar írásbeli alatt szervezzük meg a túranapot és a sportnapot. A dolgozat megírása és megíratása ugyanis csak az iskolaközösség egy része számára jelent elfoglaltságot, órarend szerinti tanítási napot azonban a megfelelő vizsgakörülmények biztosítása végett lezárt szintek miatt nem lehet tartani. Ennek a nehézségnek az áthidalását szolgálja a túranap intézménye, a szükségből erényt kovácsolva.

A túranapnak az a lényege, hogy a gyerekek a teljesítménytúrák gyakorlatát követve megadott útvonalterv mentén, egyénileg haladnak végig a kijelölt távon. Az 5-8. évfolyamos diákok csoportosan, tanár vezetésével túráznak. A pálya körülbelül 15 km-es, amely általában a Lajosháza – Mátrafüred – Sár-hegy – Gyöngyös útvonal mentén halad. Az áthaladást a megfelelő helyeken telepített ellenőrző állomások bélyegzőivel kell igazolni. A túra az iskolában ér véget, ahol a diákok leadják az ellenőrző szelvényeket, amelyeket a túra teljesítése alól (egészségügyi okokból) felmentett diákok osztályonként csoportosítanak. Az osztályfőnökök ilyen módon ellenőrizhetik a diákok részvételét és teljesítményét.

Bár e program bevezetését gyakorlati szempontok ösztönözték, a gyerekek többsége körében kedvező a fogadtatásra találtak.

A Diáksport-egyesület

Intézményünkben diáksport-egyesület (DSE) működik, amelynek gyakorlatilag minden diákunk a tagja. A tagsági jogviszonyt tagkártya igazolja, amellyel a sportfoglalkozások, táborok költségeinél jelentős engedményben lehet részesülni.

A DSE az iskolával kötött megállapodásban részletezett módon hozzájárul a mindennapi testedzés feltételeinek megteremtéséhez, különféle sportágakban edzéseket szervez, megteremti a versenyekre történő utaztatás anyagi hátterét, támogatja a sporttáborokat és – rendezvényeket, továbbá saját forrásból javítja a testnevelés tantárgy oktatásának tárgyi feltételeit. Az iskola pedig a DSE rendelkezésére bocsátja sportcélú felszerelését.

A DSE-nek az alapszabálya szerint megválasztott vezetősége van, amelynek természetesen diákok is tagjai. Ez a testület a feladatok megszervezése, illetve a rendelkezésre álló anyagi

források felosztása végett évente egy alkalommal közgyűlést tart, amelyre minden osztály delegál küldötteket, akik az osztály igényeit tolmácsolják.

A munkaközösségen belül nemzedékváltás megy végbe. Feladatunk megtalálni az egyes feladatok új felelőseit (DSE vezetőség stb.). Tervezzük a DSE atlétika szakosztályának újraindítását.

Hagyományőrző háziversenyek

Sportéletünket kevésbé nagy tömegeket megmozgató, de nekünk mégis kedves hagyományok színesítik. Az egyik ilyen az „n perces foci” (n = [aktuális évszám] – 1634), amely voltaképpen egy déli 12 órakor kezdődő folyamatos mérkőzés. A csapatok egymást váltogatják. Hagyomány, hogy a kezdőrúgást az igazgató végzi el, és a mérkőzés során iskolánk öregdiákjai is pályára lépnek.

Ugyancsak hagyomány, hogy a diákok háziversenyeket szerveznek különféle sportágakban. Ezek döntőjére több esetben a diáknapi eseménysor forgatagában kerül sor, sőt a győztes csapat nemritkán kihívja a tantestület csapatát. Ezekon a mérközéseken kollégáim imponáló akarattal küzdenek, amit az ellenfél csapatát alkotó diákok (jobbára profi sportolók) önmérséklet tanúsításával hálálnak meg. Valamennyi Berze Kupa szervezése professzionális, a lebonyolítása pedig kulturált, sportszerű.

Pedagógiai kultúránk jövőjéről

A berzés szervezeti kultúra, mint láttuk, rendkívül kiterjedt, szilárd rendszert alkot. Megfontolandó mindazonáltal, hogy vajon 2024-ben is képes-e még megérinteni a diákjaink lelkét. Nem lehet-e, hogy elment mellettünk az idő, ezek a programok-eszmék már avítottak, cserére érettek. Lehet, hogy paradigmaváltásra lenne szükség?

Szerintem nem. A következőkkel tudom véleményemet alátámasztani:

1. A felmérések tanúsága³⁷ azt mutatja, hogy a diákok igényt tartanak a berzés kultúrához hozzátartozó rítusokra, jelképekre és eseményekre. Az ember beleborzong, de valahol számít is rá, hogy egy hajnalig tartó szalagavatói buli végét a száz torokból hangzó Berze-induló zárja le. Azt azonban, hogy a diákok többsége elképzeltetlennek tartja iskolánkat a matrózblúz, az október 6-ai műsor, a hangversenyek és az iskolajelvény nélkül, vagyis a berzés lét ezen összetevőit határozottan és egyértelműen igenlik és igénylik, nem várnánk. Pedig így van. Érdemes tehát megőrizni őket, még ha olykor idejét múltnak tűnnek is.
2. Megszoktam már, de azért mindig örömmel hallom, hogy a diákközgyűlésen az osztályok képviselői megköszönik a különféle tanítási órán kívüli rendezvényeket. A

³⁷ Ilyen elemzéseket több alkalommal végeztem.

legutóbbi közgyűlésen különösen markánsan vetődött fel, hogy a korábbiak mintájára a végzős diákok számára is rendezni kellene egy tábort.

3. Pedagógiai kultúránk imént felsorolt elemei folyamatosan bővülő rendszert alkotnak. A legutóbbi öt év termékei a következők: kupakgyűjtés, Young Caritas, JóságVásár, újraélesztési nap, egészségnap, szép gondolatok könyve a ballagók tarisznyájában, szalag kitűzőben a szalagavatón, Alumnus Eminens kitüntetés, Tóth József-díj, NépNap, olvasótábor az 5-7. évfolyamon, szalagavató vacsora évfolyamszinten, szónokverseny, Aludj máskor! – 24 órás vetélkedő. Ezek közül némelyek a meglévő gyakorlatot módosítják, mások a tanórán kívüli programkínálatunkat gazdagítják új rendezvényekkel. Úgy, hogy eközben a korábbi kínálatból semmi sem vész el. Ez a tény számomra hagyományrendszerünk életképességét mutatja.

Korosodunk. Többünket már kisunokák vesznek körül. Gondolatainkba egyre gyakrabban lopakodik a megérdemelt, békés nyugdíjas lét iránti sóvárgás. Nehezen mozdulunk rá korábban természetesnek vett feladatokra. Kifogásokat keresünk. Én már nem szeretném ezt, én már nem szeretném azt. Elfáradtam. Csinálja más³⁸.

Ne adjuk meg magunkat.

Nevelőtestületünk valamennyi tagja tud valami olyat, amit más nem. *Ez a hivatás nem az óratartásról szól, hanem arról, hogy közkinccsé tegyük azt, ami a miénk.* Én azt kérem, őrizzük meg a hitünket és ne hagyjuk, hogy az ujjaink közül kiperegjen mindaz, amit évtizedek alatt gyűjtöttünk össze, közösen.

Gyöngyös, 2014. március 26.

³⁸ Ki?!